

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI
PROGRAMI**

**ERZURUM İLİ UZUNDERE İLÇESİNİN SPORTİF REKREASYON
POTANSİYELİNİN BELİRLENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
OKTAY ALKAN**

**Danışman
DR. ÖĞR. ÜYESİ İBRAHİM TURGAY TURAN**

İstanbul - 2020

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI
PROGRAMI**

**ERZURUM İLİ UZUNDERE İLÇESİNİN SPORTİF
REKREASYON POTANSİYELİNİN BELİRLENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
OKTAY ALKAN**

**Danışman
DR. ÖĞR. ÜYESİ İBRAHİM TURGAY TURAN**

İstanbul -2020

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Oktay Alkan tarafından hazırlanan **“Erzurum İli Uzundere İlçesinin Sportif Rekreasyon Potansiyelinin Belirlenmesi”** konulu çalışması jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 30/01/2020

(Jüri Üyesinin Ünvanı, Adı, Soyadı ve Kurumu):

İmzası

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Turgay Turan
: Haliç Üniversitesi BESYO (Danışman)

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Seher Başlık
: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Fakültesi Enformatik Bölümü

Jüri Üyesi :Doç Dr. H. İlhan Odabaş
: Haliç Üniversitesi BESYO

Bu tez Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunun kararıyla kabul edilmiştir.

Vekil Müdür
Prof. Dr. M.Burcu IRMAK YAZICIOĞLU

07/07/2020

TEZ ETİK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Erzurum ili Uzundere ilçesi sportif rekreasyon potansiyelinin belirlenmesi” başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Turgay TURAN ‘ın sorumluluğunda tamamladığımı, verileri/örnekleri kendim topladığımı, deneyleri/analizleri ilgili laboratuvarlarda yaptığımı/yaptırdığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim.

 OKTAY ALKAN

ÖNSÖZ

Erzurum ili Uzundere ilçesi sportif rekreasyon potansiyelinin belirlenmesi adlı çalışmamda görüşlerini ve aynı zamanda danışmanım olan Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Turgay TURAN hocama, yüksek lisans öğrenimime, sporculuk ve antrenörlük hayatımda her zaman desteğini aldığım Prof. Dr. Sami MENGÜTAY ve Prof. Dr. Fatih BEKTAŞ hocama şükranlarımı sunarım.

Bölgede Çalışmalarında desteğini aldığım alanlarında uzman Cengiz KOÇAK, Selçuk ÇOLAK, Fotoğraf ve arazi alanında yardımlarından dolayı Musa HAN, Bilal ÖZEMİR ve Uzundere kaymakamlığına teşekkürlerimi sunarım.

Hayatım boyunca Desteğini her zaman hissettiğim Babam Birol ALKAN annem Neriman ALKAN 'a ve ALKAN ailesine teşekkür eder şükranlarımı sunarım.

07/07/2020

Oktay ALKAN

İÇİNDEKİLER

İNTİHAL RAPORU.....	I
TEZ ETİK BEYANI.....	II
ÖNSÖZ.....	III
İÇİNDEKİLER.....	VII
KISALTMALAR.....	VIII
ŞEKİLLER.....	IX
TABLolar.....	X
FOTOĞRAFLAR.....	XI
ÖZET.....	XII
ABSTRACT.....	XIII
1. GİRİŞ.....	1
2. GENEL BİLGİLER.....	4
2.1. REKREASYON.....	4
2.1.1. Rekreasyon Kavramının Analizi.....	4
2.1.2. Rekreasyon Kavramının Tanımı.....	4
2.1.3. Rekreasyonun Tarihi Süreci.....	6
2.1.4. Rekreasyonun özellikleri.....	7
2.1.5. Rekreasyon İhtiyacı.....	10
2.1.5.1. Rekreasyona Duyulan İhtiyacın Nedenleri.....	12
2.1.5.2. Fiziksel İhtiyaçlar.....	14
2.1.5.3. Sosyal İhtiyaçlar.....	14
2.1.5.4. Psikolojik İhtiyaçlar.....	15
2.1.5.5. Kişisel Beceri ve Yeteneklerin Geliştirilmesi İhtiyacı.....	15
2.1.5.6. Duygusal İhtiyaçlar.....	16
2.1.6. Rekreasyonel Faaliyetlere Oluşan Artışın Nedenleri.....	16

2.1.6.1. Ekonomik Verimlilik ve Çalışma Koşullarındaki Gelişmeler	17
2.1.6.2. Harcanabilir Gelirin Artması	18
2.1.6.3. Kentleşme	18
2.1.6.4. Nüfus Artışı	19
2.1.6.5. Gelişen Teknoloji	19
2.1.6.6. Kitle İletişim Araçlarının Etkisi	20
2.1.6.7. Kültürel Etki Düzeyi	20
2.1.6.8. Çevre Bilincinin Artması ve Eko Turizm	21
2.1.6.9. Siyasi Otorite ve Diğer Kurumların Etkisi	22
2.1.7. Rekreasyonun Sınıflandırılması	22
2.1.8. Türkiye’de Rekreasyonel Durum	25
2.1.9. Türkiye’de Rekreasyon Eğitimi	27
2.1.10. Rekreasyon ve Beden Eğitimi	28
2.1.11. Boş Zamanları Değerlendirme Açısından Spor	28
2.1.12. Açık Alan Rekreasyonu	31
2.1.13. Açık Alan Rekreasyon Planlamasında Kullanılan Bazı Yöntemler	33
2.1.13.1. McHarg (1992) uygunluk yöntemi	33
2.1.13.2. Kiemstedt “Çeşitlilik Değeri” (V-Wert) Yöntemi İle Çeşitli Peyzaj Alanlarının Rekreasyonel Yönden Uygunluğunu	34
2.1.13.3. Wedeck’in Uygunluk Yöntemi	34
2.1.13.4. Golany’nin Ekolojik Hücreleme Yöntemi	34
2.1.13.5. Steiner Ekolojik Planlama Süreci	35
2.1.13.6. Gülez’in Orman İçi Rekreasyon Potansiyelinin Değerlendirilmesi	35
2.2. Erzurum ili Uzundere İlçesinin Bölgesel Özellikleri	36
2.2.1. Coğrafi Konum	36
2.2.2. Ulaşım	37
2.2.3. Jeolojik Özellikleri	37
2.2.4. Jeomorfolojik Özellikler	39
2.2.5. Doğal Bitki Örtüsü ve Fauna	41

2.2.6. Hidrografik Özellikler.....	42
2.2.7. İklim Özellikleri.....	43
2.2.7.1. Rüzgarlılık ve Yağış.....	44
2.2.8. Tarihi Kültürü.....	44
2.2.8.1. Öşvank Kilisesi.....	44
2.2.8.2. Engüzek Kalesi.....	45
2.2.8.3. Sapaca (Eşkisor) Kalesi.....	46
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	48
3.1. Gereç.....	48
3.2. Yöntem.....	49
3.2.1. Veri Değerlendirme Yöntemi.....	49
3.2.1.1. “SRD” Sportif Rekreasyon Değeri.....	50
3.2.1.2. Peyzaj Değerleri.....	52
3.2.1.3. İklim Değeri.....	53
3.2.1.4. Ulaşılabilirlik.....	54
3.2.1.5. Olumsuz Etkenler.....	55
4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI.....	58
4.1. Araştırmada Yapılan Açık Hava Sportif Faaliyetleri Ve Özellikleri.....	59
4.1.1. Dağcılık.....	59
4.1.2. Doğa Yürüyüşü.....	60
4.1.3. Kampçılık.....	61
4.1.4. Kaya Tırmanışı.....	62
4.1.5. Buz Tırmanışı.....	62
4.1.6. Dağ Bisikleti.....	63
4.1.7. Kano.....	64
4.1.8. Yelken.....	65
4.1.9. Rafting.....	66
4.1.10. Yamaç Paraşütü.....	67
4.1.11. BaseJump.....	68

4.2. Açık Hava Sportif Rekreasyon Alanları ve Rotaları.....	69
4.2.1. Dağcılık, Doğa Yürüyüşü, Kampçılık ve Dağ Bisikleti Alanları.....	69
4.2.2. Kaya tırmanışı ve Buz Tırmanışı Noktaları.....	74
4.2.3. Kano, Yelken ve Rafting parkurları.....	75
4.2.4. Yamaç Paraşütü ve Basejump Noktaları.....	77
5. TARTIŞMA.....	80
6. SONUÇ.....	85
7. ÖNERİLER.....	87
8. KAYNAKLAR.....	88
9. EKLER.....	96
10. ÖZGEÇMİŞ.....	98

KISALTMALAR

SRD: Sportif rekreasyon değeri

P: Peyzaj değeri

İ: iklim

U: Ulaşılabilirlik

OSE: Olumsuz etkenler

RP: Rekreasyon potansiyeli

M: Metre

Km: Kilometre

ŞEKİLLER

Şekil 2.1: Coğrafiik Konum.....	36
Şekil 3.1: Erzurum İli Uzundere İlçesi Çalışma Alanı.....	48
Şekil 4.1: Rotalar 1 Dağcılık, Doğa Yürüyüşü, Kampçılık ve Dağ Bisikleti Alanları.....	69
Şekil 4.2: Rotalar 2 Dağcılık, Doğa Yürüyüşü, Kampçılık ve Dağ Bisikleti Alanları.....	71
Şekil 4.3: Rotalar 3 Dağcılık, Doğa Yürüyüşü, Kampçılık ve Dağ Bisikleti Alanları.....	72
Şekil 4.4: Rotalar 4 Dağcılık, Doğa Yürüyüşü, Kampçılık ve Dağ Bisikleti Alanları.....	73
Şekil 4.5: Rotalar 5 Dağcılık, Doğa Yürüyüşü, Kampçılık ve Dağ Bisikleti Alanları.....	74
Şekil 4.6: Parkurlar 1 Kaya tırmanışı ve Buz Tırmanışı Noktaları.....	75
Şekil 4.7: Parkurlar 2 Kano, Yelken ve Rafting parkurları.....	75
Şekil 4.8: Parkurlar 3 Kano, Yelken ve Rafting parkurları.....	76
Şekil 4.9: Parkurlar 4 Yamaç Paraşütü ve Basejump Noktaları.....	77
Şekil 4.10: Parkurlar 5 Yamaç Paraşütü ve Basejump Noktaları.....	77
Şekil 4.11: Uzundere İlçesi Rekreasyon Alanları.....	79

TABLULAR

Tablo 2.1: Açık Alan Aktivite Çeşitleri.....	32
Tablo 3.1: Formüldeki Öğelerin Alabilecekleri Değerler	50
Tablo 3.2: Uzdere ilçesine Uyarlanan Başar (2006) geliştirdiği Açık Hava Sportif Rekreasyon Potansiyelinin Belirlenmesi Değerlendirme Formu.....	51
Tablo 3.3: Gülez Yöntemi ile Peyzaj Değerleri ve Orman İçi Rekreasyon Potansiyelinin Belirlenmesi.....	52
Tablo 3.4: Gülez Yöntemi ile İklim Değerleri ve Orman İçi Rekreasyon Potansiyelinin Belirlenmesi.....	54
Tablo 3.5: Gülez Yöntemi ile Ulaşılabilirlik ve Orman İçi Rekreasyon Potansiyelinin Belirlenmesi.....	55
Tablo 3.6: Gülez Yöntemi ile Olumsuz Etkenler ve Orman İçi Rekreasyon.....	56
Tablo 3.7: Orman İçi Açık Hava Sportif Rekreasyon Potansiyeli % (yüzde).....	57
Tablo 4.1: Açık Hava Sportif Rekreasyon Potansiyelini Belirlemek İçin Yapılan Değerlendirme Puanları.....	58

FOTOĞRAFLAR

Fotoğraf 2.1: Uzundere İlçesi.....	36
Fotoğraf 2.2: Tortum Şelalesi.....	43
Fotoğraf 2.3: Öşvank Kilisesinden Görünüm.....	45
Fotoğraf 2.4: Engüzek Kalesinden Görünüm.....	46
Fotoğraf 2.5: Sapaca (Eşkisor) Kalesinden Bir Görünü.....	47
Fotoğraf 4.1: Türkiye Dağcılık Federasyonu Eğitim Kampı.....	60
Fotoğraf 4.2: Yürüyüş Rotalarından Bir Görünüm.....	61
Fotoğraf 4.3: Atatürk Üniversitesi Kampçılık Faaliyetlerinden Bir Görünüm.....	61
Fotoğraf 4.4: Alanda Kaya Tırmanışından Bir Görünüm.....	62
Fotoğraf 4.5: Buz Tırmanış Alanından Bir Görünüm.....	63
Fotoğraf 4.6: Dağ Bisikleti Festivalinden Bir Görünüm.....	64
Fotoğraf 4.7: Tortum Gölünde Kano Eğitiminden Bir Görünüm.....	65
Fotoğraf 4.8: Tortum Gölündeki Bir Yelken Etkinliğinden Görünüm.....	66
Fotoğraf 4.9: Uzundere İlçesi Türkiye Rafting Şampiyonasından Görünüm.....	67
Fotoğraf 4.10: Bölgede Yamaç Paraşütünden Görünüm.....	68
Fotoğraf 4.11: Bölgede BaseJump Atlayışından Bir Görünüm.....	69
Fotoğraf 4.12: Cevizli Köyü Alandan Görünüm.....	70
Fotoğraf 4.13: Çamlıyamaç Köyü Kemerli Dağ Alandan Görünüm.....	72
Fotoğraf 4.14: Uzundere, Sapaca Ve Ziyaret Tepe Görünümü.....	73
Fotoğraf 4.15: Dikyar Rotasından Bir Görünüm.....	74
Fotoğraf 4.16: Basejump Alanından Görünüm.....	78

ÖZET

ERZURUM İLİ UZUNDERE İLÇESİNİN SPORTİF REKREASYON POTANSİYELİNİN BELİRLENMESİ

Uzundere ilçesi 840 km² yüz ölçümüne sahip olan ilçe merkezinin denizden yüksekliği 1050 metre olup yukarı mahallelerde bu yükseklik 2100 metreye kadar çıkmaktadır. Özellikle günümüzde Uzundere ilçesindeki rekreatif etkinlikler (doğa sporları, günü birlik geziler vb.) ve yörenin bakir olması bu çalışmayı gerçekleştirmekte önem arz etmektedir. Bu çalışmanın amacı Erzurum ili Uzundere ilçesinin sportif Rekreasyon potansiyelini tespit etmek ve yöredeki yapılan rekreatif etkinliklerin, sportif rekreasyon alanların kullanılabilirliğinin ve sürdürülebilirliğine yardımcı olmaktır. Çalışmada Uzundere ilçesinin orman içi rekreasyon potansiyelinin belirlenmesi Gülez yöntemi ile çalışmanın amacına uygun olarak değişiklik yapılarak bir değerlendirme modülü oluşturulmuştur ve Uzundere ilçesine uyarlanmıştır. Araştırma alanının incelenmesinde Uzundere ilçesindeki sportif rekreasyon değeri, peyzaj değeri, iklim, ulaşılabilirlik ve olumsuz etkenler değerlendirme kriterleri olarak alınmıştır. Microsoft Office 2010 programında Tablolar oluşturulup sayısal veriler kaydedilmiştir. Çalışmada literatür taraması, bölgede yapılan gözlem, Google earth programında işaretleme, alan keşifleri ve fotoğraflama ile desteklenmiştir. Araştırmada alanlarında uzman kişilerle belirlenen On doğa sporu branşında değerlendirme yapılmıştır. Erzurum ili Uzundere ilçesinin sportif rekreasyon değeri %29, açık hava sportif rekreasyon potansiyeli %72 bulunarak yüksek potansiyelde olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sportif Rekreasyon, Uzundere, Doğa Sporları

ABSTRACT

DETERMINATION OF SPORTIVE RECREATION POTENTIAL OF UZUNDERE DISTRICT OF ERZURUM PROVINCE

Uzundere district, which has a surface area of 840 km², has a height of 1050 meters from the sea and this altitude goes up to 2100 meters in upper quarters. Especially today, recreational activities (nature sports, day trips etc.) in Uzundere district and being the virgin of the region are important in carrying out this study. The aim of this study is to determine the sports recreation potential of Uzundere district of Erzurum and to help usability and sustainability of recreational activities, sports recreation areas in the region. In the study, determining the recreational potential of Uzundere district within the forest, an evaluation module was created by changing with the Gülez method in accordance with the purpose of the study and adapted to Uzundere district. In the investigation of the research area, sportive recreation value, landscape value, climate, accessibility and negative factors in Uzundere district were taken as evaluation criteria. Tables were created in Microsoft Office 2010 and numerical data were recorded. In the study, the literature review was supported by observation in the region, marking in the Google earth program, field discoveries and photographing. In the research, evaluation was made in ten nature sports branches determined by experts in their fields. It has been determined that the province of Uzundere in Erzurum has a high potential of 29% and an outdoor sports recreation potential of 72%.

Keywords: Sportive Recreation, Uzundere, Outdoor Sports

1. GİRİŞ

Rekreasyon fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal etmenler içeren ve insanların boş zamanlarında dâhil olmayı seçtiği aktivitelerdir (Sevil, Şimşek, Katırcı, Çeliksoy ve Kocaekşi, 2012).

Rekreasyon aktiviteleri içinde, temeli fiziksel egzersize ve çeşitli spor branşlarının rekreatif amaçlı uygulanmasına dayanan ve rekreasyon aktivitelerinin büyük bir bölümünü oluşturan türüne sportif rekreasyon denmektedir. Sportif rekreasyonun temeli fiziksel egzersizdir. Rekreasyon, spor ve fiziksel egzersiz arasındaki simbiyotik ilişki bu üç unsurun çoğu kez birlikte ele alınmasını gerektirir (Tekin, 2003).

Literatüre bakıldığında; bozulmamış ve bakir yerlerin, şehir merkezine çok yakın olmayan alanların sahip olduğu tüm doğal kaynakların rekreasyonel ve turizm amaçlı olarak değerlendirilebileceği ifade edilmektedir (Ryan, Ninov ve Aziz, 2012).

Ayrıca sahip olunan tabiat alanları rekreasyon amaçlı olarak da planlanıp, yönetilebilmektedir. Rekreasyon planlaması ve yönetimindeki temel ilkelerden biri ise rekreasyon fırsatlarında çeşitlilik sağlamaktır. Farklı tipteki ziyaretçilerin destinasyona çekilmesi, değişik rekreasyon alternatiflerinin değerlendirilmesini sağlayacaktır (Harshaw ve Sheppard, 2013).

Genellikle bu tür alanlar da, alpin/suplabin zon, buzul gölü, akarsu, çağlayan, tepe, plato, yayla, vadi, yamaç, kanyon, kayalık, mağara, geçit, göl, farklı bakılar, eğilimler, yükseltiler, engebek ve bunun gibi jeomorfolojik unsurlar ile ormanlar, çayırlar, tarım peyzajı, yaban hayatı, flora/fauna zenginliğini oluşturan biyolojik unsurların gerekliliği dağların, ormanların ve bunun gibi alanların peyzaj değerlerini ortaya koyar. Bu tür alanlar tırmanmadan yürüyüşe, kayaktan yamaç paraşütüne bir çok açık hava rekreasyon aktivitesine olanak verir (Aslan, Göyün, Yiğit, Zehir, 2002).

Yeşil alanlardan yoksun kent yaşantısı, insanların hem ruhsal hem de bedensel gereksinimlerini karşılamalarına engel olmaktadır. Özellikle rekreasyonel

etkinliklerin en etkili olan açık hava sportif rekreasyon aktivitelerini gerçekleştirilmesini zorunlu hale getirmektedir. Mili Parklar ve benzeri rezerv alanları bu türden aktivitelerin gerçekleşmesinde önemli bir etkiye sahip olduğu bilinmektedir (Başar, 2006).

Açık hava sportif rekreasyon aktivitelerinin temelinde kırsal alanlarda yaz ve kış aylarında gerçekleştirilen doğa sporları yer almaktadır. Ancak gelişen teknoloji ve yeni spor dallarının ortaya çıkışı sportif aktivitelerin çeşitlenmesini sağlamıştır. Doğa sporlarını karada, suda ve havada yapılan sportif faaliyetler olarak üçe ayırabiliriz. Özellikle son yıllarda, dağlık ve ormanlık alanlarda gerçekleştirilen sportif rekreasyon aktivitelerine olan talep artışı, açık hava rekreasyon aktivitelerinin yayılmasında ve gelişmesinde önemli bir etken olduğu gözlenmektedir (Başar, 2006).

Tortum Gölü ve çevresi için ekoturizm açısından önemli potansiyele sahiptir. Su sporları, fotoğrafçılık, dağ yürüyüşü (trekking), piknik, dağ bisikleti, kamping, avlanma (alabalık tutma), kuş gözlemeleme, bitki gözlemeleme, manzara seyriyle sessizliği dinleyerek dinlenme yapılabilecek aktivitelerin en başında gelenleridir. Tortum Gölü su sporları ve suya dayalı rekreasyon faaliyetleri açısından birçok aktiviteye olanak sağlamaktadır. Gölde yelken, kürekçilik, kano, su kayağı, balıkçılık, kayıkla gezinti, sandallarla kürek çekme ve benzeri birçok aktivite için eşsiz bir potansiyel ve büyüklüğe sahiptir. Tortum Gölü ekoturizm faaliyetleri açısından en önemli sorun konaklama ve tesis imkanlarının bulunmamasıdır (Doğanay, 1994).

Tortum Gölü'nün yakın çevresinde, göl manzarasının en iyi görülebileceği ve aynı zamanda da su sporları yapmaya uygun tesislerin kurulabileceği potansiyel yerlerden birisi, Balıklı Köyü yakınlarından göle doğru sokulmuş bulunan, Uzunburun çıkıntısıdır Tortum Gölü, Tortum Şelalesi ve Tortum Hidroelektrik Santrali çevresinde, doğal çevre faktörlerinden olan litolojik ve hidrografik doğal çevre elemanlarıyla ilgili, çok muhteşem doğa manzaraları vardır. Bu göz alıcı ve gösterişli manzara, ancak vadi periferisi üzerindeki hakim sitler üzerinden iyi seyredilebilir. Örneğin, bir bütün olarak göl manzarasını seyredilemek için, Tevin Dağı (2400 m.) veya Kemerli Dağı (2700 m.) doruklarından birine çıkmak gerekir. Buralardan bakıldığında, insanın görüş ufkuna göz kamaştırıcı, görkemli, coğrafi oluşum ve doğa turizmi potansiyeli bakımından, hayranlık uyandıran bir peyzaj

serilmektedir. Özellikle hidroelektrik santralin yer aldığı Karadağ yarma vadisi dar bir boğazın iki yakasında inşa edilmiş, karşılıklı iki dev hisarı andıracak biçimde istiflenmiş volkanik tuf ve tortul kayaç katmanlarından oluşmuş; ender rastlanan bir doğa harikası olarak göze çarpar. Bu çevre, hem âdeta bir jeoloji ilmi laboratuvarı gibidir ve hem de, dağcılık, yani Alpinizm bakımından, yüksek bir potansiyel taşımaktadır (Doğanay, 1994).

Türkiye’de rekreasyon alanı olarak bilinen Erzurum ili Uzundere ilçesi sadece yerli misafirlerin değil yabancı misafirlerin de ilgisini çekmektedir. İlçede yakın zamanda yapılan turizm yatırımları potansiyeli ortaya çıkarmaktadır. Kaymakamlık ve Belediye başkanlığı bu konuda birçok çalışma yürütmektedir. İlçe ayrıca Cittaslow (sakin şehir) ünvanını da elinde bulundurmaktadır. Cittaslow aşamasında ilçe günden güne yeni yatırımlar almaktadır. Bu alanda ilçeye sportif rekreasyon olanakları daha fazla ortaya çıkmaktadır.

Çevredeki akarsular, kaya yapısı ve ormanlık alanlar bölgedeki açık hava sportif rekreasyon potansiyelini ortaya çıkaran öncelikli peyzaj değerlerini oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın amacı Erzurum ili Uzundere ilçesinin sportif Rekreasyon potansiyelini değerlendirmek, yörede yapılan rekreatif etkinliklerin potansiyeli belirlemek, yapılan yatırımlarla oluşturulan rekreasyon alanların belirlenmesiyle sportif rekreasyon alanlarının kullanılabilirliğinin ve sürdürülebilmesine yardımcı olmak amaçlanmaktadır.

Erzurum ili Uzundere ilçesi gelişen kentleşme ve yapılan açık hava sportif rekreasyon faaliyetlerinin yakın zamanda artışa geçmesi bölgeye gelen yerli ve yabancı sporcuların da artış göstermesi alanın sportif rekreasyon bakımından dikkat çekmesine neden olmuştur. Bu bağlamda alanda yapılacak çalışmalardan yola çıkılarak tam bir sportif rekreasyon alanının bilimsel değerlendirmesi yapılarak, açık hava sportif rekreasyon potansiyelini ortaya çıkararak sportif rekreasyon alanına değer katacağı düşünülmektedir. Araştırma Erzurum ili Uzundere ilçe sınırlarıyla sınırlandırılmıştır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Rekreasyon

2.1.1. Rekreasyon Kavramının Analizi

Rekreasyon, aile, eğitim, din, hukuk, ekonomi gibi diğer toplumsal kurumlardan birisi olup, evrensel, zorunlu ve önemlidir. Dinlenme, eğlenme ve zevk alma gibi insan yaşamında önemli olan bu kurumun içeriğini genellikle dinlenme, eğlenme, oyun, spor vb. etkinlikler oluşturur (Köktaş, 2004). Rekreasyon, geleneksel anlamda bireyin yenilenmesi, yeniden yaratılması sürecidir. Rekreasyon genellikle işten farklı bir eylemi veya sosyal boş zaman aktivitelerini içermektedir (Çolakoğlu ve Yenel, 2003). Birey bu süreç içerisinde iş için tekrar yenilenmektedir (Torkildsen, 2005).

2.1.2. Rekreasyon Kavramının Tanımı

Rekreasyon kavramının da zaman ve boş zaman kavramlarının tanımlarında olduğu gibi herkes tarafından kabul edilmiş olan standart bir tanımı yoktur. Rekreasyon, hava değişimi, gezme, görme sağlık, heyecan duyma ya da farklı yaşantılar elde etme gibi pek çok amaçla yapılan ve boş zamanlarda aktif veya pasif olarak katılan tüm aktiviteleri kapsamaktadır (Kathleen ve İbrahim, 2002). Görüleceği gibi rekreasyon çok geniş bir yelpazeyi oluşturan, rahatlatan ve eğlendiren aktivitelerden oluşmaktadır (Colwell, Dehring and Turnball, 2002).

Rekreasyon etkinlikleri çok çeşitli olup aktif, pasif, bireysel, grup halinde, açık alanda, kapalı alanda, genç ve yaşlı herkesimin yapabileceği etkinliklerden oluşmaktadır (Ekici ve Yenel, 2002).

Rekreasyon; yenilenme, yeniden yaratılma veya yapılanma anlamına gelen Latince “recreatio” kelimesinden gelmektedir. Türkçe karşılığı yaygın bir şekilde boş zamanları değerlendirme olarak kullanılmaktadır. Bu ise, bireylerin ya da toplumsal kümelerin boş zamanlarında gönüllü olarak yaptıkları dinlendirici ve eğlendirici etkinlikler anlamını taşımaktadır (Karaküçük, 2005).

Endüstrileşme ile birlikte artan boş zamanlar ile modern yaşamda rekreasyonun önemi giderek artmıştır. Meyer'e göre rekreasyonun tanımı dinamik bir tanımdır. Bu tanım; oyunları, sporu, müziği, sanatı, açık hava faaliyetlerini içermektedir (Meyer, 1942).

Torkildsen'e göre rekreasyon, bireylerin boş zamanlarında katıldıkları aktivitelerin tamamıdır ve rekreasyon kelimesi bazen "oyun" kavramı ile eşanlamlı olarak kullanılmaktadır (Torkildsen, 2005). Ancak başka bir çalışmada rekreasyonun genellikle bireylerin boş zamanlarında katıldıkları (aktif veya pasif) aktivitelerin tamamı olduğunu söylerken (Howe ve Carpenter, 1985). Diğer bir çalışmada ise rekreasyonun, bireyin boş zamanlarında gönüllü olarak yer aldığı, birey için bir anlam taşıyan eğlenmesini sağlayan aktiviteler olarak tanımlarken, bu aktivitelerin hem açık hem de kapalı alan aktiviteleri olabileceği gibi spor ve egzersiz aktiviteleri veya daha az fiziksel aktivite gerektiren etkinlikler olabileceğini belirtmiştir (Cordes ve İbrahim, 1999).

Rekreatif faaliyetler, tamamıyla boş zamanda yapılması, katılımın gönüllü olması, kişilerin kendi arzusuyla mutlu olacağı faaliyetlere katılması, kişisel ve toplumsal yönden fayda sağlaması, toplumsal değerlere aykırı olmaması gibi özellikler taşır (Soyer ve Can, 2003). Boş zaman pozitif kullanımının artmasının kendini gerçekleştiren ve ruhen sağlıklı gençlerin gelişmesine katkıda bulunduğu yaygın olarak ifade edilmektedir (Balcı, 2003).

Ancak, bazen rekreatif aktiviteler a-tipik boş zaman aktiviteleri olarak da sınıflandırılabilen alkol, ilaç ve uyuşturucu kullanımı veya kumar gibi aktiviteler de olabilir. Bu nedenle boş zamanlarda yapılacak tüm aktivitelerin iyi seçilmesi veya bireylerin aktivite seçimi konusunda eğitilmesi gereklidir (Karaküçük ve Gürbüz, 2007).

Rekreasyonun kapsamlı bir tanımı Karaküçük tarafından yapılmıştır. Bu tanıma göre rekreasyon, insanın yoğun çalışma yükü, rutin hayat tarzı veya olumsuz çevresel etkilerden dolayı tehlikeye giren veya olumsuz etkilenen bedeni ve ruhi sağlığını tekrar elde etmek, korumak veya devam ettirmek aynı zamanda zevk ve haz almak amacıyla, kişisel doyum sağlayacak, tamamen çalışma ve zorunlu ihtiyaçlar için ayrılan zaman dışında kalan bağımsız ve bağlantısız boş zaman içinde, isteğe

bağlı ve gönüllü olarak ferdi veya grup içinde seçerek yapılan etkinlikler olarak tanımlanmıştır (Karaküçük, 2005).

Rekreasyon, bireylerin boş zamanlarında yaptığı aktiviteleri tanımlar. (Johnson, Bourke, Morisson, Macintosh ve Dale, 2000). Bir aktivite, bir kültürde rekreasyon faaliyeti olabilirken bir diğerinde iş olabilmektedir. Bir aktivite birey için rekreasyonel faaliyet olabilirken diğer bir kişi için ağır ve sıkıcı olabilmektedir. İçinde bulunulan ortam ve şartlar, aktivitenin bir rekreasyon biçimi olup olmadığı konusunda etkin faktörlerdir. Zevk için araba kullanmak bir rekreasyon şekli olabilirken, işe gidip gelirken araba kullanmak bir ulaşım şeklidir ve zorunluluk mahiyetindedir. Bir barmenin müşterilere içki servisi yapması kendi işidir. Bunun için işletmeden para almaktadır. Eğlenmek için arkadaşları ile gittiği bir barda arkadaşlarına değişik içkiler yaparak servis etmesi ise rekreatif faaliyettir (Hacıoğlu, Gökdeniz ve Dinç, 2003).

2.1.3. Rekreasyonun Tarihi Süreci

İlk medeniyetlerde insanlar yaşam boyunca katlandıkları tüm yorgunluklardan, sıkıntılardan uzaklaşmanın manevi alemde ve ebedi huzurla mümkün olabileceği inancındaydılar. Sonraları bu ihtiyaçlar yaşlılıkta, dinlenme, mevsimlik tatil yapma, hafta sonu tatil yapma ve en nihayet günün boş vakitlerinde rekreasyona yönelme şeklinde gelişmiştir (Hazar, 2003).

Preklasik (İsa'dan hemen önceki dönem) dönemde özellikle Mısır'da sürekli kültür karmaşıklığı vardı. Ekonomik sistemde ziraat temel unsurdu. Devlet yöneticileri, mutlak ve ilahi konumdaydılar. Kamu kurumlarının zorlayıcı yönetimi, zorunlu çalışma sistemi, sosyal hayatın genellikle zenginliğe dayanması, orta sınıfın boş zamanlarının olmaması dönemin başlıca özelliklerindendi. Dönemin bu özelliklerinden dolayı orta sınıf vatandaş rekreasyona vakit ayıramamış, imkan bulamamıştır. Sadece ayrıcalıklı sınıfı oluşturan bazı küçük aile grupları spor, savaş oyunları, avcılık vb. gibi rekreasyon etkinliklerine katılabilmişlerdir (Hazar, 2003).

Klasik dönemde ise kırsal yaşama, doğaya ve insana önem verme; güzelliklere karşı ilgi ve sevgi duyma, sosyal organizasyonların kurulmasında etkili olmuştur. Genç nesil, kültürel değerlerin öğrenilmesi konusunda aileleri tarafından

yetiştirilmiştir. Halk kitleleri; spor gösterileri, toplu geziler, müzik-tiyatro gösterileri, sergi vb. rekreatif etkinliklerden geniş ölçüde yararlanmışlardır (Hazar, 2003).

19. yüzyılda gerçekleşen endüstrileşme süreci, insan yaşamında yeni gelişmelere zemin hazırlamıştır. Aşırı şehirleşme, nüfus artışı, yoğun çalışma ve yaşam şartları, çevre kirliliği (hava kirliliği, gürültü gibi) vb. faktörlerden kaynaklanan stresten kurtulma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyaçların rekreatif etkinliklere olan ihtiyacı da arttırdığı savunulmuştur (Hazar, 2003).

20. yy. başlarında, özellikle I. Dünya savaşında başta sanayileşmiş batı toplumlarında olmak üzere, yeni bir toplumsal değer ve anlayışın geliştiği görülmüştür. Bu anlayışa göre; sanayi toplumu içerisinde, sadece verimli ve çok çalışkan insan bütünüyle refaha ve huzura kavuşamamaktadır. Disiplinli, kalıplaşmış ve monoton bir çalışma düzeni; yabancılaşma, işe uyumsuzluk, manevi tatminsizlik gibi kişisel ve toplumsal birçok sorunun kaynağını oluşturmuştur. Bu sorunların çözümüne yönelik tepki, sadece dinlenme ve yeniden işe dönme anlayışından uzak, eğlenme ve diğer moral etkinliklerinin de içinde yer alacağı, işten arda kalan boş zamanın arttırılması ve değerlendirilmesi şeklinde bir anlayışın doğmasıyla kendini göstermiştir. Buna göre; fazla çalışan bir insanın veriminin yükselemeyeceği hatta düşeceği ileri sürülmüştür. Yapılan araştırmalar sekiz saatin üzerinde çalışıldığında verimin hızla düştüğünü ortaya koymuştur. Bu anlayış paralelinde, çalışanın çalışma dışında kalan boş zamanlarının nasıl etkili değerlendirileceği düşünölmeye başlanılmıştır (Hazar, 2003).

Günümüzde hızla önemi artan rekreasyon faaliyetlerini daha etkili ve daha verimli hale getirebilmenin yolları aranmaktadır. Bu anlamda rekreasyon sürekli değer kazanan bir ivmeyle önemini arttırdığını söyleyebiliriz (Ulubey, 2010).

2.1.4. Rekreasyonun özellikleri

Rekreasyon tanımı sembolik bir anlamdan öte, öznel bir karakteristik taşıyor yani herkes için farklı bir anlam ifade edebilir (Madrigal, 2006). Fakat rekreasyonun bu alanda çalışan pek çok kişi tarafından belirtilmiş olan temel özellikleri vardır.

Bu temel özellikler Tezcan'a göre (Tezcan, 1994),

- 1- Birey bu gibi etkinliklere kendi istediği için katılır. Bunu kendisi seçer. Başkasının zorlaması söz konusu değildir. Gönüllülük esastır,
- 2- Bu etkinliklere katılmak, bireye ani ve doğrudan bir doyum sağlar,
- 3- Esnektir. Sayısız durumda bulunabilir. Bireysel, grupsal, örgütlü, örgütsüz vb. gibi,
- 4- Evrensel olarak uygulanır ve aranır. Beşeri mekanizmanın fizyolojik ve psikolojik ifadesidir,
- 5- Kişiyeye göre bir değeri vardır ve kendisi için bir amaçtır. Ciddi ve amaçlıdır,
- 6- Etkinlik fiziksel, zihinsel, toplumsal ya da duygusal olabilir,
- 7- Rekreatyonel etkinlikler bir tek biçimde değildir. İnsanların boş zamanlarında hoşlanarak yaptıkları etkinlikler sonsuzdur. Seçilen etkinlikler geniştir ve çeşitlilik gösterir,
- 8- Boş zaman etkinliklerini dürtüler saptar. İnsanların seçtikleri etkinlikler dürtülerine bağlıdır. Kişisel doyuma ulaşmak için dürtüler tarafından teşvik edilir,
- 9- Boş zamanları değerlendirme ikincil ürünlere sahiptir. Yani herhangi bir etkinliğe katılana, entelektüel, fiziksel, toplumsal gelişme, sağlamlık, iyi vatandaşlık vb. gibi kişisel özellikler kazandırır,
- 10- Tamamen özgür zaman içinde başvurulmuş bir etkinliktir.

Karaküçük (2005) ise rekreatyonun temel özelliklerini kapsamlı olarak şu şekilde belirtmiştir;

- 1-Rekreatyon faaliyetlerinin seçimi gönüllü olmalıdır,
- 2- Rekreatyonel etkinlikler özgürlük hissi verir,
- 3- Faaliyetlere devam ve iştirak etme zorunluluğu bulunmamalıdır,
- 4- Rekreatyon, boş zamanda yapılır,
- 5- Rekreatyonel faaliyetler her yaşta ve cinsteki insanların faaliyetlere katılımlarına imkan verir,

- 6- Rekreasyon faaliyetlerinde “insiyatif” kişinin kendisine bırakılmalıdır,
- 7- Rekreasyonel faaliyetler, her türlü açık veya kapalı alanlar ile her mevsim ve iklim şartlarında uygulanabilmektedir,
- 8- Rekreasyon bir faaliyeti gerektirir,
- 9- Rekreasyon çok çeşitli faaliyetler içerir,
- 10- Rekreasyon haz ve neşe sağlayan bir faaliyettir,
- 11- Rekreasyon evrensel olarak uygulanmaktadır,
- 12- Rekreasyon, kişinin kendisini ifade edebilme ve yaratıcı olabilmesine imkan sağlayıcı faaliyetler içermelidir,
- 13- Rekreasyonun her kişiye göre bir amacı vardır,
- 14- Rekreasyonel faaliyetlerin katılımcıya kişisel ve toplumsal özellikler kazandırması beklenir,
- 15- Rekreasyon, toplumun geleneklerine, törelerine, ahlaki ve manevi değerlerine uygun olmalı, sosyal değerlere ters düşmemelidir,
- 16- Rekreasyon, bir faaliyet yapılırken, ikinci veya daha fazla faaliyetlere de ilgi duyma veya gerçekleştirme imkanı verir,
- 17- Rekreasyon etkinlikleri, rekreasyonistler tarafından üstlenilir. Yani, bu etkinlikler ve uğraşlar başkası tarafından, bir başkası için yerine getirilemez,
- 18- Rekreasyon eylemi, planlı veya plansız, beceri sahibi kişilerle veya beceri sahibi olmayan kişilerle ya da organize olmamış mekanlarda yapılabilmektedir,
- 19- Rekreasyon, rekreatif etkinliklere katılma sonucu ortaya çıkan bir deneyimdir. Katılma isteği önceden belirlenmiştir.

Özetleyecek olursak rekreasyonel etkinlikler boş zamanlarda yapılan, özgürlük ve seçimi ifade eden etkinliklerdir. Birey bu etkinlikleri kendini gerçekleştirme, rahatlama ve zevk alma gibi kişisel ihtiyaçlarını karşılamak için kullanır (Torkildsen, 2005). Birey bu etkinlikleri araçlı veya araçsız, tek başına veya grupta, açık veya kapalı alanlarda gerçekleştirebilir (Demirel, 2009).

2.1.5. Rekreasyon İhtiyacı

İhtiyaç; biyolojik veya psikolojik bir gereksinimdir. Bu gereksinim veya yokluk durumu bireyi bir amaca ulaşmak için amaçlı eylemler yapmaya motive eder. Torkildsen, ihtiyaç kavramını basit ve kısa bir şekilde, bir şeyi özleme veya yokluk durumu olarak tanımlar ve ihtiyacın arzulardan farklı olduğunu belirtir çünkü ihtiyaç, motivasyonun kendisi değil onun oluşmasını sağlayan eksiklik durumudur. İnsanların ihtiyaçlarının tamamen veya mükemmellekle tatmin edilmesi nadiren oluşan bir durumdur. Bu nedenle insanlar bir şeyin eksikliğini duyduğu zaman bu eksikliği ortadan kaldıracak amaçlı eylemlerde bulunarak tatmin olmak ister (Karaküçük ve Gürbüz, 2007).

İhtiyaçlar, her insan için aynı olmasına karşın, çeşitlilik ve şiddet bakımından farklılıklar taşımaktadır. Bazı insanlarda öncelikle iyi beslenme söz konusuysen, bazılarında eğlenme ön plana çıkabilir. Eğlenirken ise, kimileri ihtiyacını tiyatroya, maça giderek tatmin ederken, kimileri de daha farklı şeyler bulurlar veya bizzat tiyatrodan veya maçta aktif olarak görev alırlar (Karaküçük, 2005).

Çalışma yaşamı, günlük koşuşturmalar ve teknolojik imkânların ortaya çıkardığı hareketsizliğin neden olduğu tekrarlanabilen ve yoğunluğu yüksek stresörlerin etkisinin azaltılması, çalışma dışında kişinin öncelikle kendisine ayırabileceği özgür ve seçici olarak kullanabileceği bir boş zamanın olmasına bağlıdır. Sonrasında ise, boş zamanın eğitim, kültür, alışkanlıklar, imkanlar ve kişilik gibi kendisine özgü bir takım değer ölçüleri çerçevesinde seçebileceği etkinliklerle değerlendirilmesi önem kazanır (Karaküçük, 1996).

Günümüz rekreasyonel endüstrisi, kişilere oldukça zengin olanaklar sunmaktadır. Bu olanaklar sayesinde insanlar, ihtiyaçlarına göre kendilerine uyan faaliyetleri çeşitli yollarla bulma şansına sahiptirler (Masteralexis ve ark., 2005).

Rekreasyonel ihtiyaçlar, insan davranışlarına temel olabilecek tek bir neden veya faktöre bağlı kalmaksızın birçok nedenden dolayı analiz gerektirmektedir. Rekreasyona duyulan ihtiyaç, rekreasyon faaliyetlerinin kişisel ve toplumsal olarak sağladığı faydalardan ileri gelmektedir. Alexandris, rekreasyon faaliyetlerinin bir çok ülkede büyük reklam kampanyaları ile çok ilerleme kaydettiğini ve bunun yanı sıra

fiziksel, psikolojik ve sosyal yararların rekreasyona duyulan ihtiyacın potansiyelini arttırdığını belirtmiştir (Güngörmüş, 2007).

Rekreasyon bir ihtiyaç mıdır? Yani spor yapmak, sinemaya, tiyatroya gitmek veya bu ve benzeri sanat etkinlikleri ile uğraşmak, turizme katılmak insanlar için bir ihtiyaç olabilir mi? Kuşkusuz ilk aklımıza gelen ve tereddüt etmeden verilecek cevap evet'tir. Ancak, evet cevabı her koşulda geçerli değildir. Daha temel ihtiyaçlarını giderememiş veya güvenlik sorunu yaşayan bireyin sporla ya da bir sanat dalı ile uğraşması en son beklenebilecek bir davranış şekli olabilir. Bu olgunun daha anlaşılır hale gelmesini sağlayan Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisidir (Karaküçük ve Gürbüz, 2007).

Maslow'un insan davranışları hakkındaki önerilerine göre; insan arzulayan bir varlıktır, daima ister ve daha çok ister. Fakat neler istediği o anda sahip olduklarına bağlıdır. İhtiyaçlardan biri karşılandığında onun yerini hemen bir başkası alır. Bu süreç sonsuzdur. Karşılana bir ihtiyaç yeni davranışları teşvik etmez. Yalnızca tatmin edilmemiş ihtiyaçlar davranışları teşvik eder. İnsan ihtiyaçları bir hiyerarşik seriye göre ve önem derecelerini belirten bir sıraya göre dizilir.

1. Fizyolojik İhtiyaçlar: İnsan hayatını devam ettirecek eylemlerdir. Açlıktan ölmek üzere olan bir insan için sevgi, özgürlük, eğlenme, güvenlik, dostluk gibi kavramlar pek bir şey ifade etmemektedir. Bu yüzden fizyolojik ihtiyaçlar hiyerarşinin en tabanında yer almaktadır.

2. Güvenlik İhtiyacı: Can ve mal tehdidi altındaki bir insan için güvenlik arama ihtiyacı, yerine göre birinci derece önem kazanabilir. Ayrıca iş güvenliği, sosyal güvenlik gibi alanlarda da güvenlik ihtiyacı şiddetle hissedilebilir.

3. Ait Olma ve Sosyal İhtiyaçlar: İnsanın fizyolojik ve güvenlikle ilgili ihtiyaçları giderildikten sonraki düzeyde sosyal ihtiyaçlar önemli olmaktadır. İnsan ait olmak, başkalarıyla bir arada olmak, onlar tarafından kabul görmek, arkadaş olmak, arkadaş olarak kabul edilmek ve çevresini etkilemek ister. İnsan bu ihtiyaçları çoğu kez, aç bir insanın gıdaya olan arzusu kadar şiddetli duyar. Yöneticiler ya da liderler insanların bu ihtiyaçlarından hareketle, onlara spor faaliyetleri, piknikler, akşam yemekleri, doğum günü partileri, sinema veya tiyatro faaliyetleri kurmak, geliştirmek ve bunlara bizzat katılmayı teşvik eder.

4. Saygınlık İhtiyacı: İnsan hem kendi kendine, hem de başkalarına karşı önemli görünme ihtiyacı duyar. İnsan, kendine güven duygusu edinmeye ve her yönüyle hak edilen bir prestij sağlamaya çalışır. Bu ihtiyaç tatmin edilmezse, insanda bir takım aşağılık duyguları oluşabilir.

Bunun için saygı görme ihtiyaç düzeyine ulaşan insanlar, oturdukları konutlara, kullandıkları arabalara, konuştukları insanlara, yaptıkları sporlara veya sanat çalışmalarına özel bir önem verirler.

5. Kendini Gerçekleştirme İhtiyacı (İnsanın içindeki enerjiyi kullanabilme): İhtiyaçlar hiyerarşisinin en üst basamağında yer alan bu ihtiyaç türü, daha alt düzeydeki ihtiyaçların tatmini gerçekleşmeden ortaya çıkmaz. Bu ihtiyaçlar, kişinin kendi potansiyellerinin farkına varması, bir işi yalnız başına yapması, yaratıcı olabilmek için kendini sürekli bir gelişime tabi tutması ile ilgili ihtiyaçlardır. Kişinin topluma veya dışarıya yönelmesinden kendi içine dönük bir ihtiyaç şeklini ortaya koyar. Ancak bu toplumsal yönden güdülenmektedir (Karaküçük, 2005).

2.1.5.1. Rekreasyona Duyulan İhtiyacın Nedenleri

Genel olarak bir eksiklik hissi ve aynı zamanda bu hissin giderilmesi arzusunun veya doğal ya da sosyal yaşamdan doğmuş bir gerekliliğin ifadesine ihtiyaç denmektedir (Karaküçük, 2005).

Her davranışın bir amaca yönelik temel gereksinimleri doyumu ile ilgili oluşudur. Bio-psiko-sosyal ve kültürel bir varlık olarak tanımladığımız insanın varoluş sürecinde doğumla başlayan ve yaşam boyu devam eden karşılanması zorunlu temel gereksinimleri vardır. Dünyaya gelen her insanın beslenme, korunma, çoğalma gibi bir takım doğal, fizyolojik gereksinimlerin yanı sıra sevmeye, sevilme, ait olma, güvenme, toplumda bir statüye sahip olma ve kendini gerçekleştirme gibi psikolojik ve sosyal gereksinimleri vardır (Ulubey, 2010).

İnsanın yaşamını devam ettirebilmek ve gerekli etkinlikleri yapabilmek için yemek, içmek, sıcaktan ve soğuktan korunmak, dinlenmek, uyumak, solunum ve soyunu devam ettirebilmek için cinsellik gibi faktörler birincil ihtiyaçlardır. Kişisel takdir, görev sorumluluğu, hissetme, iddia etme, şefkat duyma, yarışma, sahip olma, yakınlık kurma gibi ihtiyaçlar da ikinci grup ihtiyaçlar olarak değerlendirilir (Karaküçük, 2005).

Rekreatif etkinliklere katılım amaçlarının kişiden kişiye değiştiği kabul edilse de, bu amaçların belirlenmesine yönelik yapılan çalışmalar benzer sonuçları içermektedir. Rekreasyona duyulan ihtiyaç, rekreasyon faaliyetlerinin kişisel ve toplumsal olarak sağladığı faydalardan ileri gelmektedir.

Kişisel yönden; fiziki sağlık gelişiminin yaratılması, ruh sağlığı kazandırılması insanı sosyalleştirmesi, yaratıcılık, kişisel beceri ve yeteneğini geliştirmesi, çalışma başarısı ve iş verimine etkisi, ekonomik hareketlilik, insanı mutlu etmesi, toplumsal yönden ise; toplumsal dayanışma ve bütünleşmeyi sağlaması ve demokratik toplum yaratılması, rekreasyona duyulan ihtiyaın nedenlerinden bazılarını oluşturmaktadır (Karakkk, 2005).

Karakkk rekreasyon ihtiyaının nedenlerini kişisel ve toplumsal olma üzere iki ana başlıkta toplamıştır;

Kişisel yönden rekreasyona duyulan ihtiyaın nedenleri;

- Fiziki sağlık gelişimi yaratır,
- Ruh sağlığı kazandırır,
- İnsanı sosyalleştirir,
- Kişisel beceri ve yeteneğin gelişmesini sağlar,
- Yaratıcı gücü geliştirir,
- Çalışma başarısı ve iş verimini artırır,
- Ekonomik hareketi geliştirir,
- İnsanı mutlu eder,

Toplumsal yönden rekreasyona duyulan ihtiyaın nedenleri ;

- Toplumsal dayanışmayı ve bütünleşmeyi sağlar,
- Demokratik toplumun yaratılmasına imkan sağlar (Gediz, 2012).

Bireylerin rekreasyon ihtiyaçlarını belirlemede önemli olan unsurları tanımlayan ve ihtiyaçları ortaya koyan birçok araştırmacıdan biri olan Tillman ise rekreasyona duyulan temel ihtiyaçları şu şekilde sınıflandırmıştır;

- Macera, rahatlama, kaçış ve fantezi gibi yeni deneyimler,
- Tanımlama ve teşhis koymak,
- Güvenlik,
- Hakimiyet (diğerlerini yönlendirmek veya kontrol etmek),
- Sorumluluk ve sosyal etkileşim (diğerleri ile birlikte olmak ve etkileşim),
- Zihinsel aktivite (farkındalık ve anlamak),
- Yaratıcılık, - Başkalarına hizmet etmek (ihtiyaç duyulma ihtiyaı),
- Fiziksel aktivite ve zindelik (Torkildsen, 2005).

2.1.5.2. Fiziksel İhtiyaçlar

Disareli, “hareket her zaman mutluluk vermeyebilir ama hareketsiz mutluluk yoktur” (Zelinski, 2004), ifadesiyle fiziksel aktivitelerin önemine değinmiştir.

Aktif yaşamın birçok faydalarına karşın, fiziksel aktivite eksikliği bireylerde ciddi sağlık problemlerine yol açmaktadır (Kilpatrick, ve ark., 2005). Bazı araştırmalar özellikle stresten ve kalp-damar hastalıklarından korunmada boş zamanların fiziksel aktivitelerle değerlendirilmesinin önemine işaret etmekte (Karaküçük ve şenel, 1998) ve düzenli olarak yapılan fiziksel aktivitelerin, kalp krizi riskini azaltarak, damarların sağlıklı olmasını sağladığını belirtmektedir (İkizler, 2002).

Düzenli olarak egzersiz yapıldığı sürece, soğuk algınlığı ve grip olma riskinin azalacağını ve bunun nedeninin ise periyodik olarak strese maruz kalmaya bir tepki olarak bağışıklık sisteminin güçlendiğini belirtmiştir (Loehr, 1999).

2.1.5.3. Sosyal İhtiyaçlar

Torkildsen, rekreatif faaliyetlerin bireylerin sosyal değerlerini yükseltmek için var olduğunu ifade etmektedir. Bireyin sağlığına olanak sağlayan rekreatif

faaliyetler, sosyal açıdan rahatlamaya neden olmaktadır. Rekreatif faaliyetlere bu açıdan bakıldığında ise, toplumsal rahatlama, sosyal uyum ve yaşam kalitesinin sağlanması ve geliştirilmesi anlamına gelmektedir. Rekreatif etkinliklere katılan birey, kendini ifade etme imkânı bulur, içinde bulunduğu gruba aidiyet duygusu gelişir, etkinliklerdeki kurallara uymaya çalışarak sosyalleşme süreci içerisinde olur. Şunu ifade etmek gerekir ki; rekreasyon bireye fiziksel ve duygusal olarak katkı sağlayan sosyal bir davranıştır (Torkildsen, 2005).

2.1.5.4. Psikolojik İhtiyaçlar

Boş zamanın, günümüzde çağdaş yaşamın ve çalışma koşullarının bireyler üzerinde oluşturduğu baskı, yorgunluk ve monotonluğu giderme veya dengelemede önemli rol oynadığı bilinmektedir.

Çağın olgusu olan, ileri teknoloji ve otomasyon bir yandan üretim artışı ve sermaye birikimi sağlamakta ve insan gücünün daha kısa süre çalışarak gerekli ve yeterli üretimi gerçekleştirmesine imkân vermekte; öte yandan yarattığı monotonluk, yabancılaşma, gürültü, çevre kirlenmesi gibi faktörlerle yıpranma ve fazla yorulmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla çağdaş insan çevresinde giderek artan stres ve yıpranma faktörlerinin etkisini dengelemek için daha fazla boş zamana sahip olma şansını arttırmaktadır.

İleri teknolojiyi yaygın bir biçimde kullanan toplumlarda ortaya çıkan bu boş zaman-çağdaş yaşam-çevre koşulları ilişkisi spiral bir döngü halinde insanın yaşamını etkilemektedir. Bunun için insanlar stres, monotonluk, karmaşadan kurtulmak ve kendini dengelemek için daha fazla boş zamana ve rekreatif faaliyetlere ihtiyaç duymaktadır (Erbeşler, 1987).

2.1.5.5. Kişisel Beceri ve Yeteneklerin Geliştirilmesi İhtiyacı

Bireylerin kendilerini keşfetmesi veya ne tür becerilere sahip olduklarını anlamasının en kolay yolu denemektir. Bir başka ifade ile, bu durumun gerçekleşebilmesi ancak kişinin istediği veya sevdiği bir işi yapmasına bağlıdır (Karaküçük, 2005).

Sosyal yapıcılığı vurgulanan rekreasyon bugün vazgeçilmezdir ve kişisel gelişimin en önemli unsuru olarak kabul edilmektedir (Müftügil, 1993).

Tamamen kişisel istek ve eğilimler doğrultusunda gerçekleşmekte ve bu etkinlikler bir anlamda kişisel niteliği de gözler önüne sermektedir (Applebaum, 1997).

2.1.5.6. Duygusal İhtiyaçlar

İnsanların günlük yaşantılarındaki karşılaştıkları stres veren durumlar geçici duygusal çöküntüye neden olmayıp, uzun dönemli tatminlerini de etkilemektedir. Bu nedenle bireyler günlük yaşamdaki streslerden uzaklaşmak veya kurtulmak için, duygusal olarak tatmin olma ihtiyacı hissederler(Cooper ve Cartwright, 1994).

Rekreasyonel aktivitelere katılım, duygusal ihtiyaçların karşılanmasını sağlayarak, bireyin yaşamındaki monotonluktan ve stres veren durumlardan uzaklaşmasında önemli etkenlerden biri olmaktadır (Cooper ve Cartwright, 1994).

2.1.6. Rekreasyonel Faaliyetlere Oluşan Artışın Nedenleri

Rekreasyon ve turizm talebi esas olarak sanayileşmiş olan ülkelerin insanları tarafından yapılmakta ve ülkelerin sanayileşme seviyesi ile talep arasında bir ilginin olduğu gözlenmektedir. Ülkelerin ekonomilerini sağlam temeller üzerine oturtma ve uluslar arası rekabette kendi menfaatlerini koruma, güçlerini artırma çabalarının sanayileşmeye dönük olması gerekliliği, her ülkede sanayileşme çabalarıyla beraber, rekreasyon ve turizme olan talebi de arttıracaktır. Gelişen ve değişen toplumlarda, rekreasyonel etkinliklere katılma eğilimleri ve arzularında sürekli bir artış olduğu gözlemlenmektedir. Özellikle rekreasyonun önemli etkinlik alanını oluşturan turizmde Dünya’da ve Türkiye’de hızlı bir artış kaydedilmektedir. İnsanların, rekreasyon etkinliklerine katılımlarındaki bu hızlı artışın nedenlerini bir takım sosyal ve ekonomik faktörlerin teşvik edici, zaman zaman da engelleyici özelliklerini de görmek mümkündür. Rekreasyon ve turizm katılımı faaliyetlerine talebin artmasına etki eden unsurlar şu başlıklar altında toplanabilir,

- Ekonomik verimlilik ve çalışma koşullarındaki gelişmeler (Serbest zamanların artışı),
- Harcanabilir gelirin artması,
- Şehirleşme,
- Nüfus artışı,

- Teknoloji,
- Kitle iletişim araçlarının etkisi, reklam propaganda,
- Kültürel etki düzeyi,
- Çevre bilincinin artması ve eko turizm,
- Siyasi otorite ve diğer kurumların etkisi (Gediz, 2012).

2.1.6.1. Ekonomik Verimlilik ve Çalışma Koşullarındaki Gelişmeler

Sanayi ve teknolojik devrimler sonucu ortaya çıkan sermaye ve bilimsel gelişmeler, üretimde mekanizasyonu getirmiş ve büyük bir verimlilik ortaya çıkmıştır. Geleneksel üretim şekillerinin değişmesi ve verimliliğin sürekli geliştirilmesi, artırılması çabaları çalışma koşullarının iyileşmesi, boş zamanlarını artması ve gelirlerin yükselmesine neden olmuştur (Gediz, 2012).

Boş zamanların artışı dört şekilde ortaya çıkmaktadır (Sağcan, 1986).

Bunlar,

- Çalışma günlerinin azalması,
- Hafta tatili,
- Yıllık izinler
- Emeklilik yaşının öne alınmasıdır.

Bu sayılan etkenlerin hepsi, turizm ve rekreasyonun gelişmesine katkıda bulunmuştur. Fakat bunlardan en etkili olanı 1930'larda başlayarak birçok ülke tarafından kabul edilen çalışanların büyük bir bölümünün yer değiştirip rekreasyon faaliyetlerine katılmalarını sağlayan yıllık ücretli izin hakkının genelleştirilmesidir. Bu hakkın çoğunlukla yaz dönemlerinde kullanılması kitle turizmini geliştirmiştir (Hacıoğlu, Gödeniz ve Dinç, 2003).

İnsanlara çeşitli turistik ve rekreatif etkinliklerde bulunabilme imkanı veren boş zamanın süresel olarak artmasının yanında, rekreatif hareketliliği geliştirecek, çalışanın dinlenme ve boş zamanlarını uygun etkinliklerle doldurma zorunluluğu gibi bir faktörlerden de söz edilebilir (Gediz, 2012).

2.1.6.2. Harcanabilir Gelirin Artması

Harcanabilir gelir, sosyo-ekonomik gruplar arasında farklılaşsa da bugün rekreasyon ve turizm aktivitelerine yapılan harcamaların her zamankinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Bunun nedenleri bir ailede birden fazla kişinin çalışması, daha küçük ailelerin olması, gelişen mali danışma ve para yönetimidir (Gibson ve Wood, 2000).

Gelir düzeyleri ile rekreasyonel katılım arasındaki sıkı ilişki, gelir farklılıklarının, rekreasyon türlerini de yakından etkilemesi şeklinde bir görünüm sergilemektedir. Buna göre, gelir düzeyi düşük olanlar, çok fazla harcama gerektirmeyen daha pasif programlar ile iç turizmi tercih etmektedirler. Gelir düzeyi yüksek olanlar ise pahalı türdeki rekreatif imkanlar ile dış turizmi veya sık seyahati tercih etmektedirler. Sonuç olarak, kişi başına gelirlerin yüksek olduğu ülke vatandaşlarının daha yüksek tatil yapma ve gelirlerin düşük olduğu ülke insanların ise düşük tatil yapma eğilimine sahip oldukları ortaya çıkmaktadır (Gediz, 2012).

2.1.6.3. Kentleşme

Endüstri devrimi ile birlikte şehirlerin yakınlarında kurulan fabrikalar ve diğer sanayi işletmeleri, kentlerin havasını yaşanmaz hale getirmiştir. Hava ve gürültü kirliliği, pek çok yerleşim merkezinde hayatı çekilmez hale getirmiştir. Sürekli yaşadıkları bu ortamdan, her fırsatta kaçmak isteyen insanların, her geçen gün sayıca artması rekreasyon ve turizm endüstrisini olumlu yönde etkilemiştir (Kozak, Kozak ve Kozak, 2000).

Kent bölgelerinde, geniş alanlar bireylerin daha çok konut gereksinimini karşılamak için kullanılmıştır. Bunun sonucunda; bireylerin boş zaman değerlendirme imkanları kısıtlanmıştır. Bu bölgelerdeki, geleneksel boş zaman değerlendirme alanları, artık binalarla dolmaya başlayınca kent halkı da boş zaman değerlendirme olanakları sağlayan özel kurumlara, geniş ölçüde bağlı kalmaya başlamıştır. Böylece, kentleşme örgütü boş zaman değerlendirme hizmetleri sağlayan, kamu ve gönüllü kuruluşlara gereksinimini yaratmıştır. Kent yaşantısı, insanı doğadan ve doğal ortamdan uzaklaştırmıştır. Teknolojik kullanım araçları, yoğun çalışma ortamları, sıkıcı iş disiplini, katı kurallar, hareketsizlik ve tek düzelik monotonluğu getirmiştir. Bunun için, insanlar buldukları ilk fırsatta, kendilerini

doğal ortama atma gereği duymuşlardır. Hafta sonlarında, piknik yerlerinin ve doğal rekreasyon alanlarının doluluğu bunu göstermektedir. Kentlerin sağlıksız ortamlarında sürdürülmeye çalışılan yaşam, insanları, psikolojik ve sosyal sorunlarla karşı karşıya bırakmaktadır. Bunun için, parklar, spor tesisleri ve oyun alanları rekreasyon etkinlikler için düzenlenmektedir (Gediz, 2012).

Sonuç olarak, kent yaşamında büyük bir problem içinde yaşayan, çalışan insanların bu problemlerini zmede rekreasyon ve turizm imdadına yetişmektedir. Ağır kent yaşam şartları, insanın doğaya yönelmesine; dolayısıyla turizm ve rekreasyon hareketinin başlamasına neden olmuştur. Kentsel alanlarda yaşayanların, kent yaşamının monotonluğu ve bunalımından kaçma arzusu, turizm ve rekreasyon faaliyetlerini etkileyen önemli faktörlerden birisidir (Gediz, 2012).

2.1.6.4. Nüfus Artışı

Nüfus yoğunluğu ve artışı, özellikle kentlerde rekreatif amaçlı hizmet veren parkların, spor tesisleri, oyun alanları, gençlik merkezleri ve diğer benzer tesislerin ve hizmetlerin yetersiz kalmasına neden olmaktadır. Burada yaşayan insanlar, yakın merkezlere ve diğer alanlara yönelerek boş zamanlarını değerlendirmeye yönelmişlerdir. Nüfusta meydana gelen hareketlilik önemli bir rekreasyonel potansiyeli oluşurmaktadır. Hareketliği imkan sağlayan ulaşım sektörü, rekabete dayalı ucuzluğu, lüksü ve güven vericiliği ile bir yerden bir yere rekreasyon amaçlı hareket içerisinde olan insanların rekreasyon taleplerini ortaya çıkarmaktadır (Karakkk, 1997).

Nüfusun dengeli artması sonucunda veya kırsal alanlardan belli merkezlere olan gler, belli bölgelerdeki taşıma kapasitesini zorlamaktadır. İnsanların rahatça hareket edebilecekleri, dinlenebilecekleri alanlar azalmıştır. İstediği rahatlığa bulunduğu ortamda kavuşamayan insanlar, değerlişik mekanlara gitmeyi ve rekreasyon faaliyetine katılmayı benimsemişlerdir (Gediz, 2012).

2.1.6.5. Gelişen Teknoloji

Modern teknoloji, bu ürünlerin yanında rekreasyon sektörü içinde, rekreasyon etkinliklerini cazipleştirecek, çeşitlendirecek ve daha fazla amaçlı kullanımları artıracak çeşitli ürünler yaratmıştır. Gelişmiş spor ve oyun ekipmanları, yapay çim, buz, kar, dalga yapma aletleri, tv, film, video gibi görsel,

işitsel alanlardaki elektronik ve lazer sistemlerindeki yenilikler, ayrıca önemli bir teknoloji ürünü olan otomobil, rekreasyon etkinlikleri için birçok yeni imkanlar ortaya koymuştur. Dünyanın pek çok yerinde rekreasyon sektörü, ürettiği mal ve hizmetlerle önemli bir sanayi kolu görünümündedir (Karaküçük, 1997).

2.1.6.6. Kitle İletişim Araçlarının Etkisi

Kitle iletişim teknolojisindeki gelişme ve yenilikler, milyonlarca insana birden etki eden radyo, televizyon, gazete ve dergi gibi iletişim araçları yaratmıştır. Bu araçlar günümüzde insanların belli düşüncelere, duygulara eğilimlere ve çeşitli yaşam tarzlarına yönlendirmelerinde önemli rol üstlenmiştir. Ayrıca, bu araçlar kitle seyircisi ortaya çıkarmıştır. Kitle iletişim araçlarından olan televizyon, toplum üzerindeki önemli etkisi bilinmektedir. Gerek, turizm işletmelerinin promosyon faaliyeti olarak yaptığı reklamlar, gerekse yeni yerleri görme ve insanlarla ilişki kurmayı özendiren diğer program ve yazılar kişilerin seyahate katılmasında etkili olmaktadır (Gediz, 2012).

Reklamcılık faaliyetlerinin günümüzde kazandığı boyutlar daha önce seyahat etme alışkanlığı olmayan pek çok insanın, turizm faaliyetlerine katılmalarında etkili olmuştur (Sağcan, 1986).

Kitle iletişim araçlarının gücü ile öncelikle insanların zamanı iyi kullanabilme ve boş zamanlarını kendilerinin de hoşlanabileceği imkanları ölçüsünde değerlendirebilme bilincini ve eğitimini yaratmak mümkündür. Bir ülkenin, gezip görülebilecek, dinlenebilecek yerlerinin, kitle iletişim araçlarıyla tanıtılması, bu bölgelere ulaşım planlarının ilan edilmesi, şüphesiz bir boş zaman etkinliği olan turizm hareketlenmesine neden olmaktadır. Örneğin; bir ünlünün tatilini geçirdiği yörenin veya otelin televizyonda gösterilmesi, insanların o bölgeye, hatta o otele gitmelerinde etkili olabilmektedir. Örneğin; Asmalı Konak dizisi, Kapadokya bölgesine olan iç turizm talebini artırmıştır (Gediz, 2012).

2.1.6.7. Kültürel Etki Düzeyi

Eğitim ve kültür seviyesinin artması ile turizm ve rekreasyon faaliyetlerine katılım arasında, çok yakın bir ilişki bulunmaktadır. Eğitim ve kültür seviyesi yüksek olan toplumlar, rekreatif etkinliklere ve turizm olayına daha fazla katılmaktadırlar. Eğitim seviyesi yükseldikçe, seyahat etme alışkanlığı artmakta buna bağlı olarak

insanların gelir seviyesi de yükselmektedir. Kültür düzeyi yüksek kimselerin başka ülkelerdeki tarih ve kültürel yerleri gezip görme eğiliminde oldukları da bilinmektedir. Bir başka dili anlamak ve konuşmak, dış turizmi teşvik eden unsurlardan biridir. Eğitim amacıyla yapılan seyahatlerde turizm ve rekreasyon faaliyetleri üzerinde olumlu etki yaratmaktadır. Dil öğrenme, iyi okullarda öğrenim görme isteği, turizm sektörünün gelişmesini sağlamaktadır. Değişik yörelere, bölgelere, ülkelere yapılan seyahatler, değişik grup, topluluk ve halkların, sosyal ve kültürel yapısını tanıma olanağı sağlamaktadır. Değişik yaşam görüşleri ve fikirleri arasındaki değişim, ilişkilerdeki karşılıklı etkileşim ulusların birbirine yaklaşmasını ve turizm faaliyetlerine olan talebin artmasını sağlamaktadır. Toplumların ve insanların eğitim düzeyi, buna bağlı olarak kültür düzeylerinin artması ile seyahat yoğunluğu arasında doğru orantı vardır. Eğitim durumu yükseldikçe, seyahat yoğunluğunun arttığı gözlenmektedir. Almanya da yapılan bir araştırma da; ilköğrenim görmüş olanların %22'sinin, orta öğrenim görmüş olanların %52'sinin, yüksek öğrenim görmüş olanların ise %62'sinin seyahate çıktıkları görülmüştür. Eğitim ve kültür seviyesi yüksek olan oplumların, kendilerine ayıracak vakitleri de bulunmaktadır. Bu boş zamanlarda kendilerini daha da geliştirmek ve rahatlamak için turizm ve rekreasyonel faaliyetlerine katılmaktadırlar (Gediz, 2012).

2.1.6.8. Çevre Bilincinin Artması ve Eko Turizm

Sanayileşme çabaları neticesinde, yeryüzündeki, hava, su ve doğal kaynaklar kirlenmektedir. Toprakların, sanayi işletmeleri ve yaşam için gerekli olan konutlar sebebiyle kullanılması, yerleşim alanlarının büyümesine neden olmuştur. Bunun sonucu olarak, yeşil alanlar daralmış ve insanın doğa ile ilişki kurması zorlaşmıştır. Bu şartlarda, sağlıklı yaşamı bulamayan insanların, rekreasyon faaliyetine ve turizm olayına katılmaları hızlanmıştır. Turistler aktivitenin gerçekleştiği yöre halkıyla doğa içinde konfor yerine temiz bir servisin bulunduğu güvenli ve egzotik ortamlarda müştereken yaşamayı tercih ederler ve ekolojik hedefleri; ekonomik ve sosyal içerikli hedeflerin üzerinde tutacaklardır. Yerel kültürün ve sosyal yapının taşıyacağı sürdürülebilir turizm anlayışı yeni turizm politikası olacaktır. Ekonomik verimlilik ve çevre bilinci temelleri üzerine inşa edilen yumuşak turizm veya eko turizm, kültür seviyesi yüksek turistleri hedef alacaktır. Turizm, küresel ekonominin en güçlü sektörü haline gelecek, başka ülkeler hakkında bilgi alma kolaylaşacağından dünya turizminin önündeki engeller kalkacak, sektör patlama noktasına gelecek, turizm

acenteleri enformasyon yoluyla birbirine bağlanacak ve turistlerdeki seçicilik artacaktır (Gediz, 2012).

2.1.6.9. Siyasi Otorite ve Diğer Kurumların Etkisi

Siyasi otorite, rekreasyonel katılımın sağlanması geliştirilmesinde önemli roller üstlenmiştir. Çalışanların boş zamanlarının güvence altına alınması; boş zamanların değerlendirilmesine imkan sağlayacak yatırımların ve teşviklerin sağlanması; rekreatif etkinliklerin eğitim, tanıtım yollarıyla topluma yaygınlaştırılması; insanların boş zaman etkinliklerine katılımlarını kolaylaştıracaktır (Karaküçük, 1997). Ayrıca, siyasi otoriteler, insanlara tatil ve değişik dalda krediler vererek, insanları turizm ve rekreasyon faaliyetlerine teşvik etmektedirler. Uzun süreli çalışanlara tatil kredileri verilerek, onların dinlenmelerini, sağlıklı bir yaşam sürmeleri sağlanmaktadır. İşçilerin, üye oldukları sendikaların amaçları arasında, ücretlerinin artırılması öncelikli olsa da, çalışanların iş hayatını düzenlenmesi de görevleri arasındadır. Sendikalar, üyelerinin sağlıklı koşullarda düzenli çalışmalarını sağlayarak, onlara boş zamanlarında rekreatif faaliyetlere katılmaları için imkan hazırlamaktadırlar. Sonuç olarak, kamu ve özel kuruluşların rekreasyon ve turizm üzerinde, giderek artan ilgi ve etkilerini şu şekilde sıralanabilmektedir (Karaküçük, 1997),

- Çalışma hayatını düzenlemek daha fazla boş zaman sağlamak, ücretli uzun tatiller ve normal çalışma dönemleri süresince rekreasyon için imkan yaratmak,
- Çalışanlarına, rekreasyon ve turizm olayına katılmak ve ihtiyaçlarını karşılamak için maddi yönden destek olmak,
- Rekreasyon faaliyetlerine ve turizme olan ilgiyi arttırmak, herkesin tanınmasını sağlamaktır (Gediz, 2012).

2.1.7. Rekreasyonun Sınıflandırılması

Rekreasyon etkinliklerinin çok çeşitli tanımları yapılabildiği gibi, çok farklı kriterlere göre sınıflandırılması da mümkündür (Karaküçük, 2008).

Rekreasyon çeşitlerinin sınıflandırılmasında bir çok kriterin rol oynamasının en önemli nedeni rekreasyonun çok yönlü olmasıdır. Bu nedenle kesin bir sınıflandırma yapmak zordur (Özbey ve Çelebi, 2003).

Örneğin, Karaküçük rekreasyonu, amaçlarına göre, çeşitli kriterlere göre ve özel işlevleri dikkate alınarak belirli eylem ve durgunluk hallerine göre üç bölüme ayırarak sınıflandırmıştır (Karaküçük, 2005).

Amaçlarına Göre Rekreasyonun Sınıflandırılması

a-) Dinlenme amacıyla yapılan rekreasyon etkinlikleri: Boş zamanın tamamen dinlenmek yani beden ve ruh sağlığının devam ettirilmesi veya korunması için yapılan etkinliklerle değerlendirilmesidir.

b-) Kültürel amaçlı yapılan rekreasyon etkinlikleri: Boş zamanın, eski sanat ve tarihi eserlerin, müzelerin gezilmesi ve diğer kültürel faaliyetlerle değerlendirilmesidir.

c-) Toplumsal amaçlı yapılan rekreasyon etkinlikleri: Toplumsal ilişkiler kurmak ve geliştirmek amacıyla yönelik boş zaman değerlendirme etkinlikleridir.

d-) Sportif amaçlı yapılan rekreasyon etkinlikleri: Aktif spor yaparak veya pasif şekliyle seyirci, taraftar, yönetici veya başka bir şekilde boş zamanın sportif etkinliklerle değerlendirilmesidir.

e-) Turizm amaçlı yapılan rekreasyon etkinlikleri: Öncelikle tatil dönemlerinde bulunduğu mekandan başka mekanlara gitmek amacıyla gitmek suretiyle boş zamanın değerlendirilmesidir.

f-) Sanatsal amaçlı yapılan rekreasyon etkinlikleri: Sanatın birçok dalından biri veya birkaçı ile uğraşarak boş zamanın değerlendirilmesidir.

Çeşitli Kriterlere Göre Rekreasyonun Sınıflandırılması

a-) Yaş faktörüne göre: Çeşitli yaş gruplarının kendi özelliklerine göre tercih ettikleri etkinlikler.

b-) Faaliyete katılanların sayısına göre: Ferdi, grupla, kitlesel veya aile olarak katılan rekreatif etkinlikler.

c-) Zamana göre: Yazın, kışın veya başka bir mevsim de yapılabilen rekreatif etkinliklerdir. Ayrıca, günlük ve hafta sonları ile emeklilik dönemlerini kapsayan uzun boş zamanlarda gerçekleştirilen etkinlikler.

d-) Kullanılan mekana göre: Açık veya kapalı alanlarda yapılan etkinlikleri kapsamaktadır.

e-) Sosyolojik muhtevaya göre: Lüks, geleneksel ya da belirli halk kesimlerinin desteklenmesiyle katılımın sağlandığı rekreasyon etkinlikleri.

Özel İşlevleri Dikkate Alınarak Belirli Eylem ve Durgunluk Hallerine Göre Rekreasyonun Sınıflandırılması

a-) Ticari rekreasyon: Para ile katılınan faaliyetler,

b-) Sosyal rekreasyon: Çeşitli şekillerde insanların bir araya gelip yemek yemeleri gibi beraber yaptıkları etkinlikler,

c-) Uluslararası rekreasyon: Gelişen boş zaman anlayışıyla beraber, şehir içi rekreasyondan sonra kırsal ve sonrasında da eylemler, uluslararası seyahatler ve etkinlikler olarak kendisini göstermeye başlamıştır.

d-) Estetik rekreasyon: Sanat olaylarını izleme, ünlü müzik yapıtlarını dinleme gibi eylemlerden oluşmaktadır.

e-) Fiziksel rekreasyon: Açık veya kapalı alanlarda yapılan tüm spor çeşitlerini kapsamaktadır.

f-) Orman rekreasyonu: Piknik, avcılık veya trekking gibi arazi ve su kullanımını içeren etkinliklerdir (Karaküçük, 2005).

Hazar ise rekreasyonu katılımcıların özellikleri, mekan, fonksiyon gibi kriterleri dikkate alarak altı ana grupta toplamıştır (Hazar, 2003). Bu gruplar,

1-) Etkinliklere katılma şekline göre rekreasyon,

- Etken (aktif) rekreasyon,

- Edilgen (pasif) rekreasyon.

2-) Mekansal açıdan rekreasyon,

- Açık alan rekreasyonu,

- Kapalı alan rekreasyonu.

3-) Katılımcıların milliyetlerine göre rekreasyon,

- Ulusal rekreasyon,
- Uluslararası rekreasyon.

4-) Katılımcıların yaşlarına göre rekreasyon,

- Çocuk rekreasyonu,
- Gençlik rekreasyonu,
- Yetişkin rekreasyonu,
- Üçüncü kuşak rekreasyonu.

5-) Katılımcıların sayısına göre rekreasyon,

- Bireysel rekreasyon,
- Grup rekreasyonu.

6-) Fonksiyonel açıdan rekreasyon,

- Ticari rekreasyon,
- Estetik rekreasyon,
- Sosyal rekreasyon,
- Terapatik rekreasyon,
- Fiziksel rekreasyon,
- Sanatsal rekreasyon,
- Kültürel rekreasyon,
- Turistik rekreasyon (Demirel, 2009).

2.1.8. Türkiye’de Rekreasyonel Durum

Bugün gelişmekte olan tüm ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de çalışma saatleri giderek azalmaktadır. Buna karşın boş zamanlar giderek artmakta ve bu zamanın tüketilmesi sorunu hem bireyleri ve toplumu hem de siyasi iktidar kesimlerini düşündürmektedir. Ülkemizde boş zaman sorunu hep ihmal edilmiştir. Daha önemli ve hayati konular varken boş zamanların değerlendirilmesi sorunu tali düzeyde kalmıştır. Sanayileşme, kentleşme, ilerleme, nüfus artışı, işsizlik, göç, vb. gibi çok sayıda sosyal problemlerle mücadele eden toplumumuzda boş zaman etkinliğine katılma gereksiz ve önemsiz bir olay olarak görülmüştür (Doğan, 2000).

Gelişmekte olan ülkelerde çalışma saatlerinin kısılmasına paralel olarak ülkemizde de çalışma saatleri yeniden düzenlenmiştir. Artan boş zamanı değerlendirmede planlar ve programlar maalesef yapılmamıştır. Bu zamanlar rastlantılarla, gereksiz oyalanmalarla ve eğlencelerle israf edilmiştir. Örneğin; insanlarımız her gece televizyonun karşısında saatlerce adeta kilitlenmişlerdir (Doğan, 2000).

Çalışanların tüm yılda günlerinin yaklaşık olarak 3/1'ini tatillerle geçirdikleri, öğrencilerin yarım günlük eğitimleri, ev kadınlarının günlerinin hemen tamamına yakınının boş olması, tarım kesiminde çalışan çiftçilerin yılın yarısının tamamen boş kalması, işsiz insanların işsizlikten doğan boş zamanları, erken yaşta emekli olan bireylerin, özürlü insanların, sosyal kurumlarda ve cezaevlerinde ki insanların boş zamanları Türkiye’de yaşanan “boş zaman bolluğu”na örnek gösterilebilir (Karaküçük, 1999).

Ülkemizde boş zaman etkinliklerinin çeşitli toplum katmanlarına yayılmış şekliyle ve genellikle fazla olarak görünmesi, sorunun bir yönünü oluşturmaktadır (Karaküçük, 1999).

Sorunun ikinci yönü ise, boş zamana fazlaca sahip olan Türk insanının, bu boş zamanlarını nasıl değerlendirdikleri oluşturmaktadır. Burada, boş zamanların aktif ve etkin değerlendirmek suretiyle, aktif nüfusun topluma yararlılık derecesini yükseltmek, bir yandan da hem nüfusu pasiflikten kurtarıp aktif hale getirmek, hem de aktif nüfusun iş saatleri dışında karşılaşacağı can sıkıntısı ile savaşıma ve böylece kişisel ve toplumsal mutluluk duygusunu elde etmek gibi değerlere önem kazandırmaktadır (Tör, 1996).

Günümüz Türkiye’sinde boş zamanların değerlendirilmesi, genellikle evlerde dinlenerek pasif bir görüntü sergilemektedir (Özkul, 1997). Televizyon izlemek, radyo dinlemek, sinema, tiyatro, maça gitmek, arkadaşlarla amaçsız dolaşmak, kahve birahanelere gitmek gibi etkinlikler görünmektedir. Doğan’a göre, boş zamanların değerlendirilmesinde ki görünüm tıka basa dolu kahvehaneler erkeklerin, mahalle dedikoduları kadınların, boş zaman faaliyeti olarak görülmektedir (Doğan, 2000).

Ülkemizde günün şartları içerisinde rekreatif etkinlikler, Gençlik hizmetleri ve spor il müdürlükleri, gençlik kampları, gönüllü kuruluşlar, genellikle büyük

şehirlerde açılan fitness center, oyun kulüpleri vb. ve en önemlisi de üniversitelerin Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları bünyesinde kurulan öğretmenlik ve rekreasyon bölümleri tarafından yürütülmektedir (Özen, 2011).

Bu kulüpler insanlara boş zamanlarını verimli hale dönüştürme fırsatı veren rekreasyon kavramını öğretmekte, onları iş, yaşam ve geçim sıkıntısından bir parçada olsa uzaklaştırmaya çalışmaktadır. Kulüpler bu amaçlar doğrultusunda misafirlerine sportif faaliyetler, eğlendirici oyunlar, eğitici ve bilgiye dayanan çeşitli oyun ve aktivite seçenekleri sunmaktadırlar (Özen, 2011).

2.1.9. Türkiye’de Rekreasyon Eğitimi

Rekreasyon, insanların mutlu, sağlıklı ve hayattan zevk alarak yaşamalarını sağlayan, modern teknolojinin ve şehirleşmenin ortaya çıkarttığı kalabalık, kirlilik ve diğer sorunların yarattığı, bedensel ve moral çöküntülerini ortadan kaldıracak önemli bir eğitim konusudur (Karaküçük, 2008).

İnsanlara, boş zamanı en etkin ve olumlu yönleriyle değerlendirebilecek, boş zamanı bomboş ve olumsuzluğa neden olabilecek şekilde değerlendirmeyi de engelleyebilecek imkanı kuşkusuz eğitim sağlayacaktır. Boş zamanın, bireysel ve toplumsal yararlar sağlamak bakımından olumlu değerlendirilmesinin yolu, ancak rekreasyon eğitiminden geçmektedir. Rekreasyon eğitimi, kişilere boş zamanı yapıcı biçimde kullanmalarını öğretmeyi amaçlar. Bunun sonucu olarak da dikkatlice seçimi sağlanır (Karaküçük, 2008).

Rekreasyon, bir anlamda toplumsal refah hizmeti, bir anlamda ise de yaygın eğitim niteliğindedir. Bu ayırmaştırmayı daha iyi yapabilmek için rekreasyonun tarihi gelişimindeki iki önemli oluşuma bakmak gerekir (Tezcan, 1994),

1. Rekreasyon, başlangıçta eğlendirme ve dinlendirmeyi amaçlar,
2. Eğitsel önemin kavranmasıyla, kişilere toplumsal değerler aşılamaı amaçlamıştır.

Rekreasyon eğitiminin amacı, farklılaşmış değerleri ve becerileri olan toplumsal varlıklar yetiştirmek için kişiyi kapsamlı deneyimlerden geçirmektir. Yeniden tazelenme, yeniden yaratma, yeniden güçlendirme, yeniden gençlik ve dinçlik kazandırma olarak ele alınan rekreasyonun eğitim alanındaki etkisi yeni görülmekle

birlikte kökleri insanın akıl, duygu ve toplumsal durumlarında daha derin olarak görülmektedir (Tezcan, 1994).

2.1.10. Rekreasyon ve Beden Eğitimi

Rekreasyon ve beden eğitimi, ortak bir organizasyon ortamından daha fazla ilişki içerisinde ve birçok şeyi paylaşabilecek düzeyde görünmektedir. Okullarda beden eğitimi ve rekreasyon faaliyetlerinin daha belirgin ayrıştığını ancak birbirini tamamlayan ve eğitime önemli katkıda bulunan iki unsur olduğu net bir şekilde görülebilir. Klasik beden eğitimi etkinliklerinin yanı sıra açık alan sporları, turizm, gezi gibi rekreatif etkinlikler bu ayrışımı ortaya koyar (Karaküçük, 2008).

2.2.11. Boş Zamanları Değerlendirme Açısından Spor

Spor, insanların rekreatif ihtiyaçlarını karşılamada önemli bir hareket alanı sağlarken, rekreasyon da, sporun topluma yaygınlaşması, tanınması ve sportif başarılar elde edilmesinde önemli roller üstlenmiştir (Karaküçük, 1993).

Faaliyetlere katılım kolaylığı, çalışma rahatlığı, her yaşın, her cinsin ve herkesin zevk ve isteklerine cevap verebilecek tercih imkanı bulunması rekreatif sporun özelliğidir. Sportif aktivitelere katılmak suretiyle boş zamanların değerlendirilmesi bireyin ve toplumun dengeli, sağlıklı ve mutlu olmalarına yardımcı olmaktadır. Boş zamanları değerlendirmede sportif faaliyetlere katılmak aynı zamanda bireylerin toplumla daha verimli, kaynaşmış ve bütünleşmiş bir millet haline gelmelerini sağlar. Bu yüzden fiziksel aktiviteler sosyal refah ve mutluluk aracı olarak görülmekte ve değerlendirilmektedir (Karaküçük, 1997).

Rekreatif spor sayesinde kişiler, olumlu ve sağlıklı yaşama alışkanlıkları kazanarak, açık, temiz havadan yararlanmasını bilir, vücut bilinci gelişir, kendi kendini tanıma isteği oluşur, yeni güne ve faaliyetlere, canlı, istekli, kuvvetli ve arzulu olarak başlar ve olumlu alışkanlıklarını çevreye yaymaya çalışır (Karaküçük, 1997).

Japonya ve Amerika gibi ülkelerdeki büyük firmalar iş verimliliğini artırmaya ve çalışanların sağlığını koruyucu tedbirler içerisinde egzersiz programlarını geliştirmeye, cazip hale getirmeye yönelik çalışmalarını hızlandırmışlardır. Bu ülkelerde 16 yaş üzerindekiilerin üçte biri sağlıklı ve mutlu

yaşamak, fiziksel seviyeyi üst düzeye çıkarmak, aynı zamanda fiziksel yapıyı güçlü kılmak, ince ve narin gözükmek gibi sebeplerden, düzenli egzersiz yapma gereğine inanmaktadırlar (Zorba ve Kartal, 1997).

Sporun rekreasyon programında yaşansal bir yeri vardır ve bu etkin sporların her aşaması uygun düşünülmüş etkinlik programlarında kabul görmektedir (John, 1956). Sosyal, kültürel ve ekonomik faktörler rekreatif sporu teşvik etmektedir. Bu faktörler şunlardır,

- Kitle haberleşme araçlarının etkinliği (Aerobik, step gibi),
- Gelir seviyesinin yüksekliği,
- Ülke ekonomisinin genel seviyesi ve sanayileşme durumu,
- Nüfusun sosyal gelişmişlik durumu ve kültürel seviyenin yüksekliği,
- Fertlerin sosyalleşme durumu,
- Eğitim düzeyi,
- Spor ve kültür için ayrılan kaynakların yüksekliği (Sayiner, 1973).

Rekreatif amaçlı sportif faaliyetler gayri resmi olarak insanların çeşitli gruplarıyla, kendi başlarına ve kendi yaptıkları programlara tabi olarak doğal bir çevrede veya kapalı bir alanda yaptıkları etkinliklerdir. Yine kullanılan mekanlar da eskisi gibi sadece belirli salonlar, sahalar değil, sokaklar, parklar, dağlar, kumsallar, denizler ve her türlü doğal çevreler bu amaçla kullanılmaya başlanmıştır. Bu anlayışa paralel olarak da birçok yeni spor branşı hayata geçirilmiştir. Jogging, aerobik, step, paten kayma, çim kayağı, sörf, trekking, rafting, yamaç paraşütçülüğü gibi (Karaküçük, 1997).

Boş zamana paralel artan boş zaman faaliyetlerinden biri olan sportif faaliyetler, ferdin sosyal statüsünü tamamlayıcı bir nitelik taşımaktadır. Örneğin iş yerinde sorumluluğu ve üretime katkısı az olan bir işçi, bir futbol takımının aranır bir oyuncusu veya yöneticisi de olabilir (Erkal, 1982). İşçi statüsü içinde olan bir ferdin, işyeri dışında elde ettiği tamamlayıcı statüler ferdi sosyalleştirdiği gibi, kendisini toplumun anlamlı bir üyesi haline de sokabilir. Bu bakımdan, bu kimsenin bir boş zaman faaliyeti olarak değerlendirdiği spor kendisine toplum içindeki sosyal tabakalar arasındaki geçişte yardımcı olmaktadır (Erkal, 1982).

Sportif olayda, sosyal ilişkileri geliştiren ve sağlıklı kılan bir faktör olduğuna göre, sosyal bütünleşme üzerinde doğrudan etkili olabilmektedir (Erkal, 1982).

Rekreatif spor, “herkes için spor” ve “sağlık için spor” isimleriyle anılan sosyal bir olgudur. Kitle sporcusu, sporu hayatın bir fonksiyonu olarak görmektedir (Karaküçük, 1997). Rekreatif spor, insanların boş zamanlarında dinlenme, eğlenme, macera, yarışma, sosyal ilişki, sağlık elde etme, stres atma, yeni arkadaşlıklar edinme ve daha birçok nedenlerle uğraştıkları gerek aktivite gerekse yapılabilecek yer çeşitliliği bakımından rağbet ettikleri bir fonksiyonu içermektedir (Karaküçük, 1997:).

Spor programlarının yetkisi ve elde edilebilirliği, sporu kimin öğrettiğine bakış, bölgelerin ihtiyaçları ve girişimler, temas edilecek kişiler, rekreasyonel sporun gelişiminde etkindir (Nygaard ve Bone, 1985). Bireylerin gelişiminde ise aile, okul, öğretmen, arkadaş, dini, oyun grupları ve komşular aktif rol oynar.

- 1- Yönetim ve idare rekreasyonel programı,
- 2- Rekreasyonel araçlar,
- 3- Sağlık,
- 4- Spor çeşitleri,
- 5- Uygulama programı,
- 6- Liderlik,
- 7- Açık hava rekreasyonu,
- 8- Bütçe,
- 9- Özel nüfus grupları,
- 10-Bölge özellikleri (Fisher, 1986).

Büyükşehir ve illerde yaşayan katılımcılar, kentleşme, monoton yaşam ve sağlıksız beslenme sorunlarından kurtulabilmek için daha fazla sosyallik, daha fazla aktivite ihtiyacı içindedirler. Bu ihtiyaçlar ancak, spor ve boş zamanları kaliteli değerlendirme politikalarının iyileştirilmesiyle mümkün olabilecektir. Büyükşehir ve illerde yaşayan katılımcıların kentleşme sorunları ve açık alan ihtiyaçları nedeniyle, aktif veya pasif katılımlı aktivite gereksinimlerini tesislerle giderebilmeleri mümkündür (Bırol, 2014).

2.1.12. Açık Alan Rekreasyonu

Açık alan rekreasyonu (outdoor recreation); doğanın bir parçası ve katılımcı arasında etkileşim yaratabilen ve bireyin tamamen kendi fiziksel, sağlık, ruhsal ve sosyal çıkarları doğrultusunda yapılan serbest zaman aktivitelerinin tamamı olarak tanımlanabilir (Ibrahim ve Cordes, 2002).

Açık alan rekreasyonu içerisinde doğa sporları önemli bir yere sahiptir. Doğa sporları aktivitelerine Tablo 2.1 katılımdan bireyler pozitif faydalar elde ederler ve kısa ve uzun dönemde çevre ilişkilerinde, stressi azaltmalarında, kişisel yeterliliklerini arttırmada olumlu yaklaşımlar kazanırlar (Plummer, 2009).

Tablo 2.1: Açık Alan Aktivite Çeşitleri

Karada Yapılanlar			
• Doğa yürüyüşü	• Ağaç tırmanışı	• Safari	• Dağ bisikleti
• Kanyon gezintisi	• Macera parkları	• Arazi taşıtı ile Gezinti	• Açık hava müzelerini ziyaret
• Dağcılık	• Kuş gözlemi	• Avcılık	• Geleneksel yaşamı inceleme
• Sportif kaya tırmanışı	• Kampçılık	• Orienteering	• Atıcılık
• Tarihi ve tarih öncesi alanları ziyaret	• Piknik	• Bahçe işleri	• Kaykay
• Ata binme	• Mağaracılık	• Çim kayağı	• Paten
• Koşma	• İzcilik	• Yabanıl hayat gözlem ve fotoğrafçılığı	• Sırt çantası ile gezinti
• Bisiklet	• Zirve yürüyüşü		
• Uzun yol bisikleti	• Geleneksel duvar tırmanışı		
Suda Yapılanlar			
• Yüzme	• Rafting	• Balık avlama	• Sualtı rugby
• Paletli yüzme	• Kano	• Wakeboard	• Scuba
• Yelken	• Yatçılık	• Su kayağı	• Şnorkel
• Kürek	• Rüzgâr Sörfü	• Dalga sörfü	• Muz, ringo vb.
• Sahilleri ziyaret	• Sürat botları	• Beden sörfü	
Havada Yapılanlar			
• Paraşüt	• Yamaç paraşütü	• Skydiving	• Yelken Kanat
• Balonla gezme	• Model uçak	• Uçurtma uçurma	
Kar ve Buz Üzerinde Yapılanlar			
• Kayak	• Kar rafting (Snowraft)	• Snowboard	• Buz pateni
• Rüzgâr sörfü	• Tur kayağı	• Uçurtma sörfü	• Buz hokeyi
• Kızak	• Kayakla atlama	• Şelale (donmuş) Tırmanışı	• Buzul tırmanışı
• Dağ kayağı			• Kar motoru ile gezinti
• Buz pateni			

Kaynak: Plummer, (2009); Ibrahim ve Cordes, (2002)

2.1.13. Açık Alan Rekreasyon Planlamasında Kullanılan Bazı Yöntemler

Rekreasyon planlamasında talebin tespit edilmesine yönelik geliştirilen çalışmaların dışında açık alanlarda arz kaynaklarının tespit edilmesi ve rekreasyon planlaması için uygun alan seçiminin yapılmasını sağlayan model ve geliştirilmiş formlar da bulunmaktadır. Bu model ve formlar bir alanda mevcut doğal ve fiziki koşullara ilişkin envanterin çıkarılması ve arzın bu yolla belirlenmesini sağlamaktadır. Böylece belirli bir alana özgün rekreasyon fırsatları da tespit edilebilmektedir (Metin, 2017)

2.1.13.1. McHarg (1992) uygunluk yöntemi

Öte yandan McHarg (1992) tarafından peyzaj değerlendirmede kullanılan uygunluk yöntemiyle, planlama konusunda doğanın koruma dengesi göz önünde bulundurularak problemlere çözüm üretilmeye çalışılmıştır. Bu yöntemle bir yerin kullanım potansiyeli ortaya çıkarılarak fiziksel plana ilişkin alt yapı hazırlanabilir. Yöntemde en iyi uygunluk değerine ilişkin harita, alanın doğal kaynak özellikleri ve peyzaj değerlendirme ölçütlerine göre arazi kullanım tipi (tarım, kent, orman, turistik, rekreasyonel) uygunluk değerleri saptanmaktadır. Yöntem farklı içeriklere sahip aşamalardan oluşmaktadır. İlk olarak çalışma sınırlarının belirlenmesi ve alan kullanım ihtiyacının tespit edilmesi söz konusudur. İkinci aşamada alan için gerekli harita altlıklarının alandan elde edilen veriler doğrultusunda oluşturulması gerekmektedir. Sonraki aşamada önceki aşamada elde edilen haritalar şeffaf paftalara aktarılmakta ve her bir harita özelliklerine göre renklendirme gibi şekilsel düzenlemelere tabi tutulmaktadır. Dördüncü aşamada alana ilişkin her bir faktörü içeren haritalar birleştirilerek peyzaj uygunluğunu gösteren nihai haritalar ortaya konmaktadır. Sonrasında bu haritalar çakıştırma tekniği ile birleştirilmektedir. Birleştirilen haritada uygunluk değeri düşük olan yerler koyu, yüksek olan yerler ise açık renkte görselleşmektedir. Son aşamada ise harita her bir koordinat alanına göre arazi kullanımını gösteren matrislere ayrılarak her bir alan kullanımının alanın tümü ile ilişkisi ölçülmektedir. Bunun üzerinden alan için genel bir uygunluk değerlendirmesi yapılabilmektedir (Metin, 2017).

2.1.13.2. Kiemstedt “Çeşitlilik Değeri” (V-Wert) Yöntemi İle Çeşitli Peyzaj Alanlarının Rekreatiyonel Yönden Uygunluk Yöntemi

Kademeli olarak saptamayı amaçlamıştır. Bu yöntemde, planlama alanının rekreatiyonel yönden uygunluğu alanın mevcut özelliklerine göre belirlenmiştir. Bunlar, toprak, su strüktürü (örneğin su kenarları), hava (iklim), vejetasyon (orman kenarları, ormancılık yönünden kullanım vb.), tarımsal arazi kullanımıdır (kullanım türü olarak tarla, çayır-mera). Bu beş grup aktiviteye ilişkin ölçütler 4 başlık altında toplanmıştır. Bunlar ise; orman ve su kenarlarının niceliği, rölyef enerjisi (yükseklik farkı), tarımsal arazi kullanımlarının nitelik ve niceliği ve iklim faktörleridir. Bu ölçüt değerleriyle bir formül üzerinden her koordinat alanı için rekreatiyonel uygunluğa ilişkin “Çeşitlilik Değeri” hesaplanmıştır (Demircioğlu, 2010).

2.1.13.3. Wedeck’in Uygunluk Yöntemi

Bu yöntemde çevresel etkilerin koruma ve kullanım dengelerini ayarlayabilmek için yerleşim, rekreasyon, tarım ve atık alanlarının kullanımlarını belirlemek amacıyla toprak, su ve vejetasyon özelliklerine ilişkin verilerin toplanması gerekmektedir. Her ölçüt için saptanan nitelikler uygun ya da uygun olmayan şekilde değerlendirilmektedir (Köseoğlu, 1982).

2.1.13.4. Golany’nin Ekolojik Hücreleme Yöntemi

Bu yöntemde fiziki, çevresel, sosyo-ekonomik ve ulaşım ölçütleri şeklinde belirlenen ana sınıflar altındaki ölçütlere göre uygunluk için veriler toplanmaktadır. Bundan sonraki aşamada bu ölçütler puanlandırılmakta ve puanlar harita üzerinde işaretlenmektedir. Sonra hücelere girilen bu puanlardan en yüksek olanlar ve alternatif alanlar değerlendirilerek alanın uygunluğu belirlenebilmektedir (Demircioğlu, 2010).

2.1.13.5. Steiner Ekolojik Planlama Süreci

En uygun alan kullanımının belirlenmesinde sosyokültürel ve biyofiziksel yapının önemli olduğuna dikkat çekmiştir. Bu doğrultuda ekolojik planlama için on temel aşaması olan bir model geliştirmiştir. Bu aşamalar şöyledir:

- 1- Problemler ve Fırsatların Tanımlanması
- 2- Planlama Hedeflerinin Belirlenmesi
- 3- Peyzaj Analizinin Yapılması
- 4- Detay Çalışmalarının Yapılması
- 5- Planlama Tercihleri ve Seçeneklerinin Belirlenmesi
- 6- Peyzaj Planının Oluşturulması
- 7- Halkın Katılımı ve Eğitimi
- 8- Detaylı Tasarımların Oluşturulması
- 9- Plan ve Tasarımın Uygulanması
- 10- Yönetim

Steiner (2008) modelde kullanılan envanter verilerinin değerlendirmesinde McHarg (1992) tarafından geliştirilen uygunluk kriterlerini kullanmaktadır.

2.1.13.6. Gülez'in Orman İçi Rekreasyon Potansiyelinin Değerlendirilmesi

Gülez (1990) bu yöntemde de belirlenen kıstaslar üzerinden verilen puanlamaların yerleştirildiği bir formül yardımıyla o alanın rekreasyon potansiyeli konusunda planlamacılara çeşitli karar yetenekleri kazandırılabilir. Bunun dışında verilen puanlar yardımıyla düşük puanlı yerlerde koruma ve kullanım dengesine ilişkin tedbirlerin alınması söz konusu olabilecektir. Sözü edilen formül bir alana ait peyzaj değeri, iklim değeri, ulaşılabilirlik, rekreatif kolaylık ve olumsuz etkenler gibi ana başlıklar elde edilen puanların toplanması sonucunda alanın rekreasyon potansiyelini yüzdelik değer üzerinden elde edilmesine dayanmaktadır. Bu ana başlıklara ilişkin puanlamayı etkileyen birçok alt başlık bulunmaktadır (Metin, 2017)

2.2. Erzurum İli Uzundere İlçesinin Özellikleri

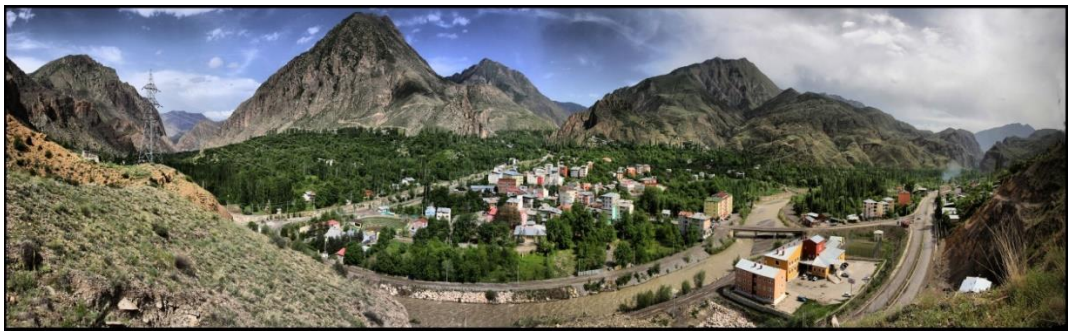
2.2.1. Coğrafi Konum

Şekil 2.1: Coğrafi Konum

Uzundere İlçesi, Doğu Anadolu Bölgesinin Doğu Karadeniz Bölgesi ile olan sınır bölgelerin den birini oluşturmaktadır ve doğuda Oltu, batıda İspir, kuzeyde Yusufeli ve güneyde Tortum ilçeleriyle komşudur. Uzundere İlçesi'nin Erzurum İli içerisindeki konumu Şekil 2.1'de verilmiştir. Uzundere Erzurum–Artvin Karayolu (950–02) üzerinde ve Tortum Çayı vadisinde kurulmuştur. 840 km² yüz ölçümüne sahip olan ilçe merkezinin denizden yüksekliği 1050 metre olup yukarı mahallelerde bu yükseklik 2100 metreye kadar çıkmaktadır. Şekil 3.1'de gösterilmiştir.

Fotoğraf 2.1: Uzundere İlçesi

2.2.2. Ulaşım

Erzurum İline bağlı Uzundere İlçesi Fotoğraf 2.1, il merkezine 84 km mesafededir. Artvin iline 125km artvin ili Yusufeli ilçesine 54km Uzundere İlçesi coğrafi konumu itibariyle Erzurum–Artvin Karayolu (950–02) üzerinde, Tortum Çayı vadisinde kurulmuştur. Doğu Anadolu Bölgesinin Doğu Karadeniz Bölgesi ile olan sınır bölgelerinden birini oluşturan Uzundere İlçesi doğuda Oltu, batıda İspir, kuzeyde Yusufeli ve güneyde Tortum ilçeleriyle komşudur (www.uzundere.bel.tr Erişim Tarihi: 10.Mart.2019). Uzundere İlçesi'nin Erzurum İli içerisindeki konumu Şekil 2.1'de verilmiştir.

2.2.3. Jeolojik Özellikleri

Anadolu'nun Paleozoikten günümüze kadar devam eden morfo–tektonik evriminde cereyan eden olaylar etkili olmuştur. Kıta–kıta çarpışması sonucunda Tetis jeosenklinele biriken tortullar kıvrılarak yükselmiş ve orojenik kuşaklar meydana gelmiş, daha sonra oluşan faylanmalarla da kabuk deformasyonları meydana gelerek kabaca doğu–batı doğrultusunda uzanan dağ arası havzalar oluşmuştur. Zaman zaman deniz ve göllerle işgal olunan bu havzalarda filiş ve kireçtaşı çökelimiyle kalın bir tortul istif meydana gelmiştir. Miyosen ve Pliyosen'de meydana gelen volkanizmayla eski temel yer yer bazalt ve andezitlerle örtülmüştür. İnceleme alanının da içinde yer aldığı Anadolu'nun kuzeydoğusunda sıkışma tektoniği etkili olmuştur. Bu hareketin etkisiyle bölge yükselirken kıvrılmış, kırılmış ve blok şeklinde alçalma ve yükselme hareketlerine maruz kalmıştır. Bu sırada akarsular yöreyi derin şekilde parçalayarak vadiler açmış ve plato sahasının ortaya çıkmasını sağlamıştır. (www.uzundere.bel.tr Erişim Tarihi: 10.Mart.2019).

Jeopark olarak önerilen Tortum vadisi ifade edilen tektonik gelişime göre yatağını derin şekilde aşındıran Tortum Çayı'nın eseridir. Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü Sınırları içinde kalan ve Çoruh Nehrinin önemli kollarından birisini oluşturan Tortum Çayı, Mescit Dağları'nın (3239 m) güneyindeki Dumlu Dağları'nın (3169 m) doğu yamaçlarından kaynağını almaktadır. Karimelerinden yüzey akışa katılan sular ve kaynaklarla beslenen bu akarsu basit rejimli akarsular içinde yer almaktadır. Ortalama akım miktarı mevsimsel olarak değişmekle birlikte 2,6 ile 12,7 m³/sn arasında değerlere sahiptir. Çayın en güçlü

aktığı dönemler kar erimelerinin meydana geldiği ve güçlü yağışların görüldüğü Nisan–Haziran dönemine denk gelmektedir. Akarsu yaklaşık 60 km kuzeydoğuda, Oltu Çayı İle Su Kavuşumu Mevkiinde birleşerek Çoruh’a katılmaktadır. Tortum Çayı, mecrası boyunca 1000 m den daha derin yarılmış, dar, kanyon görümlü boğaz vadi meydana getirmiştir. Vadinin bu kadar derin yarılmasında tektonik olaylar kadar flüviyal etmen ve süreçlerin de büyük rolü vardır. Vadi ve yakın çevresinin litolojisi Mezozoik ve Tersiyer yaşlı kayalardan oluşturmaktadır. Tortum vadisi boyunca uzun mesafelerde takip edilebilen ofiyolitler, Mezozoik’den başlayarak gittikçe genişleyen jeosenkinal kuşakları içerisinde bazik ve ultrabazik magmanın o zamanki deniz tabanına yayılmasıyla oluşmuştur. Ofiyolitlerin üzerinde ise geniş bir yayılış alanına sahip olan Jura–Kretase yaşlı volkanik bloklar içeren flişler (Akçadağlar Formasyonu) yer almaktadır. Tortum Çayı’nın kaynağını aldığı Dumlu dağı, bazaltlardan meydana gelmektedir. Tortum vadisi boyunca yer yer andezit mostralara da rastlanmaktadır. Çayın Çoruh Nehrine bağlandığı kesimler ise Alt Mezozoik yaşlı Peridotit, Serpantin, Gabro ve bazaltlardan (Ofiyolit) oluşmaktadır. Alanda sıcaklık ve yağış koşullarına göre gelişmiş birbirinden farklı ot, antropojen ağaçlı step ve Orman vejetasyon kuşakları yer almaktadır. Havzanın kuzeyini sınırlandıran Mescit Dağları ve güneydeki Kargapazarı dağlarının yüksek kesimlerinde (Akdağ KD) Alpin–Subalpin çayırlar katı yer almaktadır. Vadi yamaçlarında doğal dengesi bozulmuş antropojen steplerle kaplı sarıçam ormanı kalıntılara rastlanmaktadır. Vadi tabanı boyunca ise genellikle ardıç ve çalı toplulukları bulunmaktadır. İnceleme alanında azonal ve intrazonal topraklar yayılış göstermektedir. Tortum vadisi ve yakın çevresinde Fliş ve kireçtaşları üzerinde gelişmiş kireçli, kumlu–çakıllı intrazonal topraklar görülmektedir. İyi horizonlaşma göstermeyen (AC) bu topraklar şiddetli erozyon nedeniyle oldukça sığdır. Birçok kesimde de ana kaya ortaya çıkmıştır. Çerçeveyi oluşturan yüksek dağlık kesimlerde ise yine intrazonal topraklardan yüksek dağ–çayır toprakları yer almaktadır. Bazalt ve andezitlerden oluşan volkanik kesimlerde litosoller yüzeilenmektedir. Bu toprak grubundan farklı olarak Tortum vadisinin taşkına maruz kesimlerinde Azonal toprak grubunda yer alan alüvyal ve kolüvyal (birikinti yelpaze ve konilerinde) topraklar görülmektedir (www.uzundere.bel.tr Erişim Tarihi: 10.Mart.2019).

2.2.4. Jeomorfolojik Özellikler

Uzundere İlçesi'nin jeomorfolojik özellikleri, genel olarak birbirinden farklı iki üniteden oluşmaktadır. Bunlar dar ve derin vadi tabanları ile tepelik alanlardır. Söz konusu yer şekillerinin meydana gelmesinde bölgenin jeolojik yapısı, tektonik hareketler ve dış etkenlerin büyük rolü vardır. Yeryüzü şekilleri jeolojik yapı ve akarsu erozyonu tarafından şekillendirilmiştir. Mesozoik formasyonları Tortum Çayı ile derin bir şekilde yarılmıştır. Vadi tabanları ile dağların en yüksek bölümleri arasında önemli ölçüde yükselti farkları bulunmaktadır. Örneğin, Tortum Gölü'nün kuzeyinde Tortum Vadisi'nin yükseltisi 800m kadar iken, Kemerli Dağı'nın zirvesi 2700 m olup bağıl yükselti farkı 1900 m kadardır. Tortum Gölü'nün kuzeybatısında bulunan Kemerli Dağı Alt Kretase'nin ince tabakalı kalker– marınlarından ibaret olup, killi kireç taşından oluşan doğu yamaçları Tortum Vadisi'ne doğru eğimlidir. Tortum Çayı'nın etkinliği ile Kemerli Dağı'nın yamacını teşkil eden arazinin temeli aşınmış ve bunun sonucunda büyük bir kalker kütlesi yerinden kopup vadiye doğru kaymıştır. Bu heyelan ile Tortum Çayı vadisi tamamen doldurulmuş olup, doğal setin uzunluğu 2,5 km'den fazla, genişliği 1 km'yi ve yüksekliği ise 200 m'yi aşmaktadır. Heyelanın kopma yeri Kemerli Dağı'nın doğu yamacı üzerinde çok belirgin olarak görülmekte olup, tarihi kesin olarak bilinmemekte ancak Kuaterner sonlarına doğru olarak tahmin edilmektedir. Çağdet ve Tevin dağlarının doğu kısımlarında, eski heyelan malzemeleri ve molozları yaygındır. Tortum Gölü'nün güney kısmında kalın alüvyonlar ve delta depoları bulunmaktadır. (www.uzundere.bel.tr Erişim Tarihi: 10.Mart.2019).

Akarsu yatakları, çakıllar ve bloklar ile kaplı dolgulardan oluşmakta olup, vadiler boyunca ise gevşek yapıda çakıl, kum ve kilden oluşan genç dolgular yer almaktadır. Tortum Gölü'nün güneyinde yer alan Tav Dağı (2244 m) ve Murat Dağı (2434 m) trakitlerden oluşup bu dağların yamaçlarında eğim genellikle %40'tan daha fazladır. Genellikle Alt Kretase flişten oluşan Çağdet Dağı (2508 m) ve Tevin (2409 m) Dağı ise çok sarp ve tepelik olup yamaçları akarsularla derin bir şekilde yarılmıştır. Uzundere İlçesi ve yakın çevresinde bulunan bazı dağlar ve yükseltileri aşağıdaki gibidir:

- Akdağlar (Tortum Gölü'nün doğusunda, 3030 m)
- Bozdağ (Tortum Çayı'nın kuzeyinde, 2275 m)

- Çağdet Dağı (Tortum Gölü'nün batısında, 2502 m)
 - Deve Dağı (Bölgenin en yüksek dağdır, 3202 m)
 - Gülü Bağdat Tepesi (Uzundere İlçesi Kirazlı Köyü yakınında, 2933 m)
 - Hargavur Dağı (Dikyar Köyü– Yusufeli arasında, 2835 m)
 - Hunut Dağı (Göller Dağı, Tortum Gölü'nün batısında, 3650 m)
 - Karadağ (Uzundere ilçe merkezinin doğusunda, 3025 m)
 - Kemerli Dağı (Tortum Gölü'nün kuzeydoğusunda, 2770 m)
 - Kıllı Dağ (Uzundere İlçe merkezinin kuzeybatısında, 2530 m)
 - Mihrap Dağı (Tortum Gölü'nün batısında, 2950 m)
 - Tav Dağı (Uzundere İlçesi'nin doğusunda Uzundere–Sapaca Köyü arası 2444 m)
 - Tev'in Dağı (Tortum Gölü'nün doğusunda, 2409 m)
 - Ziyaret Tepe (Uzundere Merkezi Cömertler Mahallesi'nin güneyinde, 2755 m)
- (www.uzundere.bel.tr Erişim Tarihi: 10.Mart.2019).

Tortum Çayı Vadisi Tortum Gölü'ne kadar fliş formasyonları üzerinde şekillenen "V" profilli bir vadi özelliği gösterirken Tortum Gölü'nün kuzeyinde kalker arazisi üzerinde şekillenmiş kanyon ve kanyona benzeyen vadi karakteri göstermektedir. Tortum Çayı'na doğu ve batıdan birleşen sular "V" şekilli genç vadileri oluşturmuşlardır. Bu vadiler dağlık ve arızalı alanları dar ve derin bir şekilde yarmışlardır. Genellikle çakıl, kum, tuf, aglomera parçaları ile kil ve mil gibi gevşek dokuların oluşturduğu vadi tabanı düzlüklerine Tortum Çayı Vadisi ile bu vadiye doğu ve batıdan birleşen tali vadilere de rastlanmaktadır. Vadi tabanı düzlüklerinin nispeten genişlediği kesimler bölgenin en verimli tarım alanlarını oluşturur. Uzundere İlçesi'nde çok geniş bir sahayı etkileyen heyelanlar, toprak kaymaları ve akmaları şeklinde görünmektedir. Kopma yerleri çok belirgin çatlaklar olup, ayrılan kütle bulunduğu yerin eğimine göre vadinin tabanına doğru kaymaktadır. İlçe arazisinde eğimin çok fazla olması (%20'den fazla eğimli alanlar havzanın %72'sini kaplamaktadır) ve jeolojik yapının aşınmaya karşı az direnç göstermesi, toprak erozyonu ve taşkın olaylarının şiddetlenmesine neden olmaktadır. Eğimli yamaçlarda toprak akması sonucu ana kaya açığa çıkmış, bitki örtüsünün tahrip olduğu yamaçlarda yağmur suları yüzeysel akışa geçmekte ve taşınan materyalin bir kısmını tarım alanlarında biriktirmektedir. Araştırma sonucunda 1 km² lik alandan bir yıllık

ortalama olarak taşınan malzeme 2500 ton, Tortum Gölü'nde bir yılda biriken malzeme miktarı 2,5 milyon ton kadardır (www.uzundere.bel.tr Erişim Tarihi: 10.Mart.2019).

2.2.5. Doğal Bitki Örtüsü ve Fauna

Uzundere İlçesi sahip olduğu canlı türleri ve doğal güzellikleri ile Dünya'da 34 sıcak nokta arasında bulunan ve dünyanın 200 önemli ekolojik bölgesinden biri olan Batı Kafkasya Ekolojik Bölgesi'nde Çoruh Vadisi içerisinde bulunmaktadır. Uzundere İlçesi ve yakın çevresi bitki familyaları ve bitki türleri bakımından oldukça zengin olup, yapılan botanik araştırmalar ilçenin botanik kompozisyon bakımından son derece zengin olduğunu göstermektedir. (www.uzundere.bel.tr Erişim Tarihi: 10.Mart.2019).

Yörenin vejetasyonu daha çok İran–Turan ve Avrupa–Sibirya fitocoğrafik bölge bitkileri ile karakterize edilse de Akdeniz (Mediterranean) bitki örtüsü özelliklerine de rastlanmaktadır (www.uzundere.bel.tr Erişim Tarihi: 10.Mart.2019).

Uzundere vadisi doğal bitki örtüsü çeşitliliği (1) Vadi Vejetasyonu, (2) Tarımsal Biyoçeşitlilik, (3) Ormanlar, (4) Kayalık Yamaç Vejetasyonları, (5) Dere Kenarı Vejetasyonları, (6) Stepler, (7) Alpin Çayırlar olarak sınıflandırılabilir (Karahana ve Orhan, 2007).

Uzundere İlçesi ve yakın çevresi barındırdığı fauna açısından önemli çeşitlilik arz etmektedir. Bölge fauna açısından, içerdiği Boz Ayı (*Ursus arctos*), Çengel Boynuzlu Dağ Keçisi (*Rupicapra rupicapra*), Dağ Keçisi (*Capra aegagrus*), Kurt (*Canis lupus*), Yaban Kedisi (*Felis silvestris*), Vaşak (*Lynx lynx*) populasyonları ile önemli memeli alanı niteliğindedir. Alan, içerdiği tüm bu özelliklerin bir birleşimi olarak aynı zamanda Önemli Doğa Alanı statüsü taşır. İnsan faaliyeti çok yoğun olmadığı için doğal zenginliklerini büyük ölçüde korumuş bölgede farklı iklimlerin aynı anda egemen olması, burada yaşayan bitki ve hayvan türlerinin çeşitliliğini arttırdığı gibi, bölgeyi kuşlar açısından da son derece özel bir konuma getirir. Kuş göçünün yanısıra, kuş gözlem turizmi açısından yüksek bir potansiyele sahip olan birçok kuş türünün Çoruh Vadisi içerisinde yer alan Uzundere İlçesi ve yakın çevresinde rahatlıkla gözlemlenebildiği belirlenmiştir (Bekir vd. 2008).

2.1.6. Hidrografik Özellikler

Araştırma sahasının başlıca akarsuyunu Tortum Çayı oluşturur. Tortum Çayı, Dumlu dağlarından (3169 m) kaynağını alan ve havzayı çevreleyen yüksek dağlardan beslenerek önce Tortum Gölü'ne ardından da Oltu Çayı ile birleşerek Çoruh Nehri'ne ulaşmaktadır. Dendritik drenaja sahip bir akarsudur. Aynı zamanda basit rejimli bir akarsu olan Tortum Çayı, Tortum Gölü'ne ulaşmadan önce vadi uzunlukları 3 km ile 24 km'yi bulan çok sayıda yan kolun sularını toplamaktadır Bu bağlamda vadi uzunluğunun fazla olması göle taşınan yük miktarının yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (Kopar ve Sevindi, 2013).

Yamaç uzunluklarının ve eğim değerinin yüksek oluşu da erozyonu şiddetlendirerek fazla miktarda alüvyon taşınmasına neden olmaktadır. Tortum Çayı'nın Dikyar akım gözlem yerine göre 1991- 1999 yıllarındaki ortalama akım 4,9 m³/sn ile 44,6 m³/sn arasında değişmektedir (Akım verileri, DSİ Erzurum 8. Bölge Müdürlüğü'nün 1991-1999 akım gözlem kayıtlarından temin edilmiştir). En düşük akımlar ağustos ayında en yüksek akımlar ise mayıs ayında kaydedilmiştir (Kopar ve Sevindi, 2013).

Mescit Kütlesinden Tortum Çayı'na birleştiği yere kadar olan uzunluğu 33 km kadardır. Kuzey yönünde akışına devam eden Tortum Çayı, batıdan gelen Doruklu Deresi'nin sularıyla debisini artırmakta ve Derekapı Köyü'nde önemli kollarından birini oluşturan Bağlar Deresi'nin sularını almaktadır. Mescit Dağı (3069 m) doruğunun güneydoğusunda, Küçükdere ile Büyükdere'nin birleşmesiyle oluşan ve kuzeydoğu yönünden akan Gökçedere, Cihanlı Köyü'nü geçtikten sonra Bağlar Deresi adını alır. Derekapı Köyü'nde Tortum Çayı'na birleşen Bağlar Deresi'nin uzunluğu 32 km'yi bulmaktadır. Doğudan gelen Suyatağı Deresi'nin sularını da alan Tortum Çayı, Pehlivanlı Köyü'nün Derekapı Mahallesi'nde en büyük yan kolu olan Pehlivanlı Deresi ile birleşir. Mescit Dağları'nın kuzey ve doğu yamaçlarından kaynağını alan Yedigöller Deresi ile Çinicor Deresi kuzeydoğu yönünde birleşir ve batıdan Karpelen Deresi'nin de sularını aldıktan sonra doğuya yönelerek Uzunkavak Deresi'ni oluşturur. Geniş bir yatak içinde akışını sürdüren dere, Aşağı Katıklı Köyü'nü geçtikten sonra Pehlivanlı (Vihink) Çayı'nı oluşturur (Orhan, 2008).

Doğu yönünde akışına devam eden Pehlivanlı Çayı, önce kuzeybatı yönünden gelen Bağbaşı Deresi'nin, daha sonra kuzeyden Salperek Deresi'nin

sularını alır ve Tortum Çayı'na karışır. Pehlivanlı Deresi'nin kaynağından Tortum Çayına kadar olan uzunluğu yaklaşık olarak 37 km'dir. Doğudan Mususin ve İsinboğazı Dereleri ile, batıdan Deynak Deresi'nin sularını alan Tortum Çayı kuzey yönünde akışına devam ederek Tortum Gölü'ne ulaşır. Tortum Gölü'nün kuzeydoğusunda Tortum Şelalesi'ni Fotoğraf 2.2 oluşturarak akışına devam eden Tortum Çayı, güneydoğu yönünden gelen Tev Deresi'nin sularıyla birleşir ve bir yay çizerek kuzeybatıya döner. Bu dar vadi içinde 2 km ilerledikten sonra kuzeye yönelir ve doğudan gelen Oltu Çayı ile birleşir (Orhan, 2008).

Daha sonra güneybatı yönünden gelen Çoruh Nehri'ne karışarak Karadeniz'e dökülür. Ana hatlarıyla SN (güney–kuzey) yönünde uzanan Tortum Çayı'na batıdan ve doğudan birleşen akarsular derin vadiler oluşturmuş ve sahayı belirgin bir şekilde yarıp parçalamışlardır (Orhan, 2008).

Fotoğraf 2.2: Tortum Şelalesi

2.2.7. İklim Özellikleri

Uzundere İlçesi iklim koşulları kökeni bölge dışında olan hava kütleleri ile yükseklik, bakı, dağların uzanışı gibi doğal çevre faktörlerinin etkisi altındadır. Uzundere ilçesinde kış mevsiminde kuzeyde bulunan kontinental ve maritim polar hava kütlesi ile güneyden gelen kontinental tropikal hava kütesinin etkisi altında kalır. Yaz mevsiminde ise bölge, genel olarak kontinental tropikal hava kütlelerinin etkisi altındadır. Kuru olan bu hava kütleleri bölgede sıcaklığın yükselmesine ve buharlaşmanın şiddetlenmesine neden olmaktadır. Bu devrenin diğer bir özelliği de,

yerel olarak hava kütlesinin ısınarak yükselmesi sonucunda konveksiyonel yağışların meydana gelmesidir. İlkbahar ve sonbahar mevsimlerinde kuzey batıdan gelen maritim polar hava kütlesi ile güneyden gelen tropikal hava kütlesinin karşılaşmasıyla cepheler oluşmakta ve sık sık frontal yağışlar görülmektedir. Uzundere’de son 50 yıllık ortalama iklim verilerine bakıldığında ortalama yağış miktarı 434.9 mm’dir. Yağışın aylara ve mevsimlere göre dağılımı incelendiğinde en az yağışın olduğu ay Eylül ayı, en yağışlı ay ise Mayıs ayıdır. Yıllık ortalama nispi nem %59’dur. İlkbahar ve yaz aylarında havaların ısınmaya başlamasıyla oluşan sağanak halindeki konvektif yağışlar erozyon bakımından ayrı bir önem taşımaktadır. Arazinin çok arızalı oluşu orografik yağışların da bol olmasına neden olmaktadır. Yüzey akış ve toprak kaybı yönünden yağışların çeşidi ve miktarı kadar şiddeti ve mevsimlere göre dağılışı da önemlidir. Uzundere İlçesi’nde günlük ve mevsimlik sıcaklık farkları büyük olup, yıllık ortalama sıcaklık 8,3 C°, yıllık ortalama en yüksek sıcaklık ise 14,5 C°’dir. Donlu günler sayısı ortalama 125,3 gün olup, vejetasyon gün sayısı ise ortalama 161 gündür. İlçede yükseltinin 1000 m’ye kadar düştüğü Balıklı, Gölbaşı, Altınçanak, Çağlayanlı köylerinde donlu gün sayısında ise azalma söz konusudur (www.uzundere.bel.tr Erişim Tarihi: 10.Mart.2019).

2.2.7.1. Rüzgarlılık ve Yağış

Uzundere de esen rüzgarlar Beaufort Ölçeği’ne göre esinti-ve hafif rüzgarlar olup yer yer istisnai olarak fırtına türü rüzgarlar da görülmektedir. Yıllık ortalama 0,4 m_sec olmaktadır. İstasyonların verilmiş olan rasatlara göre Uzundere’de yıllık ortalama yağış tutarı 307,7 mm dir (Hassan Ahmed, A. 2015).

2.2.8. Tarihi Kültürü

2.2.8.1 Öşvank Kilisesi

Öşvank Kilisesi Çoruh Nehri ve kollarının suladığı vadiler, tarih kaynaklarında TaoKlarjeti adı ile bilinmektedir. 9. yüzyıl başından 11. yüzyılın ilk çeyreğine kadar bölge derebeylik sisteminde, birbirinden bağımsız kent devletleri şeklinde yönetilmiştir. Bu dönemde Gürcü beyleri para ve toprak yardımı ile manastır mimarisini desteklemişler ve bölgede manastır yaşamı canlanmıştır. Uzundere ilçesi ve yakın çevresi inanç turizmine yönelik olarak bölgede çok çeşitli

yapılar ve kiliseler mevcuttur. Bu eserler içerisinde en önemlisi Öşvank Kilisesi'dir Uzundere İlçesi Çamlıyamaç Köyü sınırları içerisinde yer alan Öşvank Kilisesi dünya Hıristiyan Gürcülerince çok büyük önem taşımaktadır. Her yıl yerli turistlerin yanı sıra dünyanın çeşitli ülkelerinden teologlar ve turistler bu kiliseyi ziyarete gelmektedirler. Gürcü Bağrat Devleti döneminde önemli dini eserlerden olan Uzundere İlçesi Çamlıyamaç Köyü'nde yer almaktadır. Öşkvank Kilisesi'nden günümüze kilise, üç şapel, yemekhane ve el yazmalarının kopya edildiği ve korunduğu kütüphane binası ulaşmıştır. Bölgedeki piskoposluk merkezlerinden biri olan Öşkvank Kilisesi, 11. yüzyılda elyazmalarıyla ünlü önemli bir kültür merkezi olup, bu önemini 15. yüzyıla kadar korur. Öşk Manastır Kilisesi Fotoğraf 2.3, 19. yüzyılın sonundan 1980 yılına kadar cami işlevi ile kullanılmıştır. 1985 yılında ise TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından tescil edilerek korunması gereken taşınmaz kültür varlıkları arasına alınmıştır. Öşkvank Kilisesi, üzerindeki yazıtlara göre 963–973 yılları arasında, Gürcü Kralı Kuropalat Adarnese'nin oğulları David ve Prens Bagrat tarafından inşa ettirilmiş ve Vaftizci Yahya (Ioannis Prodromos)'ya adanmıştır. 1022 yılında bölgenin Bizans İmparatorluğu denetimine geçmesinden sonra kilisenin yıkılan kubbesi Bizans İmparatorları 2. Basileos (1025) ve 8. Konstantin (1028) tarafından onartılmıştır. Öşkvank Kilisesi, sonradan eklenen batı bölüm hariç, dıştan 43,80x29,70 m boyutlarındadır. Bu boyutları ile bölgedeki en büyük haç planlı Gürcü Kilisesidir (www.uzundere.bel.tr Erişim Tarihi: 10.Mart.2019).

Fotoğraf 2.3: Öşvank Kilisesinden Görünüm

2.2.8.2. Engüzek Kalesi

İlçe merkezine 3 km mesafedeki kale Tortum yolu üzerinde Dikyarkapı mevkinde sarp ve yüksek bir kayalık üzerindedir. Ortaçağda havalide derebeylik şeklinde hüküm süren Türk Beyleri tarafından yaptırıldığı sanılmaktadır. Yapım tarihi konusunda kesin bir bilgi mevcut değildir. İç kale surlarının bir kısmı halen ayakta. Fotoğraf 2.4. Tapınağı, çok yüksek burçları, gözetleme kulesi, fırını, hamamı, Tortum Çayına inen gizli su yolları ve dolambaçlı sokakları ile kale, görülmeye değerdir (www.uzundere.bel.tr Erişim Tarihi: 10.Mart.2019).

Fotoğraf 2.4: Engüzek Kalesinden Görünüm

2.2.8.3. Sapaca (Eşkisor) Kalesi

İlçenin Sapaca mahallesinde bulunan bu tarihi kale kimin tarafından yaptırıldığı bilinmemekle beraber Ortaçağ ve Yakın Çağ döneminde inşa edildiği tahmin edilmektedir. Kale Fotoğraf 2.5, 1547 yılında Osmanlı egemenliğine geçmiş olup, bu dönemde restore edilmiştir. İpekyolu üzerinde olup, Kafkaslara ulaşım güvenliğini sağlamaktadır (www.uzundere.bel.tr Erişim Tarihi: 10.Mart.2019).

Fotoğraf 2.5: Sapaca (Eşkisor) Kalesinden Bir Görünüm

3.2. Yöntem

Araştırmada yöntem olarak Gülez (1990) yöntemin de değişiklik yaparak hazırlanan Başar (2006) yöntemde bazı modüller eklenerek modifiye edilen yöntem kullanılmıştır Tablo 3.2.

Veri toplama yönteminde ilçenin alanları gezilerek noktalar görsel olarak çıkartılmış, doküman ve literatür taraması yapılmıştır. Çalışmada yönteme eklenen modüller Dağcılık, Dağ bisikleti, Doğa yürüyüşü, Kampçılık, Kaya tırmanışı ve Buz tırmanışında Türkiye Dağcılık Federasyonu eğitmeni ile Şekil 4.1, 4.2, 4.3, 4.5, 4.6 rotalar ve parkurlar çalışma süresi gezilerek değerlendirmeye alınmıştır.

Kano, Rafting ve Yelken branşlarında Türkiye Kano federasyonu eğitmeni ile yerinde tespit yapılarak Şekil 4.7, 4.8’de işaretleme kriterler değerlendirilmiştir.

Yamaç paraşütü ve Basejump branşında profesyonel atlayış eğitmeninden yerinde tespit edilerek Şekil 4.9, 4.10’da kriter belirleme ve işaretleme yardım alınmıştır.

Uzundere ilçesi Spor kulübü derneği proje sorumlusu ile yapılan Uzundere ilçesinin açık hava sportif rekreasyon potansiyeli branşları ve Gülez yöntemindeki Peyzaj değeri, iklim, Ulaşılabilirlik ve olumsuz etkenler içeren kısım değerlendirilip literatür araştırmalarıyla değerlendirilmiştir.

Alanda yaz ve kış aylarında branşlara uygun incelemeler yapılmıştır. Başar (2006) Oluşturduğu sportif değerlendirme formu doğrultusunda araştırma konusuna uygun bazı değişiklikler yapılarak ortak bir değerlendirme formu oluşturulmuş ve Uzundere ilçesine uyarlanmıştır Tablo 3.2. Sportif rekreasyon spor branşları ilçede yapılan branşları kapsamaktadır.

3.2.1. Veri Değerlendirme Yöntemi

Çalışmada, Gülez (1990)’in ülkemiz koşullarına uygun olarak geliştirdiği ve bir orman içi rekreasyon potansiyelinin kolaylıkla saptanmasına olanak veren yönteminden yararlanılmıştır. Bu amaçla istenilen sonuçlara ulaşmada Gülez Yönteminde belirtilen ve formülde “Rekreasyonel Kolaylıklar” olarak hesaplama sisteminde yer alan sembol, Sümer Gülez’ den gerekli izinler alınarak, araştırma konusunun özünü oluşturan ve ağırlıklı puanlamada ilk sırada yer alacak olan Sportif

Rekreasyon Değeri (SRD) olarak değiştirilerek tabloya eklenmiştir. Bu yolla basit bir hesaplama sistemi formüle edilmiştir Tablo 3.2 (Başar, 2006)

$$SRD+P+İ+U+OSE= \% RP$$

Formülde belirtilen sembollerin ağırlıklı puanları Tablo 3.1’de gösterilmiştir. Bu puanlamalar, belirtilen sembollerin alabileceği maksimum değerlerdir. Bu değerlerin toplamı en fazla 100 olacağından, formülde belirlenen değerlerin toplamı yüzde(%) olarak o alanın orman içi açık hava sportif rekreasyon potansiyelini verecektir.

Tablo 3.1: Formüldeki Öğelerin Alabilecekleri Değerler

Semboller	ANLAMI	MAXIMUM PUAN (Öğenin Ağırlık Puanı)
SRD	Sportif rekreasyon	35
P	Değeri	25
İ	Peyzaj Değeri	25
U	İklim değeri	15
OSE	Ulaşılabilirlik	0(minimum-10)
% PR	Olumsuz etkenler Rekreasyon Potansiyeli	100

Kaynak: Başar (2006)

3.2.1.1. “SRD” Sportif Rekreasyon Değeri

Sportif yönden bir alanın öncelikli, mevcut doğal kaynaklarının orman içi açık hava sportif rekreasyon aktivitelerine uygunluğunun belirlenmesidir.

Bu amaçla, çalışma alanının genel fiziki özellikleri ve doğal kaynak değerleri göz önüne alınarak, kırsal alanlarda yoğun olarak gerçekleştirilen sportif rekreasyon aktiviteleri belirlenmiştir Tablo 3.2.

Bu aktivitelerden; Kaya Tırmanışı, Buz Tırmanışı, Kampçılık, Doğa Yürüyüşü, Yamaç Paraşütü, Basejump, Kano, Rafting, Dağ Bisikleti, Yeken, ve Dağcılık branşları alanın sportif rekreasyon potansiyelinin belirlenmesi amacıyla değerlendirmeye alınmışlardır. Değerlendirme kriterleri uzman kişilerce belirlenmiştir. Sportif Rekreasyon Değeri % 35'lik bir puanlama ile Tablo 3.1'de yer almıştır.

Tablo 3.2: Uzundere İlçesine Uyarlanan (Başar, 2006) Geliştirdiği Açık Hava Sportif Rekreasyon Potansiyelinin Belirlenmesi Değerlendirme Formu

Formüldeki Öge	Ögelerin özellikleri	Max. Puan	Açıklamalar	
Sportif Rekreasyon Değeri (SPR)	Dağcılık	5	Temel dağcılık bilgisi ve tekniklerinin uygulanabilirliği, ipe iniş, istasyon kurma, geleneksel tırmanışa uygulanlar vb.	1-5
	Doğa Yürüyüşü	4	Yürüyüşe uygun patika vb , su kaynakları, Görsellik, Mesafe	1-4
	Kampçılık	3	Çadırı kamp kurabilme olanağı, Su kaynaklarına yakınlık Güvenlik	1-3
	Kaya Tırmanışı	4	Boltlu rota (sabit hatlı) veya geleneksel tırmanışa uygun Yüzeyler vb.	1-4
	Buz Tırmanışı	3	Geleneksel tırmanışa uygun yüzeyler. Hatlı rotalar, uzunluk	1-3
	Dağ Bisikleti	3	Parkur özellikleri çamurlu, Kumlu patika, taşlık vb.)	1-3
	Kano	4	Mesafe, Zorluk derecesi vb. Akarsu durgun su, Seviye	1-4
	Yelken	3	Durgun su, Rüzgar, Mesafe	1-3
	Rafting	3	Akarsu, seviye, mesafe	1-3
	Yamaç Paraşütü, Base Jump	3	Uygun yükseklik, iniş alanları, Rüzgar	1-3
Genel Toplam		35		

3.2.1.2. Peyzaj Değerleri

Tablo 3.3: Gülez Yöntemi ile Peyzaj Değerleri ve Orman İçi Rekreasyon Potansiyelinin Belirlenmesi

Formüldeki Öğe	Ögelerinin Özellikleri	Mak. Puan	Açıklamalar	
Peyzaj Değeri (P)	Alanın Büyüklüğü	3	5-10 ha 'dan daha büyük	3
			1-5 ha	2
			0.5-1ha	1
	Bitki Örtüsü	5	Ağaçlık, çalılık, çayırılık	4-5
			Yalnız ağaçlık ve çalılık	3-4
			Çalılık, çayırılık, seyrek ağaçlık	2-3
			Yalnız çayırılık ve çalılık	1-2
Deniz, Göl, Akarsular	5	Deniz kıyısı	4-5	
		Göl kıyısı	3-4	
		Akarsu kıyısı	2-3	
		Dere kıyısı	1-2	
Yüzeysel Durum	3	Düz alan	3	
		Kayalık veya hafif dağlık	2	
		Az eğimli, yer yer düzlük	1	
Görsel Kalite	4	Panoramik görünüm	3-4	
		Güzel görüş ve vistalar	2-3	
		Alanın genel görsel estetik değeri	1-2	
Diğer Özellikler	5	Örneğin doğal anıt, çağlayan, mağara, tarihsel ve kültürel değerler; yaban hayvanları , kuşlar vb..	1-5	
Genel Toplam:		25		

Kaynak: (Güleç. 1990)

Bir bölgenin rekreasyonel değerinin ortaya konmasında en önemli kriterlerden birisi de, peyzaj özellikleri oluşturmaktadır (Tablo 3.). Peyzaj Değeri %25'lik bir puanlama ile Tablo 3.1' de ikinci sırada yer almıştır.

3.2.1.3. “İ” İklim Değeri

İklimsel özellikler, rekreasyon aktivitelerinin gerçekleştirilmesinde büyük etkiye sahiptir. İklim Değeri Tablo 3.1’de %25 olarak belirlenmiştir.

Tablo 3.4’e göre, iklimin ana öğelerinden olan “Sıcaklık”, “Yağış”, “Güneşlenme” ve “Rüzgarlılık” durumları, rekreasyon üzerine olan etkilerine göre belirli ağırlıklarla iklim değeri içinde yerlerini almışlardır. Bu durumda, iklim değerindeki en çok puanlama aşağıdaki şekilde hesaplanmaktadır.

$$\text{İklim Değeri} = \text{Sıcaklık} + \text{Yağış} + \text{Güneşlenme} + \text{Rüzgarlılık} \quad 25 = 10 + 8 + 5 + 2$$

Sıcaklık değeri olarak, rekreasyon etkinliklerinin daha çok yapıldığı yaz ayları (haziran, temmuz ve ağustos) sıcaklıklarının ortalaması alınmıştır. Örneğin, bir yerin haziran ayı sıcaklık ortalaması 20°C, Temmuz ayı ortalaması 21°C ve Ağustos ayı sıcaklık ortalaması 25°C ise; bu durumda yaz ayları sıcaklık ortalaması olarak 22°C ‘nin alınması gerekmektedir. Sıcaklık için verilen 10 puanın dağılımı görülmektedir. Yaz ayları sıcaklık ortalaması 25°C’nin rekreasyon etkinlikleri için en uygun sıcaklı olabileceği düşünülerek 10 puan, 16°C ile 34°C’ler için ise 1 puan verilmiştir. İklimin rekreasyon etkinlikleri üzerine olan etkisinde ikinci önemli öğe olan yağışın, en çok 8 puan ile değerlendirmeye alınması uygun görülmüştür. Yağışın rekreasyon üzerindeki olumsuz etkisi göz önünde tutularak, yaz ayları toplam yağış miktarı 50mm ve daha düşük olan yörelere en fazla puan 8 verilmekte, daha sonra da yağış miktarı arttıkça puanlar da düşürülmektedir. İklim içinde güneşlenme öğesinin rekreasyon üzerine olan etkisi, 5 ağırlık puanı ile değerlendirmeye alınmıştır. Bilindiği gibi, havanın açık veya kapalı olması, diğer bir deyişle bulutluluk, 0-10 arasında bir değerle gösterilmektedir. Burada 0 açık bir havayı, 10 kapalı bir havayı, ara değerler ise çeşitli oranlarda bulutlu bir havayı simgelemektedirler. Bu durumda, açık bir hava 5 puanla gösterilmekte, bulutluluğun arttığı yani güneşlenmenin azaldığı oranda puanlar da düşmektedir. İklimin bir diğer öğesi olan bir yerin rüzgarlı olup olmaması durumu, az da olsa rekreasyon etkinlikleri üzerine etken olabilmektedir. Bunun için, yaz ayları ortalama rüzgar hızı 2-3 m/sn arası yöreler için 1 puan, ortalama rüzgar hızı 1 m/sn’ den az olan yerler için ise 2 puan verilmiştir (Güleç,1990).

Tablo 3.4: Gülez Yöntemi ile İklim Değerleri ve Orman İçi Rekreasyon Potansiyelinin Belirlenmesi.

Formüldeki Öge	Öğelerinin Özellikleri	Mak. puan	Açıklamalar
İklim Değerleri (İ)	Sıcaklık	10	Yaz ayları (Hz, Tm, Ağ) ortalaması 16-17-18-19-20-21-22-23-24-25 34-33-32-31-30-29-28-27-26-25 ----- ----- P: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10
	Yağış	8	Yaz ayları (Hz, Tm, Ağ) ortalaması mm-50-100-150-200-250-300-350-400 ----- P: 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1
	Güneşlenme	5	Yaz ayları bulutluluk ortalaması Bulutluluk: 0-2, 2-4, 4-6, 6-8, 8-9 ----- Puan: 5, 4, 3, 2, 1
	Rüzgarlılık	2	Yaz ayları ortalama rüzgar hızı 1m/sec'den az 1-3m/sec
Genel Toplam:		25	

Kaynak: (Gülez, 1990)

3.2.1.4 “U” Ulaşılabilirlik

Bir alanın rekreasyonel potansiyelinin gelişiminde bir diğer önemli etken ise ulaşılabilirliktir (Tablo 3.5). Ulaşılabilirlik Tablo 3.1’de %15 olarak değer almıştır.

Tablo 3.5: Gülez Yöntemi ile Ulaşılabilirlik ve Orman İçi Rekreasyon Potansiyelinin Belirlenmesi.

Formüldeki Öge	Öğelerinin Özellikleri	Mak. puan	Açıklamalar	
Ulaşılabilirlik (U)	Bulunduğu Bölgenin Turistik Önemi	3	Akdeniz, Ege, Marmara kıyı bandı Karadeniz kıyı bandı Önemli karayolu güzergahları, turizmde öncelikli yöreler	3 2 1
	Bulunduğu bölgede en az 100.000 nüfuslu kent olması	4	20 km'ye kadar uzaklık 50 km'ye kadar uzaklık 100 km'ye kadar uzaklık 200 km'ye kadar uzaklık	4 3 2 1
	Ulaşılan zaman süresi (yakındaki kentten)	4	Yürüyerek 1saate kadar yada taşıtla 0-1/2 saat Taşıtla ½- 1 saat Taşıtla 1-2 saat Taşıtla 2-3 saat	4 3 2 1
	Ulaşım (taksi ve özel oto dışında)	2	Yürüyerek gidebilme yada her an taşıt bulabilme Belirli saatlerde taşıt bulabilme	2 1
	Ulaşımında diğer kolaylıklar	2	Örneğin teleferik olması denizden ulaşabilme	2 1
	Genel Toplam:		15	

Kaynak: (Gülez, 1990)

3.2.1.5 “OSE” Olumsuz Etkenler

Bir yerin rekreasyon potansiyelinin saptanmasında, o yerde mevcut olumsuz etkenleri de göz önünde tutma zorunluluğu ortadadır. En iyi durum, kuşkusuz hiç olumsuz etkenin olmaması, yani bir yerin sıfır olumsuz puan almasıdır.

Bunun yanında en çok (-10)'a kadar puan alabilecek olumsuz etkenlerin olabileceği de var sayılmıştır (Tablo 3.6).

Olumsuz etkenlerin puanları Tablo 3.1'e göre değerlendirmede eksi (-) olarak alınmakta dolayısıyla toplam puandan çıkarılmaktadır (Gülezer, 1990).

Tablo 3.6: Gülezer Yöntemi ile Olumsuz Etkenler ve Orman İçi Rekreasyon

Formüldeki Öge	Öğelerinin Özellikleri	Mak. puan	Açıklamalar
Olumsuz Etkenler (OSE)	Hava kirliliği	-3	Kirlilik derecesine göre -1-3
	Güvenceli olmaması	-2	Güvence durumuna göre -1-2
	Su kirliliği	-1	Deniz, göl, akarsular için -1
	Bakımsızlık	-1	Alanda yeterli bakım yapılmaması -1
	Gürültü	-1	Trafik, kalabalık vb. gürültüler -1
	Diğer olumsuz etkenler	-2	Örneğin, taş ve çakıl ocakları, inşaat ve fabrika kalıntıları -1-2
Genel Toplam:		-10	

Kaynak: (Gülezer, 1990)

Bu yöntem doğrultusunda ortaya çıkacak sonuçlara göre bir değerlendirme modeli belirlenmiştir. Gülezer Yöntemi (1990) ile araştırma alanının mevcut orman içi rekreasyon potansiyeli ile açık hava sportif rekreasyon potansiyeli, ortak % (yüzde) puanlaması içinde değerlendirmeye alınmıştır (Tablo 3.7).

Tablo 3.7: Orman İçi Açık Hava Sportif Rekreasyon Potansiyeli % (yüzde)

1. Orman içi açık hava sportif rekreasyon potansiyeli çok düşük	(%30'dan aşağı)
2. Orman içi açık hava sportif rekreasyon potansiyeli düşük	(%30- %45 arası)
3. Orman içi açık hava sportif rekreasyon potansiyeli orta	(%46- %60 arası)
4. Orman içi açık hava sportif rekreasyon potansiyeli yüksek	(%61- %75 arası)
5. Orman içi açık hava sportif rekreasyon potansiyeli çok yüksek	(%75'ten yukarı)

Kaynak: (Güleç, 1990)

Bu yöntemle alınan sonuçların göreceli olması, yani herkesin aynı yer için farklı sonuçlar alabilecek olması yöntemin olumsuz bir yanı olarak ileri sürülebilir. Ancak, bu tip değerlendirmeleri, Güleç (1990)'in de belirttiği gibi, uzman kişilerce yapıldığından, farklı kişilerin buldukları değerler arasındaki fark da makul seviyede kalmaktadır.

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Toplamda on ana branş belirlenmiştir. Çalışma alanı Uzundere ilçesi doğal, kültürel ve el değmemiş alanlarıyla yaylalar, göller, şelaleler ve yakın çevresindeki manzara seyir noktaları Şekil... ölgede doğa sporları bakımından çeşitli spor branşlarında 4 mevsim yapılabilmektedir.

Tablo 4.1: Açık Hava Sportif Rekreasyon Potansiyelini Belirlemek İçin Yapılan Değerlendirme Puanları

Değerlendirme Ögesi	Öğenin Özellikleri	Alabileceği Max. Puan	Aldığı Puan
Sportif Rekreasyon Değeri (SRD)	Dağcılık	5	4
	Doğa yürüyüşü	4	4
	Kampçılık	3	3
	Kaya Tırmanışı	4	2
	Buz Tırmanışı	3	2
	Dağ Bisikleti	3	3
	Kano	4	3
	Yelken	3	3
	Rafting	3	2
	Yamaç Paraşüt – Base Jump	3	3
Toplam %		35	29
Peyzaj Değeri	Alanın Büyüklüğü	3	3
	Bitki Örtüsü	5	5
	Deniz, Göl Akarsular	5	4
	Yüzeysel Durum	3	2
	Görsel Kalite	4	4
	Diğer Özellikler	5	5
Toplam %		25	23
İklim (İ)	Sıcaklık	10	3
	Yağış	8	3
	Güneşlenme	5	3
	Rüzgarlılık	2	2
Toplam %		25	11
Ulaşılabilirlik (U)	Bulunduğu Bölgenin Turistik Önemi	3	2
	Bölgede 100 Bin Nüfuslu Kent	4	3
	Ulaşılan Zaman (Yakındaki Kentten)	4	4
	Ulaşım (Taksi Veya Özel Oto Dışında)	2	2
	Ulaşım Diğer Kolaylıklar	2	0
Toplam %		15	11
Olumsuz etkenler (OSE)	Hava kirliliği	-3	-1
	Güvenceli olması	-2	0
	Su kirliliği	-1	0
	Bakımsızlık	-1	0
	Gürültü	-1	0
	Diğer olumsuz etkenler	-2	-1
Toplam %		-10	-2
Genel toplam			%72

Bakıldığında doğa yürüyüşü ve dağcılık en çok yapılan açık hava sportif rekreasyon branşlarıdır. Bunları yamaç paraşütü, kano, dağ bisikleti, yelken ve kampçılık takip ederken buz tırmanışı, kaya tırmanışı ve rafting yılın tüm dönemleri yapılamadığından düşük değerlerdedir. Bölgenin peyzaj açısından bitki örtüsü Açık hava sportif rekreasyon faaliyetlerine uygunluğu birkaç vadiden oluşması ve vadiler arası farklılıklar göstermesi, bu bakımdan alanda görsellik ön plandadır.

Alanda Kış aylarında eksi derecenin altına düşmesi değerlendirme puanlarını düşürmekte fakat kış aylarında da yapılan sportif faaliyetler bölgenin aktif olduğunu göstermektedir.

İçerisinden Erzurum – Artvin illeri kara yollu geçmektedir bu bakımdan ulaşımda pek aksaklık yaşanmamaktadır. Bölgedeki aktif kullanımdaki yollar parkurlara ve rotalara çok kısa sürede ulaşım sağlamaktadır.

İlçede hava kirliliği bakımından doğal alanlarda olmayıp ilçe merkezli kış aylarında kömür yakılmakta ve düşük seviyede hava kirliliğine yol açmaktadır.

Araştırmamızda Uzundere ilçesinin Gülez (1990) yöntemine modifiye edilen Başar (2006) geliştirdiği ve alana uygun olarak hazırlanan değerlere göre sportif rekreasyon değeri %29, Peyzaj değeri %23, İklim değeri %11, Ulaşılabilirlik %11 ve olumsuz etkenler %2 olarak değerlendirilmiştir. Alanın bu değerlendirme sonuçlarına göre açık hava rekreasyon potansiyeli Tablo 4.1.'de %72 olan Tablo 3.7'de alabilecekleri değerler de orman içi açık hava sportif rekreasyon potansiyeli yüksek olarak belirlenmiştir.

Alanın peyzaj değeri, iklim ve ulaşılabilirlik alanındaki değerlendirmeler genel bilgiler kısmında belirtilmiştir.

4.1. Araştırmada Yapılan Açık Hava Sportif Rekreasyon Faaliyetleri Ve Özellikleri

4.1.1. Dağcılık

Dağcılık sporu Uzundere ilçesi için önem arz etmektedir. Alanda yapılan incelemeler ve belirtilen kriterlerde ki bulgularda teknik eğitimler verilmekte istasyon kurulacak alanlar mevcuttur. Geleneksel tırmanışa uygun alanlar ve ipe iniş noktaları şekil 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5 de gösterilmiştir. Dağcılık Eğitimlerinin tümü

bölgede uygulanmamaktadır. Bu bakımdan %5 puanlama üzerinden %4 olarak hesaplanmıştır.

Her yıl Türkiye Dağcılık Federasyonu ilçe sınırları içerisinde temel eğitim kampları Fotoğraf 4.1 düzenlenmekte, Atatürk Üniversitesi dağcılık kulüpleri de bu alanlarda çalışmalar yaz ve kış dağcılık eğitimleri vermektedirler. Bu sayede ilçeye Türkiye'nin her yerinden katılımcılar gelmektedir. Bu amaçla ilçenin yüksek tepe kaya vb. gibi alanlarda yılın her zamanı yapılmaktadır.

Fotoğraf 4.1: Türkiye Dağcılık Federasyonu Eğitim Kampı

4.1.2. Doğa Yürüyüşü

Uzundere ilçesi sınırları içerisinde oluşturulan kriterlere göre doğa yürüyüşü alanlarına bakıldığında yaz ayları için yapılan tespitlerde yayla, vadi ve ormanlık alanlarda görsellik ön plandadır Fotoğraf 4.2. İlçeden parkurlara ulaşım kısa sürede sağlanmaktadır. Orman içi su kaynakları bulunmaktadır. Her sporcu veya ziyaretçiye uygun kimi zaman göl ve şelaleler arasında bazen engebeli ve tırmanmalı rotaları

şekil 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5' de gösterilmektedir. Bu alanda oluşturulan sportif rekreasyon değerlendirme kriterlerine göre %4 üzerinden %4 oranında tam puan almıştır.

Fotoğraf 4.2: Doğa yürüyüşü alanından bir görünüm

4.1.3. Kampçılık

Bölgede göl kıyıları ve doğal alanlarda kamp yapılabilir. Alan güvenilirliğiyle ön plandadır. İlçenin rekreasyon alanları içerisinde kampçılık genel anlamda aktif olarak yapılmakta ve yerli ve yabancı ziyaretçiler karavan veya çadır kamplarını tercih etmektedirler Fotoğraf 4.3. Bu alanda kampçılık kriterleri değerlendirmeye alındığında %3 oranından tam puan olarak %3 olarak hesaplanmıştır. Kampçılık aktif olarak kullanılan alanları şekil 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5' de gösterilmiştir.

Fotoğraf 4.3: Atatürk Üniversitesi Kampçılık Faaliyetlerinden Bir Görünüm

4.1.4. Kaya Tırmanışı

Uzundere İlçesine yakın bir alan granit kayalara Türkiye Dağcılık Federasyonu ve Atatürk Üniversitesi Dağcılık Kulüplerince hazırlanmış kaya tırmanışı rotaları mevcut ve bölgede başka bir alanda yapılmamaktadır. Kaya tırmanışı alanında 40m İla 10m yükseklikte güvenliği alınmış tırmanışa uygun rotalar ve 1m ile 3m arasında hafif ipsiz tırmanışa uygun kaya tırmanışı alanı da bulunmaktadır Fotoğraf 4.4. Sportif rekreasyon değerlendirme kriterleri açısından %4 üzerinden %2 değer puanı almıştır. Kaya tırmanışı alan Şekil 4.5'de belirtilmiştir.

Fotoğraf 4.4: Alanda Kaya Tırmanışından Bir Görünüm

4.1.5. Buz Tırmanışı

Bölgede sivil toplum kuruluşlarınca 2012 yılından bu yana 15 adet küçük ve büyük donmuş şelale ve çağlayan tespit edilmiştir. Bu tip donmuş ve şelalelerde yılın belli aylarında tırmanışa uygun haldedir Fotoğraf 4.5. Alanlarda sürekli sabit hat

bulunmamaktadır. Sportif rekreasyon değerlendirme kriterleri alabileceği %3 değer üzerinden %2 olarak değerlendirilmiştir. Bölgede her yıl ocak ve şubat aylarında uluslararası buz tırmanış festivali düzenlenmektedir.

Farklı ülkelerden sporcular gelmektedir. Doğal su duvarı ve su buzu sporu olan bu branşa katılım sağlanmıştır. Şekil 4.5' de tırmanış rotalarını gösterilmiştir.

Fotoğraf 4.5: Buz Tırmanış Alanından Bir Görünüm

4.1.6. Dağ Bisikleti

Dağ bisikleti adrenalini yüksek, doğal ortamlarda sürücünün zevk almasını, yeni rotalar oluşturmasını ve araç yolu olmayan patika ve izlerde sürüş sağlar. Uzundere ilçesi ve köyleri 1000 m rakımdan 3200 m ve üstü rakımlara çıkılmaktadır. Köylerin geneli toprak yol ve yayla yolları geçişlerdeki patikalar dağ bisikleti için çok uygun şartlar sunmaktadır. Mesafe ve alanda birçok seviyede rota olması bölgeyi

ön plana çıkarmaktadır. Araştırmamızda sportif rekreasyon değerlendirme kriterlerine göre %3 üzerinden %3 tam puan olarak değerlendirilmiştir.

Bölgede sivil toplum kuruluşları ve yabancı sporcuların sürekli olarak kullandıkları parkurlar mevcuttur. Her yıl dağ bisikleti festivalleriyle yörenin tanıtımına katkıda bulunmaktadır Fotoğraf 4.6.

Fotoğraf 4.6: Dağ Bisikleti Festivalinden Bir Görünüm

4.1.7. Kano

Kano sporunun Uzundere ilçesinde yıl boyu yapıla bilen bir spordur. Akarsu kanosu su seviyesinin düşmesiyle birlikte yılın 3 ayı yapılmaktadır. Durgun su kanosu ise tortum gölünde yılın her mevsimi elverişli bir şekilde yapılmaktadır Fotoğraf 4.7. Kano sporunda değerlendirme kriterlerine bakıldığında %4 üzerinden %3 değer puanı almıştır.

Alanda göçük zamanından kalma su altındaki evleri de kanolarla gezerek seyir yapılabilir. Bu spor şehirde ki sivil toplum kuruluşları tarafından desteklenmektedir.

Fotoğraf 4.7: Tortum Gölünde Kano Eğitiminden Bir Görünüm

4.1.8. Yelken

Yelken sporu olarak bölgedeki Tortum gölü elverişli bir alandır. Tortum gölü 1700'lü yılların ortalarında, Balıklı Köyü batısında bulunan Kemerli Dağı'ndan heyelan sonucu kopan bir kütleinin Tortum Çayı vadisinin önünü tıkararak, vadi yatağının Tortum Çayı sularıyla dolmasıyla meydana gelen Tortum Gölü Uzundere İlçesi merkezine yaklaşık 8 km mesafededir. 6.625.000 m² yüzölçümüne sahip Tortum Gölü, bir dağ göçüntüsünün meydana getirdiği set gölü (doğal baraj) dır. Tortum Gölü'nün uzunluğu kuzey-güney yönünde 11 km, genişliği doğu-batı yönünde 600 ile 1000 m'yi bulmaktadır. Derinliği 40-50 metre olan Tortum Gölü'nün denizden yüksekliği 1027 m'dir (www.uzundere.bel.tr Erişim Tarihi: 10.Mart.2019). Bu neden le Uzundere ilçesi sınırlarında olan tortum gölünde su sporlar yapılmaya elverişlidir. Yelken branşı oluşturduğumuz sportif rekreasyon değerlendirme kriterleri puanlamasında %3 üzerinden %3 değer puanı almıştır. Tortum gölünde her yıl Denizcilik ve Kapotaj bayramı etkinlikleri düzenlenmekte Fotoğraf 4.8 ve bu sayede su sporlarının gelişimi sağlanmaktadır.

Ülke içerisinde birçok yelken sporcusu bu etkinliğe katılıp sporun yörede tanıtılmasına katkıda bulunmaktadır.

Fotoğraf 4.8: Tortum Gölündeki Bir Yelken Etkinliğinden Görünüm

4.1.9. Rafting

Rafting branşı bölgede yeni gelişim sağlayan bir branştır. Fakat bölgedeki sivil toplum kuruluşlarının desteğiyle bir hayli yükseliş ivmesi yakalamıştır. Bölgede Akarsu kanosu ile birlikte yapılan rafting sporu yılın 2 ila 3 ayında aktif olarak yapılmaktadır. Alan ilçeye yakınlığı Şekil 4.8’de gösterilmiştir ve uygun mesafesi ile Sportif rekreasyon değerlendirme puanlamasında %3 üzerinden %2 değer puanı olarak hesaplanmıştır. İlçede Türkiye Rafting Şampiyonası yapılmaktadır Fotoğraf 4.9.

Fotoğraf 4.9: Uzundere İlçesi Türkiye Rafting Şampiyonasından Görünüm

4.1.10. Yamaç Paraşütü

2018 Türk Hava Kurumu Erzincan Eğitim Merkezi 01.09.2018 tarihinde Tortum Gölü üzerinde Yamaç paraşütü eğitimleri verilmiştir Fotoğraf 4.10. Uzundere İlçesi Tortum Gölü etrafındaki dağ ve tepelerde uygun kalkış alanları tespit edilerek eğitimler vermeye başlandı şekil 4.9. Kalkış alanının göle olan irtifası 1200m dir İniş alanı 5000m genişliğindedir. Yamaç paraşütü eğitimi için uygundur.

Yamaç paraşütü bölge dağlık alan olduğu için bir çok kalkış alanına sahiptir ve bu kalkış alanlarında yılın her ayı Basejump branşıyla birlikte aktif bir şekilde uçuş yapılmaktadır. Alan Türkiye hava kurumu tarafından tescillenmiştir. Araştırmamızda sportif rekreasyon değerlendirme kriterleri puanlamasında %3 üzerinden tam puan olarak %3 değer puanı almıştır.

Fotoğraf 4.10: Bölgede Yamaç Paraşütünden Görünüm

4.1.10. 1. BaseJump

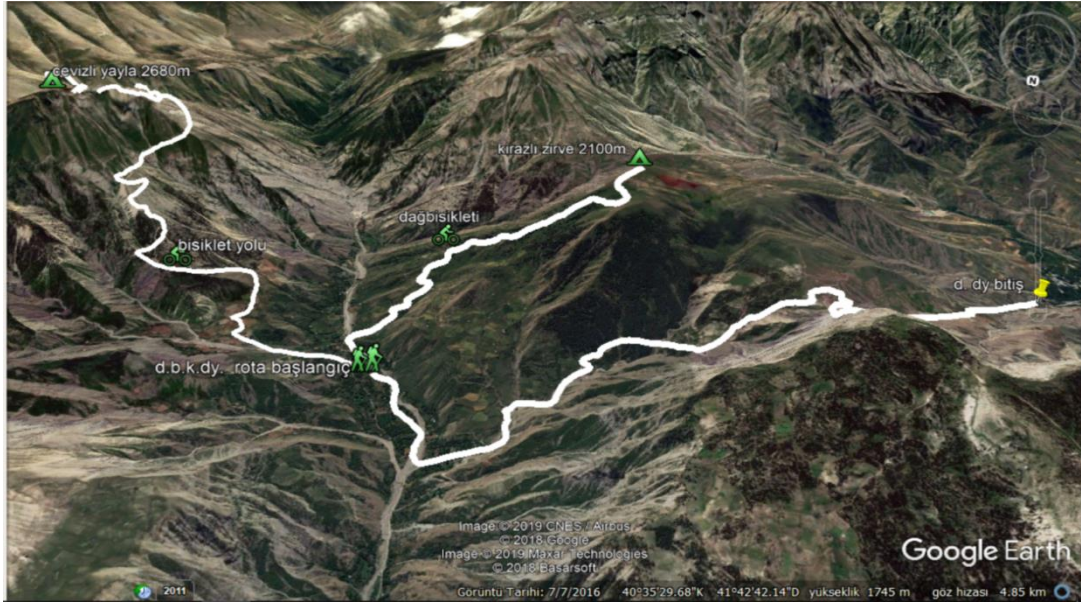
Türkiye'nin en iyi basejumper ve wingsuit flyer olan Cengiz Koçak'ın bölgeye keşif için gelerek 8 atlayış noktası bulması Fotoğraf 4.11 ve atlayış yapması ile bu sporların burada yapılabileceğini gösterilmiştir. 27.05.2018 yılında basejump ve wingsuitbase festivali yapılmıştır. Festivalde dünyaca ünlü 25 yabancı ve 3 türk sporcuyla festivali sorunsuz bir şekilde bitirilmiştir. Bölgedeki uçurumların kaya yapısı elverişli olması ve atlayış notalarının iyi olması bölgede farklı bir turizm kapısı açmıştır. Çağlayan bilim kültür derneğinin devlet kurumlarının desteği ile dapfest festivali 2013-2015 arası gerçekleştirilen festivalin içeriği kaya tırmanışı, rafting, doğa yürüyüşü, göl kanosu, dağ bisikleti ve yamaç paraşütü gibi birçok doğa sporları yapılmıştır.

Fotoğraf 4.11: Bölgede BaseJump Atlayışından Bir Görünüm

4.2. Açık Hava Sportif Rekreasyon Alanları ve Rotaları

4.2.1. Dağcılık, Doğa Yürüyüşü, Kampçılık ve Dağ Bisikleti Alanları

Şekil 4.1: Rotalar: 1 Dağcılık, Doğa Yürüyüşü, Kampçılık ve Dağ Bisikleti Alanları

Uzundere ilçesinin batısında Bulunan Cevizli köyünden Başlanarak 3 rota Dağ bisikleti, Dağcılık Kamçılık ve Doğa Yürüyüşü için elverişlidir Fotoğraf 4.12. Şekil 4.1’de gösterildiği gibi 3 rota mevcuttur. Bunlar,

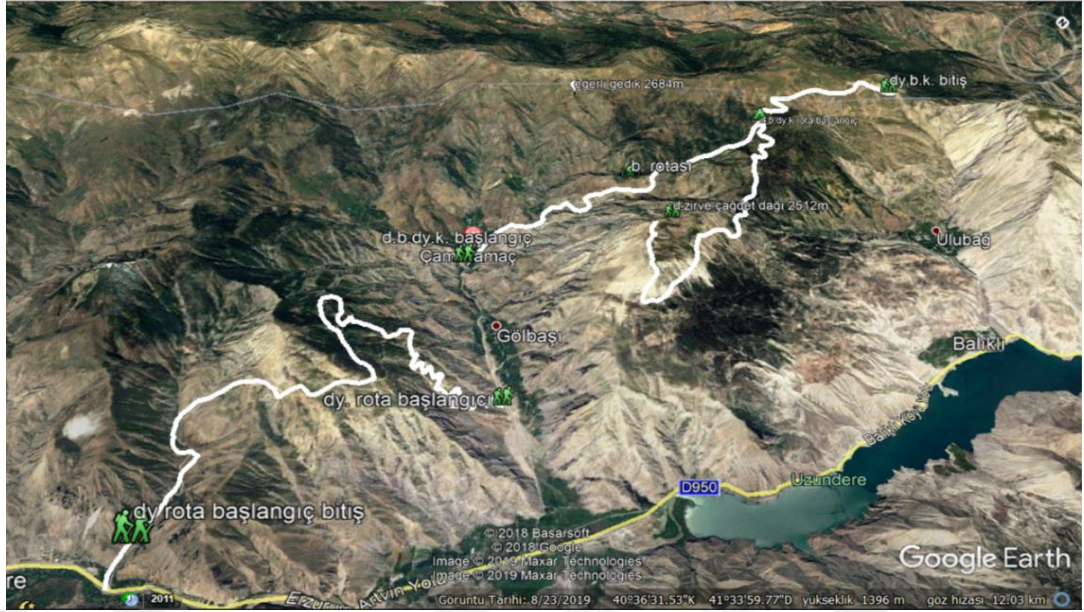
Cevizli - Cevizli yayla rotası yaklaşık 6 km çıkışlı araç yolu ve patikalardan oluşmaktadır. 1450m den 2680m çıkış ve iniştir.

Cevizli - Kirazlı zirve rotası 4 km lik rotadır tamamı patikadan oluşmaktadır. 1450m den 2100m çıkış iniştir.

Cevizli – Kirazlı geçiş. 1450m den 1860 m tırmanış ve 1475m iniştir tamamı patika dır.

Fotoğraf 4.12: Cevizli Köyü Alandan Görünüm

Şekil 4.2: Rotalar 2 Dağcılık, Doğa Yürüyüşü, Kampçılık ve Dağ Bisikleti Alanları

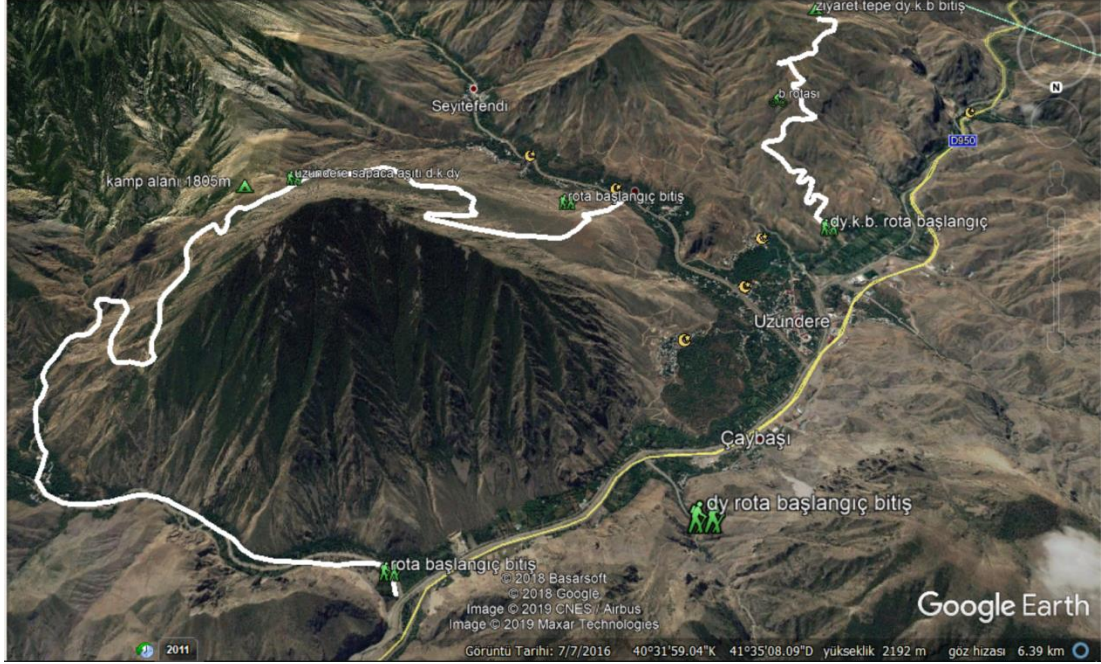
Uzungözü ilçesinin Kuzey doğusuna kalan kısımda şekil 4.2’de olduğu gibi Çamlı yamaç köyü başlangıçlı üç rota bulunmaktadır. Bunlar,

Çamlıyamaç – Kemerli dağ rotası Fotoğraf 4.13 dağcılık için ve alanda araba yolu ve Artvin ili Yusufeli ilçesi geçiş güzergahında dağ bisikleti ve kampçılık içinde uygun alanlar sunmaktadır 1340 m den 2770 m ye çıkış ve dönüşüdür, tamamı 11 km dir.

Çamlıyamaç – Çağdet dağı 1340 m den 2507 m yükseltiye çıkış dağcılık doğa yürüyüşü kampçılık uygun bir alandır. Tamamı 9 km lik bir parkurdur.

Çamlıyamaç – Uzungözü geçişi 1070 m den 1380 m ye çıkış ve 1000 m ye iniş toplamda 7 km lik alanda patika yol vardır.

Fotoğraf 4.13: Çamlıyamaç Köyü Kemerli Dağ Alandan Görünüm

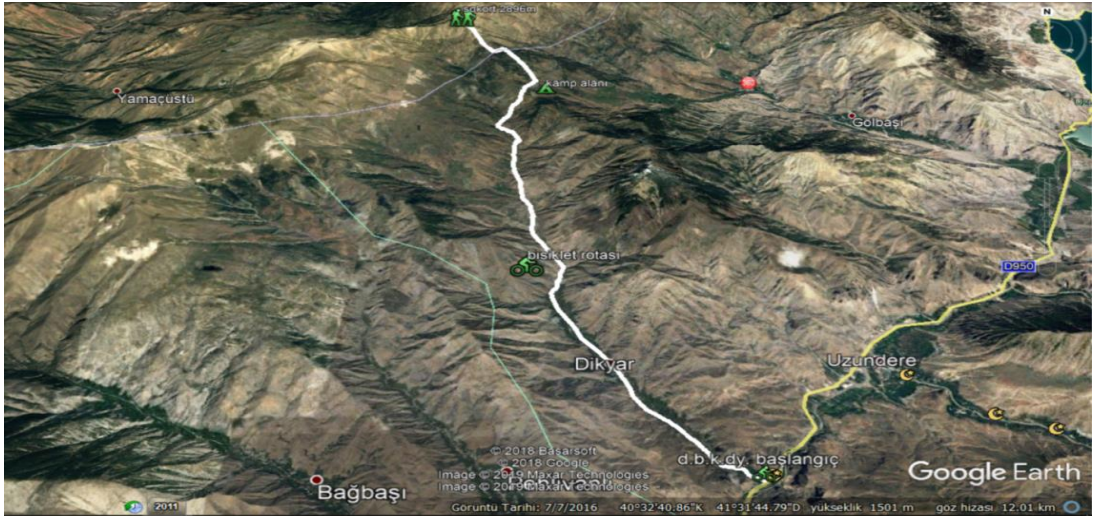
Şekil 4.3: Rotalar 3 Dağcılık, Doğa Yürüyüşü, Kampçılık ve Dağ Bisikleti Alanları

Uzundere ilçe merkezli Fotoğraf 4.14 iki rota Dağ bisikleti, Kampçılık ve doğa yürüyüşü kapsamın da günü birlik ve kampli rotalardır.

Uzundere – Sapaca köyü geçişi 11 km ve 1090 m den 1805 m ye çıkış ve 1190 m inişlidir. Patika ve araç yolları mevcuttur.

Uzundere – Ziyaret 4 km lik alanda 1100 m den 1605 m ye çıkış ve inişlidir. Araç yolları ve patikalar mevcuttur.

Fotoğraf 4.14: Uzundere, Sapaca Ve Ziyaret Tepe Görünümü

Şekil 4.4: Rotalar 4 Dağcılık, Doğa Yürüyüşü, Kampçılık ve Dağ Bisikleti Alanları

Engüzek kapı Dikyar köyü alanında Fotoğraf 4.15 Dağcılık, Kampçılık, Doğa yürüyüşü ve Dağ bisikleti için çok uygun alan oluşturmaktadır. Şekil 4.4'de gösterilmektedir.

Engüzek kapı - Dikyar köyü- Karadağ tepe 1120 m den 2896 m çıkış ve iniş olarak 14 km lik bir rotadır.

Fotoğraf 4.15: Dikyar Rotasından Bir Görünüm

Şekil 4.5: Rotalar 5 Dağcılık, Doğa Yürüyüşü, Kampçılık ve Dağ Bisikleti Alanları

Ulubağ köyü rotasında Doğa Yürüyüşü, Dağ bisikleti ve kampçılık için uygun bir alan oluşturmaktadır. Bölgede araç yolu ve patikalar bulunmaktadır.

Yöre insanının da düzenli olarak kullandığı bir parkurdur.

Ulubağ köyü – Ulubağ yayla rotası 1280 m den 2267 me tırmanış ve iniş yapılmaktadır.

4.2.2. Kaya tırmanışı ve Buz Tırmanışı Noktaları

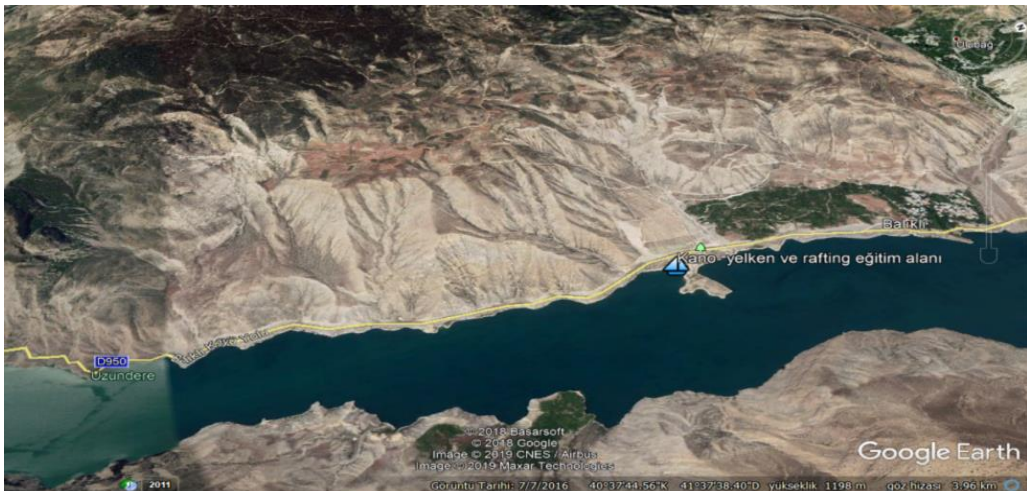

Şekil 4.6: Parkurlar 1 Kaya tırmanışı ve Buz Tırmanışı Noktaları

Kaya tırmanışı ve Buz tırmanışı olarak Uzun dere ilçesinde belli başlı noktalar şekil 8 de gösterilmektedir. Alanda genel olarak 4 farklı parkurda tırmanış gerçekleştirilmektedir. Noktalar birbirlerine en yakın 5 km en uzak 32 km ile ilçe sınırlarındadırlar.

4.2.3. Kano, Yelken Ve Rafting Parkurları

Durgun su alanlarının ve akarsu alanlarının iki farklı şekilde bölgede görülmektedir.

Şekil 4.7: Parkurlar 2 Kano, Yelken ve Rafting parkurları

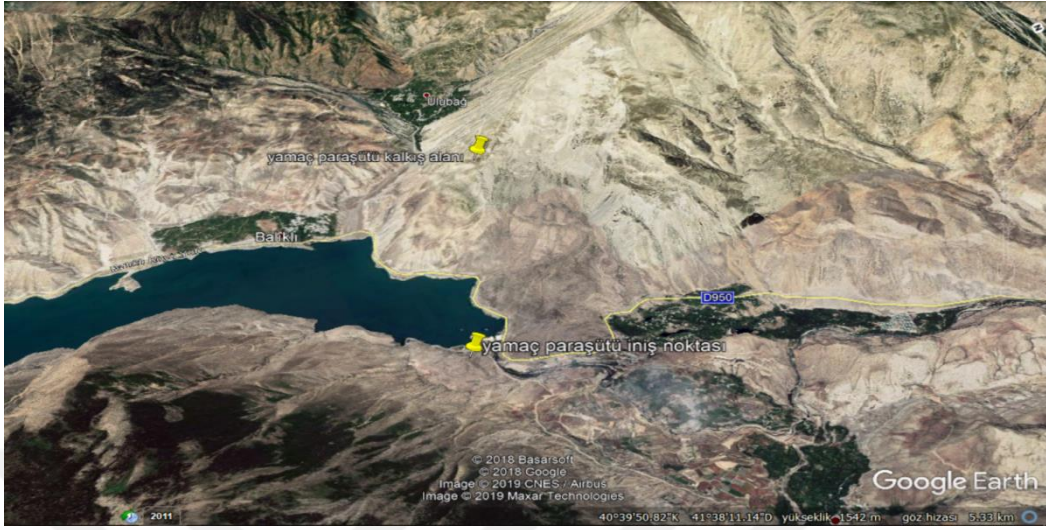
Tortum gölü içerisinde bulunan ve Şekil 4.7’ de gösterilen alan yerel projelerle Kano, Yelken, Kürek ve Rafting alanı oluşturulmuş ve yatırımlar başlamıştır. Tortum gölü Durgun su ve Akarsu kano, Yelken ve Rafting sporu eğitim için çok elverişli ortam sağlamaktadır Fotoğraf 4.7.

Şekil 4.8: Parkurlar 3 Kano, Yelken ve Rafting parkurları

Engüzek kapıdan tortum gölü kıyısına kadar 12 km alanda yılın 2 ila 3 ayı verimli olarak yapılmaktadır. Fotoğraf 4.9’ de gösterilmektedir.

4.2.4. Yamaç Paraşütü ve Basejump Noktaları

Şekil 4.9: Parkurlar 4 Yamaç Paraşütü ve Basejump Noktaları

Ulubağ köyünden çıkılan tepeden atlanarak Tortum gölü kıyısına iniş yapılmaktadır. Toplamda 1570 m den atlanmaktadır ve sıcak hava akışları gibi etkenlerle 2000m kere çıkılabilir. İniş alanı 980m de olup oldukça keyifli bir aktivite sunmaktadır. Fotoğraf 4.11’de alanda basejump atlayışı gösterilmektedir.

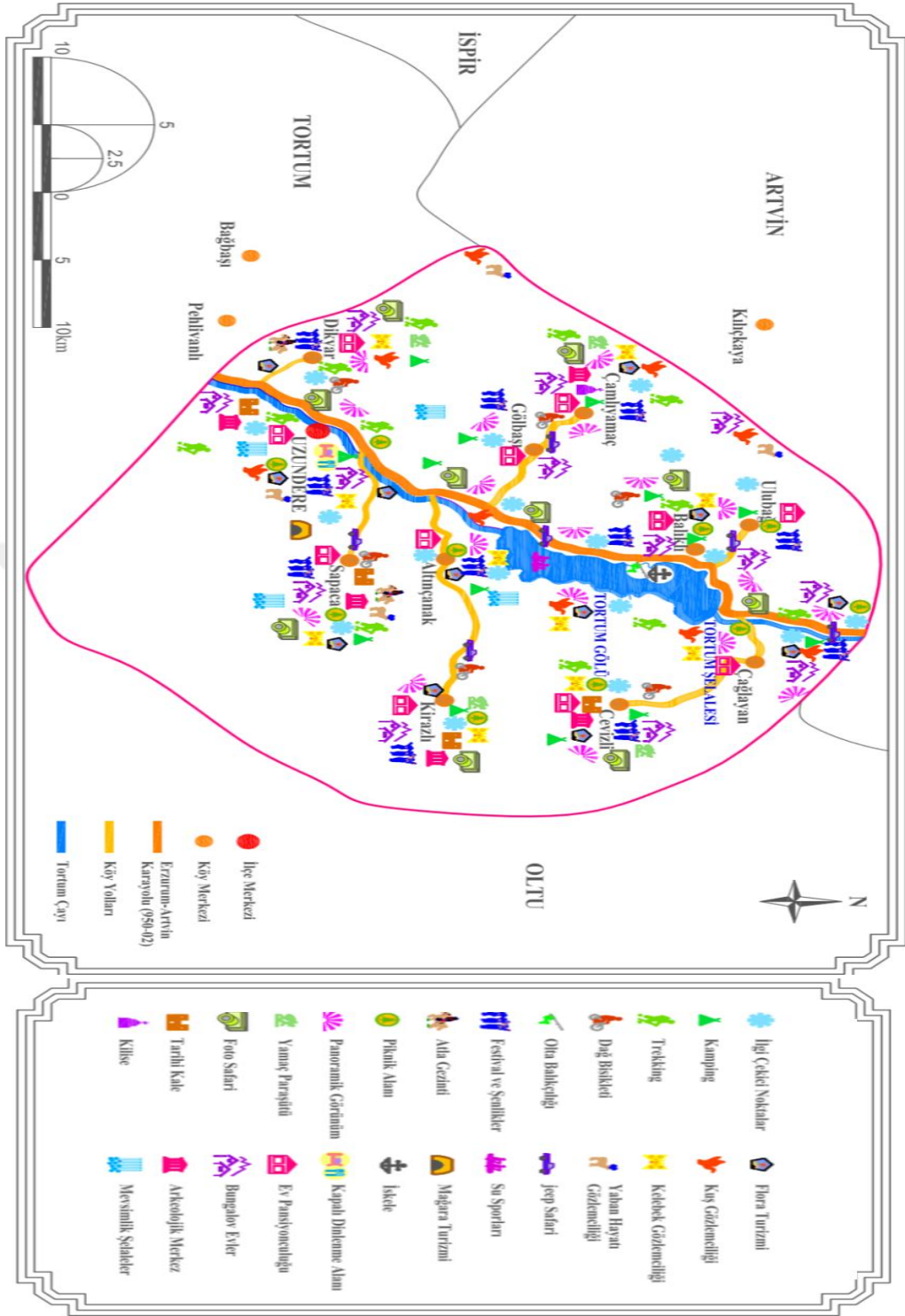

Şekil 4.10: Parkurlar 5 Yamaç Paraşütü ve Basejump Noktaları

Basejump belirli bir güvenilir yükseklikten önce kendini boşluğa atarak gerekli irtifa kaybından sonra paraşütün açılmasıyla yapılmaktadır. Alanda kaya yapısı olarak çok uygun noktalar vardır. Eğitimlerimiz noktaları tam anlamıyla belirtmemiz tehlikeli olabileceğinden alanın şekildeki görünümünü ve Fotoğraf 4.16’de bir bölümünü işaretlenmeden gösterilmektedir.

Fotoğraf 4.16: Basejump Alanından Görünüm

Şekil 4.11: Uzundere İlçesi Rekreasyon Alanları Haritası (Orhan, 2008)

5. TARTIŞMA

Uzundere ilçesi çevresindeki ve sportif rekreasyon adına yapılan benzer çalışmalarda Başar (2006) Türkiye'deki tabiat parklarının açık hava sportif rekreasyon aktiviteleri açısından mevcut potansiyellerinin belirlenmesi (Kocaeli Ballıkayalar vadisi tabiat parkı örneği) araştırmasında (SRD) Tablo 3.2' ye göre %35 olan değeri, doğa yürüyüşü, dağcılık, kampçılık, dağ bisikleti, kanyoning, mağaracılık ve Orienteering gibi sekiz sportif branşta %24 olarak bulunmuştur. Uzundere ilçesi için (SDR) %29 olarak bulunmuştur. Bizim araştırmamızda yüksek çıkmasının sebebi araştırmamızda bölgede yapılan on sportif branş üzerinden yapılmış olmasıdır.

Başar (2006) Türkiye'deki tabiat parklarının açık hava sportif rekreasyon aktiviteleri açısından mevcut potansiyellerinin belirlenmesi (Kocaeli Ballıkayalar vadisi tabiat parkı örneği) araştırmasında (PD) oranını Tablo 3.3'de belirtilen oranlarda verilen toplam da %25 olan değerlere göre %23 olarak hesaplanmış. Surat (2017) 'Güleç Yöntemine Göre Deriner Baraj Gölü ve Yakın Çevresi Rekreasyonel Potansiyelinin Değerlendirilmesi ve Alan Kullanım Önerilerinin Geliştirilmesi' araştırmasında Artvin ili Deriner barajının olanaklarına bakıldığında (PD) %35 üzerinden %26 olarak hesaplanmış bu değer Çalışmamızda Toplamda Tablo 3.3'e göre %25 üzerinden %23 olarak bulunmuş ve Benzer ve orantılı bir dağılım oldukları belirlenmiştir.

İklim Değerlerine Bakıldığında Başar (2006) Türkiye'deki tabiat parklarının açık hava sportif rekreasyon aktiviteleri açısından mevcut potansiyellerinin belirlenmesi (Kocaeli Ballıkayalar vadisi tabiat parkı örneği) araştırmasında Tablo 3.4'e göre toplam değer %25 üzerinden %16 olarak bulunmuştur. Yakın çevre olarak çalışması olan Surat (2017) 'Güleç Yöntemine Göre Deriner Baraj Gölü ve Yakın Çevresi Rekreasyonel Potansiyelinin Değerlendirilmesi ve Alan Kullanım Önerilerinin Geliştirilmesi' çalışmasında İklim değerlerini %15 olarak bulmuş bu oran araştırmamızda %11 olarak bulunmuştur. İklim bölgelere göre değişiklik gösterdiği belirlenmiştir.

Ulaşımına bakıldığında Başar (2006) araştırmasında Ulaşılabilirlik Tablo 3.5' e göre alınan toplam değerlendirme puanı %15 değerinde %13 olarak bulunmuş Surat (2017) 'Güleç Yöntemine Göre Deriner Baraj Gölü ve Yakın Çevresi

Rekreasyonel Potansiyelinin Değerlendirilmesi ve Alan Kullanım Önerilerinin Geliştirilmesi' araştırmasında bakıldığında %11 olarak bulunmuş bu oran Uzundere İlçesi Ulaşılabilirlik Değerlendirme puanlamasında %11 olarak bulunmuştur ve Bakıldığında Ulaşılabilirlik Yakın çevrede ki yüksek nüfuslu illerin azlığı bölgeler arasında değişiklik gösterdiği belirlenmiştir.

Yapılan çalışmalara bakıldığında Tablo 3.7' ye göre toplamda Surat (2017) 'GüleZ Yöntemine Göre Deriner Baraj Gölü ve Yakın Çevresi Rekreasyonel Potansiyelinin Değerlendirilmesi ve Alan Kullanım Önerilerinin Geliştirilmesi' araştırmasında toplamda orman içi rekreasyon potansiyelini %100 toplan orandan %63 olarak bulunmuş ve bu değer yüksek rekreasyon potansiyeli olarak belirlenmektedir. Başar (2006) Türkiye'deki tabiat parklarının açık hava sportif rekreasyon aktiviteleri açısından mevcut potansiyellerinin belirlenmesi (Kocaeli Ballıkayalar vadisi tabiat parkı örneği) araştırmasında Tablo 3.7' ye göre Açık hava sportif rekreasyon değerini %100 toplam üzerinden %75 olarak bulunmuş ve yüksek değerde olduğu belirlenmiştir. Erzurum ili Uzundere ilçesi açık hava sportif rekreasyon potansiyelinin belirlenmesi çalışmamızda Tablo 3.7' ye göre %72 olarak bulunmuş ve yüksek değerde olduğu saptanmıştır.

Benzer araştırmalarda Özçalık ve Kumru (2019) Kapıçam tabiat parkı'nın Gülez yöntemine göre rekreasyon potansiyelinin belirlenmesi araştırmalarında Yapılan bu değerlendirmeler sonucunda Kapıçam Tabiat Parkı'nın; peyzaj değeri kriteri 29 puan, iklim değeri kriteri 22 puan, ulaşılabilirlik değeri kriteri 13 puan, rekreatif kolaylık kriteri 16 puan olarak sonuç vermiştir. Bu kapsamda; Kapıçam Tabiat Parkı'nın Gülez Yönetmi'ne göre rekreasyon potansiyeli %80 olarak çıkmıştır ve değerlendirme sonucuna göre %75'ten yüksek bir sonuç olduğu için "rekreasyon potansiyeli çok yüksektir". Sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmamızda ki veriler den toplamda yüksek olmasının neden Uzundere ilçesi ve Kapıçam tabiat parkının arasındaki faktör iklim faktörüdür.

Gül ve Yılmaz (2019) Samsun Şehri Kıyı Şeridinin Rekreasyon Potansiyelinin Gülez'in Açık Hava Rekreasyon Potansiyelinin Değerlendirilmesi Yöntemi ile Belirlenmesi adlı araştırmalarında Samsun şehri deniz kıyı şeridinde, doğuda Toptepe Balıkçı Barınağı'ndan başlayıp batıda Taflan Deresine kadar uzanan saha;

uzun kumsal/plaj alanları, park ve yeşil alanları, sahil yolu boyunca ulaşım imkânları, konaklama, spor, eğlence, yeme-içme kolaylıkları vb. ile şehrin en önemli rekreasyon alanlarını oluşturmaktadır. Gülez yöntemi sonuçlarına göre, şehrin deniz kıyı şeridinin çözülmesi gereken bazı kullanım sorunlarına ve diğer negatif faktörlere rağmen %78 rekreasyon potansiyeli puanı ile “çok yüksek” bir potansiyele sahip olduğu görülmektedir. Alanın deniz kıyısı olması araştırmamızla farklı rekreatif etkinliklere olanak vermektedir.

Eröz ve Aslan (2017) Istranca (Yıldız) Ormanları'nın açık hava rekreasyon potansiyelinin belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada, Gülez (1990) tarafından bir alanın açık hava rekreasyon alanının sahip olduğu peyzaj değeri, iklim değeri, ulaşılabilirlik, rekreatif kolaylık ve olumsuz etkenler öğelerine ağırlıklı puan verme ilkesine dayanan ve geliştirilen metot kullanılmıştır. Yapılan değerlendirme sonucunda Istranca (Yıldız) Ormanları'nın rekreatif potansiyel değeri %77 olarak bulunmuştur. Bu değer Gülez (1990) metoduna göre orman içi rekreasyon potansiyelinin çok yüksek (%75 den yukarı) bir değerde olduğu anlamını taşımaktadır. Çalışma alanının peyzaj değerleri yüksek değerdedir. Çalışmamızda ki değerlere paralellik göstermektedir.

Sandal ve Karademir (2013) Kahramanmaraş İlindeki güneybirlik rekreasyon alanlarının potansiyelinin belirlenmesi ve kullanımı ile ilgili sorunlar adlı çalışmalarında İl'deki bu rekreasyon alanlarının potansiyel değeri Gülez'in (1990) “Ormaniçi Rekreasyon Potansiyelinin Saptanması” yöntemi ile ortaya konulmuştur. Peyzaj değeri, iklim, ulaşılabilirlik, rekreatif kolaylık ve mevcut olumsuz etkenler dikkate alınarak yapılan bu değerlendirme 10 farklı alanda yapılan çalışma sonucu elde edilen bulgulara göre bu rekreasyon alanlarının değerinin %47-74 arasında değiştiği belirlenmiştir. Rekreasyon değerinin en yüksek olduğu alan Kapıçam (%74) iken, bunu Başkonuş ve Yeşilgöz (%65) takip etmektedir. Rekreasyon potansiyeli en yüksek alan olarak Kapıçam'ın çıkması peyzaj değeri, iklim ve ulaşılabilirlik başka bir ifadeyle şehre yakınlık gibi faktörlerin etkisinden kaynaklandığı söylenebilir. Diğer alanların rekreasyon değeri ise orta düzeyde olup %58 ile %47 arasında değişmektedir. Rekreasyon potansiyeli orta düzeyde olan alanlar içerisinde Yavşan (%47) en düşük değere sahiptir. Zengin bir doğal bitki örtüsüne sahip Yavşan'ın rekreasyonel çekicilik açısından değerlendirilen alanlar içerisinde son sırada yer almasında ulaşılabilirlik ve rekreatif kolaylık faktörlerindeki olumsuzlukların etkisi

ön planda bulunmaktadır. Araştırmada bölgede farklı alanlar üstünde değerlendirme yapılarak karşılaştırılmıştır. Düşük rekreasyon potansiyeli gösteren alanlar tespit edilmiştir. Bizim çalışmamızda bulunan değerlere %72 ile ön planda olmuştur.

Polat ve Polat (2012) Karabük Yenice ormanları'nın rekreasyon potansiyelinin değerlendirilmesi adlı araştırmalarında Yapılan değerlendirmeler ışığında “Yenice Orman İçi Dinlenme Yeri” peyzaj değeri 23, iklim değeri 17, ulaşılabilirlik değeri 11 ve rekreatif kolaylık değeri 17, olumsuz etkenler değeri -1 olarak tespit edilmiştir. Bu değerler toplamında Yenice Ormanları Orman İçi Rekreasyon potansiyeli % 68 olarak hesaplanmıştır. Gülez yöntemi değerlendirme kriterlerine göre bu değer % 61 - % 75 arası bir değer olduğundan “Yenice Orman İçi Rekreasyon Potansiyelinin” YÜKSEK olduğu ifade edilebilir sonucuna ulaşılmıştır. Bakıldığımızda Yenice ormanlarının Uzundere ilçesine yakın sonuçlar verdiği görülmektedir. Bu alanda rekreatif kolaylıklar düşük derecededir.

Bir Diğer Uzundere ilçesine yakın bölgede olan araştırmada Yılmaz, ve ark (2009) Kafkasör kent ormanı, yerleşim merkezlerinin yakın çevresinde yer alması, gününbirlik kullanım olanağı sağlaması, yüksek kaynak potansiyeline sahip olması, yıl içerisinde düzenlenen iç ve dış turizm hareketlerine (Artvin Kafkasör Festivali) olanak sağlaması nedeniyle tercih edilen bir alan durumundadır. Yapılan anketler sonucu alanın toplam rekreasyonel potansiyel değeri % 66,9 olarak bulunmuştur. İlgili değerden de görüldüğü üzere araştırma alanı rekreasyonel açıdan yüksek bir potansiyele sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmamızda yapılan tespitler rekreatif potansiyel olarak eşit dağılımlar olanak sağlamıştır fakat araştırma sahası tek tip bir alana sınırlandırılmıştır.

Şimsek (2007) Araştırmasında Tekirdağ kıyı şeridi rekreasyon alanı peyzaj değeri açısından 35 puan üzerinden [26] puan olarak, iklim değeri açısından 25 puan üzerinden [22] puan olarak, ulaşılabilirlik değeri açısından 20 puan üzerinden [19] puan olarak, rekreatif kolaylık değeri açısından 20 puan üzerinden [6] puan olarak, olumsuz etkenler açısından -10 puan üzerinden [-8] puan olarak değerlendirilmiştir. Bunun sonucunda Tekirdağ Merkez İlçe Kıyı Şeridi Rekreasyon Potansiyeli %65 olarak bulunmuş ve Gülez Yöntemi'ne göre alanın rekreasyon potansiyeli “YÜKSEK” olarak değerlendirilmiştir. Araştırma verilerine baktığımızda ulaşım yönünde yüksek rekreatif kolaylık değerleri düşük ve olumsuz etkenler bakımından

eksi olarak yüksektir. Bu bakımdan konum olarak Uzundere ilçesinden farklıdır.

Akten (2003) araştırmasında “GüleZ Yöntemine” göre, Isparta ve çevresinde bazı rekreasyon alanlarının mevcut rekreasyonel potansiyelinin saptanması Rekreasyon potansiyeli saptama çalışması; 7 Orman içi Dinlenme alanı, 1 Tabiat Parkı, 1 Mesirelik olmak üzere 10 adet rekreasyon alanında yapılmıştır. Değerlendirme sonucunda, çalışma alanlarının ulaşmış olduğu rekreasyonel potansiyel değerleri incelenen rekreasyon alanlarından Ayazma (%72), Gölcük (%71), Pınargözü (%70) ve Çamyol’un (%63) mevcut rekreasyonel potansiyelleri yüksek, Tota-Soğuksu (%56), Başpınar (%53) ve Düzkır’ ın (%52) mevcut rekreasyonel potansiyelleri orta, Çetince (%39) ve Suçıktı (%33) orman içi dinlenme alanlarının ise mevcut rekreasyonel potansiyelleri düşüktür. Sonucuna ulaşmıştır. Geniş kapsamlı olan araştırmada Isparta bölgesinde alanlar çalışılmış olup düşük ve yüksek potansiyelde saptamalar hesaplanmıştır. Araştırmamızda bölge kapasitesinin ortak değerlendirmesi Uzundere ilçesinin %72 olarak yüksek potansiyelde vermiştir. Oranlara bakıldığında eşit dağılımlar olduğu belirlenmiştir.

7. SONUÇ

Erzurum ili Uzundere ilçesi araştırmamızda yer alan rekreatif spor dalları göz önünde bulundurularak yapılan Gülez (1990) oluşturulan değerlendirme kriterlerine göre Peyzaj değeri %23, İklim değeri %11, Ulaşılabilirlik %11, Olumsuz etkenler %-2 ve Başar (2006) geliştirdiği sportif rekreasyon potansiyeli yapılan değerlendirmelerde %29 orman içi açık hava rekreasyon potansiyeli toplamda %72 olarak yüksek potansiyelde bir sonuç bulunmuştur.

İlçede 9 rota aktif kullanımda doğa yürüyüşü, dağcılık ve dağ bisikleti rotası bu rotaların içerisinde kamp alanları tespit edilmiştir.

4 parkur kaya tırmanışı ve buz tırmanışı parkurları aktif kullanımda olduğu belirlenmiştir.

Tortum gölü üzerinde yelken, rafting ve kano parkuru bir akarsu parkuru, bir yamaç paraşütü alanı ve bir basejump alanı belirlenerek uydu görüntülerinde belirtilmiştir.

Bölgede doğa sporları bakımından çeşitli spor branşlarında 4 mevsim yapılabilmektedir.

Toplamda on ana branş belirlenmiştir.

Bakıldığında doğa yürüyüşü ve dağcılık en çok yapılan açık hava sportif rekreasyon branşlarıdır. Bunları yamaç paraşütü, kano, dağ bisikleti, yelken ve kampçılık takip ederken buz tırmanışı, kaya tırmanışı ve rafting yılın tüm dönemleri yapılmamaktadır.

Bölgenin peyzaj açısından bitki örtüsü Açık hava sportif rekreasyon faaliyetlerine uygunluğu birkaç vadiden oluşması ve vadiler arası farklılıklar göstermesi, bu bakımdan alanda görsellik ön plandadır.

Alanda Kış aylarında eksi derecenin altına düşmesi değerlendirme puanlarını düşürmekte fakat kış aylarında da yapılan sportif faaliyetler bölgenin aktif olduğunu göstermektedir.

İçerisinden Erzurum – Artvin illeri kara yollu geçmektedir

İlçede hava kirliliği bakımından doğal alanlarda olmayıp ilçe merkezli kış aylarında kömür yakılmakta ve düşük seviyede hava kirliliğine yol açmaktadır.

Bölgedeki aktif kullanımdaki yollarla parkurlara ve rotalara çok kısa sürede ulaşım sağlamaktadır.

Çadır kampı ve karavan bakımından oldukça güvenli ve çok sayıda ücretsiz alan mevcuttur.

7. ÖNERİLER

Uzundere ilçesi tortum gölü, tortum şelalesi ve yedi göller mevki olarak bilinen noktalar ilçenin lokomotifidir. Bu bölgelerde kıyı düzenlemeleri tesislerin aktif kullanımını yön tabelaları çalışması yapılmalıdır.

Dağcılık, yürüyüş rotaları, kampçılık, dağ bisikleti rotalarında işaretlemeler yapılmalı bu sayede sürekli kullanıma hazır olmalıdır.

Rafting ve Kano sporları için akarsu içerisinde düzenlemeler yapıp daha uzun süre yapılan bir aktivite haline getirilmelidir.

İlçe merkezindeki Turizm bilgi ofisi olmasına rağmen kapalıdır. Aktif hale getirilip sürekliliği sağlanmalıdır.

Bölgedeki üniversitelerin rekreasyon bölümlerinden yardımlar alınarak bölgede yapılan branşlar artırılarak bununla birlikte yapılan çalışmalarla açıklayıcı ve belirleyici haritalar oluşturulması sağlanmalıdır.

Yamaç Paraşütü ve Basejump noktaları iniş ve kalkış alanları düzenlenmeli ve güvenli hale getirilmelidir.

Bölgede ilgili branşlarda rehberler yetiştirilmeli bu sayede ekonomik bir istihdam alanı da açılmalıdır.

Yöre insanı bilgilendirme toplantıları yapılmalıdır. Okullarda seminer verilerek öğrencilerinde sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte rekreatif etkinliklere katılımları sağlanmalıdır.

Gözlemler sonucunda bölgede bazı kayalık yapıları tehlike arz etmektedir. Bu yüzden Kara yoluna sürekli kaya düşmesi ve aşırı yağışlar sel riski taşımaktadır. Bu anlamda önlemler ve bölgeye gelen sporcuların rekreatif etkinliklerde dikkat etmesi gerekmektedir. Dere kenarları ve kayalık altına (kamp, sığınma vb.) yapılmamalıdır.

8. KAYNAKLAR

Akten, M. (2003). Isparta ilindeki bazı rekreasyon alanlarının mevcut potansiyellerinin belirlenmesi. *Türkiye Ormancılık Dergisi*, 4(2), 115-132.

Applebaum, H. (1997). İş ve Boş Zaman. Çeviren: Saatçioğlu N. İçinde: Şimşek I, editör. Çalışmak: Yorar. Cogito: Üç Aylık Düşünce Dergisi. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları; 12, 47-51.

Aslan, Mükerrerem, Didem Göyün, Burcu Yiğit, Serhat Zehir, (2002), “Dağ Milli Parklarından Rekreasyon Ve Turizm Olanaklarının Değerlendirilmesi”, Türkiye Dağları 1. Ulusal Sempozyumu: Bildiriler,1.Basım, Orman Bakanlığı Yayını, Ankara.

Balcı, V. (2003). Ankara'daki Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Etkinliklerine Katılımlarının Araştırılması. *Milli Eğitim Dergisi*. Sayı:158, 162.

Başar, A., M., (2006), Türkiye'deki tabiat parklarının açık hava sportif rekreasyon aktiviteleri açısından mevcut potansiyellerinin belirlenmesi (Kocaeli Ballıkayalar vadisi tabiat parkı örneği) Yüksek lisans tezi Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü 113 .

Bekir, S., Çakır, E., Han, M., Gültekin, Y., Orhan, T., & Karahan, F. (2008). Uzundere Vadisinin (Çoruh Vadisi) Kuş Gözlemciliği Yönünden Fırsatları. 1. *Türkiye Av ve Yaban Hayatı Sempozyumu ve sektörel sergisi*, 17-20.

Biol, S., Ş., (2014) Sportif Rekreasyon Uygulama Politikaları Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara 193 s.

Colwell, P., F., Dehring, C., A. and Turnbull, G., K. (2002). Recreation Demand and Residential Location, *Journal Of Urban Economics*, 51(3), 419.

Cooper, C.,L., Cartwright, S. (1994). Stress-Management Interventions in the Workplace: Stress Counselling and Stress Audits. *British Journal of Guidance and Counselling*; 22(1), 65-73.

Cordes, K., A., İbrahim, H., M. (1999). Applications In Recreation and Leisure: For Today and Future. (2nd Edition) Mc Graw Hill Companies. 3-7.

Çolakoğlu, T. ve Yenel, F. (2003, 1-22 Mayıs). Üniversite Öğrencilerinin Orienteering Sporuna Katılım Nedenleri ve Beklentileri Üzerine Bir araştırma. I. Gençlik, Boş Zaman ve Doğa Sporları Sempozyumu, Gazi Üniversitesi. Ankara:Türk Hava Kurumu Basımevi, 147.

D, B., M., Lawson, F. (2002). Tourism and Recreation: Handbook Of Planning and Design. Architectural Press, 1.

Demircioğlu, D. (2010). Sivas Kent Planlarının Kentin Peyzaj Özelliklerine Uygunluğunun Araştırılması. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Demirel, M. (2009). Rekreatyonel Etkinliklere Katılım ve Çevresel Duyarlılık. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 7-25.

Doğan, İ. (2000). Sosyoloji, Kavramlar ve Sorunlar. (Beşinci Baskı). Ankara: Pagem A Yayıncılık, 446-448.

Doğanay, H. (1994). Tortum (Uzundere) Çağlayanı ve Turistik Potansiyeli (Coğrafi Bir Tanıtım). Türkiye Kalkınma Bankası Turizm Yıllığı, Ankara, 85.

Doğanay, S., & Alım, M. (2003). Coğrafi Bir Tanıtım: Yedigöller (Uzundere) Günöbirlik Rekreatyon Alanı. Atatürk Üniv. Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3, 30

Ekici, S. ve Yenel, F. (2002). Yükseköğretim Gençliğinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıkları ve Turizme Katılımları Üzerine Bir Araştırma. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi. Cilt:6, Sayı:1, Nisan 2002, 124.

Erbeşler, A. (1987). İşgücünün Zaman Kullanımı ve İş Verimliliğini Etkileyen SosyoEkonomik Faktörler. Ankara: Milli Prodöktivite Merkezi Yayınları, 28-32.

Erkal, M. (1982). Sosyolojik Açıdan Spor. Filiz Kitapevi, İstanbul, 119, 120, 129, 135-137.

Eröz, S. S., & Aslan, E. (2017) Istanca (Yıldız) Ormanlarının Rekreatyon Potansiyeli-Linin Gülez Metodu İle Değerlendirilmesi Özet.

- Fisher, C., E. (1986). *Growth and Development in Recreational Sports*, Oregon, 196.
- Gediz, S. (2012). *Kamu Hizmeti Olarak Rekreasyon Etkinlikleri Kapsamında “Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlükleri Batı Akdeniz Bölgesi Gençlik Merkezleri Analizi”*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, 5-78.
- Gibson, J., Wood, I. (2000). *Vocational A Level Leisure and Recreation*, Longman, Pearson Education Limited, England, 46.
- Gül, S., & Yılmaz, A. (2019). *Samsun Şehri Kıyı Şeridinin Rekreasyon Potansiyelinin Gülez’in Açık Hava Rekreasyon Potansiyelinin Değerlendirilmesi Yöntemi ile Belirlenmesi*. *Sciences*, 17(2), 318-344.
- Gülez, S. (1990). *Ormaniçi rekreasyon potansiyelinin saptanması için geliştirilen bir değerlendirme yöntemi*. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 40(2).
- Güngörmüş, H., A. (2007). *Özel Sağlık-Spor Merkezlerinden Hizmet Alan Bireyleri Rekreasyonel Egzersize Güdüleyen Faktörler*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 14-42.
- Hacıoğlu, N., Gödeniz, A., Dinç, Y. (2003). *Bos Zaman & Rekreasyon Yönetimi (Örnek Animasyon Uygulamaları)*, Detay Yayıncılık, Ankara, 53.
- Harshaw, H.W. and Sheppard, S.R.J. (2013). *Using the recreation opportunity spectrum to evaluate the temporal impacts of timber harvesting on outdoor recreation settings*. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 1–2, 40– 50.
- Hassan Ahmed, A. (2015) *Uzundere’ nin(Erzurum) iklim Özellikleri ve İklimin Ana Çizgileriyle Çevresel Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum Atatürk Üniv. Coğrafya Anabilim Dalı 61s.
- Hazar, A. (2003). *Rekreasyon ve Animasyon*. Ankara (Detay Yayıncılık), 22, 58-65.
- Howe, C., Z. and Carpenter, G., M. (1985). *Programming Leisure Experiences*. New Jersey: Prentice Hall Inc., 3.
- Ibrahim H., Cordes K. A., *Outdoor Recreation*, Sagamore Pub. Llc., 2002

İkizler, H.,C. (2002). Spor Sağlık ve Motivasyon. I. Baskı. İstanbul: Alfa Yayınları, 25.

John, N., J. (1956). Introduction to Recreation. W.B. Saunders Company, Philadelphia and London, USA, Virginia, 15-18, 43, 44, 48.

Johnson, J., Bourke, M., Morisson, D., Macintosh, J., Dale, G. (2000). Advanced Leisure&Recreation. Oxford University Press, First Published, Cambridge, 7.

Karahan, F., Orhan, T., 2007b. Uzundere İlçesi ve Yakın Çevresinin Doğal Bitki Örtüsü Çeşitliliğinin Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi, 5. Ulusal Bahçe Bitkileri Kongresi, (4-7 Eylül 2007), Erzurum.

Karaküçük, B.,M. (2008). Kentlerde Spor Amaçlı Rekreasyonel Tesislerin Potansiyel Değerlendirmesi: Keçiören Belediyesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 27.

Karaküçük, S. (1993). Boş Zamanları Değerlendirme ve Sporun Topluma Yaygınlaştırılması. Spor Yorum Dergisi, Ankara, 22-23.

Karaküçük, S. (1996). Stresle Başa Çıkmada Rekreasyonun Faktörü. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Ankara, 55-64

Karaküçük, S. (1997). Rekreasyon, Boş Zamanları Değerlendirme, Kavram, Kapsam ve Bir Araştırma. 2. Baskı, Ankara, 1-117.

Karaküçük, S. (1997). Rekreasyon. Seren Ofset, Ankara, 102-109.

Karaküçük, S. (1999). Rekreasyon Bos Zamanları Değerlendirme. Bağırğan Yayınevi, Ankara, 3, 312

Karaküçük, S. (2005). Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme. 5. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi, 24-94.

Karaküçük, S. (2008). Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme. 6.Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi 123-362.

Karaküçük, S., Gürbüz, B. (2007). Rekreasyon ve Kent(li)leşme. Ankara: Gazi Kitabevi, 19-45.

Karaküçük, S., Şenel, Ö. (1998). Üniversitelerarası Spor Organizasyonlarına Katılan Sporcu-Öğrencilerin Katılım Amaçları ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi; 3(3), 29-38.

Kathleen, A., C. and Ibrahim, H., M. (2002). Applications In Recreation and Leisure. (3rd Edition). New York: Mc Graw HillCompanies, 11.

Kilpatrick, M., Heberd, E., Bartholomew, J., B. (2005). College Students Motivation for Physical Activity: Differentiating Mens and Womens Motives for Sport Partipication and Exercise. Journal of American College Health; 54(2), 87-94.

Kopar, İ., & Sevindi, C. (2013). Tortum Gölü'nün (Uzundere-Erzurum) güneybatısında aktüel sedimantasyon ve siltasyona bağlı alan-kıyı çizgisi değişimleri. *Türk Coğrafya Dergisi*, (60), 49-66.

Kozak, N., Kozak, M.,A., Kozak, M. (2000). Genel turizm. Eda Matbaası, Ankara, 23.

Köktaş, S., K. (2004). Rekreasyon, Boş Zaman Değerlendirme. Ankara:Nobel Yayın Dağıtım, 16.

Köseoğlu, M. (1982). Peyzaj değerlendirme yöntemleri. No:430, İzmir: Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları

Loehr, J.,E. (1999). Stres Altında Başarılı Olmak: Stresi Pozitif Enerjiye Dönüştürme Yöntemi. I. Baskı. Çeviren: Büykkonat T. İstanbul: Beyaz Yayınları; 18-19.

Madrigal, R. (2006). Measuring The Multidimensional Nature Of Sporting Event Performance Consumption. Journal Of Leisure Research, 58, 3, 267-268.

Masteralexis, L.P., Barr, C.,A., Hums, M., A. (2005). Principles and Practice of Sports Management. Maryland: Apsen Publication, 34-65.

McHarg, I.L. (1992). *Design With Nature*. USA: John Wiley & Sons

Metin, A. G. D. T. C. (2017). 6. Bölüm Açık Alan Rekreasyon Planlamasında Kullanılan Araç Ve Yöntemler.

Meyer, H., D. (1942). A Preview Of Community Recreation. Social Forces, 20:1(4), 357

Müftügil, S. (1993). Dinlence ve Turizm İlişkisi. İçinde: Yarcan Ş. Seyahat Yönetimi. I. Baskı. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları; 63-71.

Nygaard, G., Bone, T., H. (1985). Coches Guide to Sport Law. USA; Champaion, 105.

Orhan, T. (2008). Uzundere İlçesi ve Yakın Çevresi'nin Ekoturizm Potansiyelinin Belirlenmesi ve Sınıflandırılması. Erzurum: Atatürk Üniv. Peyzaj Mim. Anabilim Dalı

Özbey, S., Çelebi, M. (2003). Rekreasyon. Spor Bilimlerine Giriş. Mirzeoğlu, N. (Ed.). Ankara: Bağırhan Yayınevi, 230-231.

Özçalık, M., & Kumru, S. N. (2019). Kapıçam Tabiat Parkı'nın Gülez Yöntemine Göre Rekreasyon Potansiyelinin Belirlenmesi. *Turkish Journal Of Forest Science*, 3(2), 129-141.

Özen, G. (2011). Rekreasyon Bölümü Mezunlarının İstihdam Durumunun Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 26-31

Özkul, M. (1997). Çalışma Sosyolojisi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, 1. Baskı, Isparta, 138.

Plummer R., Outdoor Recreation, First Edition Published by Routledge, New York, 2009.

Polat, S., & Polat, S. A. (2012). Karabük Yenice Ormanları'nın Rekreasyon Potansiyelinin Değerlendirilmesi. I. *Rekreasyon Araştırmaları Kongresi*, 12-15.

Ryan, C., Ninov, I. and Aziz, H. (2012). Ras Al Khor—Eco-tourism in constructed wetlands: Post modernity in the modernity of the Dubai landscape. *Tourism Management Perspectives*, (4), 185–197.

Sağcan, M. (1986). Rekreasyon ve Turizm, Cumhuriyet Basımevi, İzmir, 87-89

Sandal, E., & Kandemir, N. (2013). Kahramanmaraş İlindeki günübirlik rekreasyon alanlarının potansiyelinin belirlenmesi ve kullanımı ile ilgili sorunlar. *Türk Coğrafya Dergisi*, (60), 25-36.

Sayiner, Ü. (1973). Boş Zamanlar Sorunu. Gençlik Lideri El Kitabı, GSB Yayını, Ankara, 76-80.

Sevil, T., Şimşek, K.Y., Katırcı, H., Çelik, O., Çeliksoy, M.A. ve Kocaekşi, S. (2012). Boş zaman ve rekreasyon yönetimi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Soyer, F. ve Can, Y. (2003). Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Alışkanlıkları ve Sportif Eğilimlerinin Mesleki Yönelişlerine Göre Karşılaştırılması. I. Gençlik, Boş Zaman ve Doğa Sporları Sempozyumu. Gazi Üniversitesi. Ankara: Türk Hava Kurumu Basımevi, 106.

Steiner, F.R. (2008). The living landscape: an ecological approach to landscape planning. 2. Bs, Island Press: Washington

Surat, H. (2017). Gülez Yöntemine Göre Deriner Baraj Gölü ve Yakın Çevresi Rekreasyonel Potansiyelinin Değerlendirilmesi ve Alan Kullanım Önerilerinin Geliştirilmesi. *KSÜ Doğa Bilimleri Dergisi*, 20(3), 247-257

Şimşek, D. S. (2007). Tekirdağ Merkez ilçe kıyı şeridi rekreasyon potansiyelinin belirlenmesi üzerine bir araştırma (Master's thesis, Namık Kemal Üniversitesi).

Tekin, Ali, (2003), “Bir Rekreasyonel Aktivite Olan Doğa Yürüyüşü Programına Katılımın İş görenlerin Uyumuna Üzerine Etkisi”, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Tezcan, M. (1994). Boş Zamanların Değerlendirilmesi Sosyolojisi. 4.Baskı, Ankara: Atilla Kitabevi; 26-68.

Torkildsen, G. (2005). Leisure and Recreation Management. (5th Edition). Routledge. NewYork:Taylor and Francis Group, 10-11, 22, 43, 46.

Tör, V., T. (1996). Boş Zamanları Değerlendirmede Telkin Vasıtalarının Rollerini. Boş Zamanları Değerlendirme Semineri, HSEK Yayını, İstanbul, 62.

Ulubey, E. (2010). Uluslararası Seyahate Katılan Gençlerin Konaklamaları Boyunca Katıldıkları Boş Zaman Aktivitelerine İlişkin Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 17-24.

Yılmaz, H., Kardeş, B., & Erdoğan Yüksel, E. (2009). Gülez yöntemine göre Kafkasör Kent Ormanı'nın rekreasyonel potansiyelinin değerlendirilmesi.

Zelinski, E.,J. (2004) Çalışma(ma)'nın Keyfi: İşkolikler, İşsizler ve Emekliler İçin Bir Rehber. I. Baskı. Çeviren: Çolakoğlu D. İstanbul: Boyner Yayınları, 16-17.

Zorba, E., Kartal, R. (1997). Sağlığımız ve Egzersiz. Ankara, 10-11.

<https://erzurum.ktb.gov.tr/TR-56044/genel-bilgiler.html>. Erişim Tarihi: 07.05.2019

<https://www.google.com.tr/intl/tr/earth/> Erişim Tarihi: 20.06.2019

http://www.uzundere.bel.tr/dosyalar/Uzundere_Stratejik_Gelisme_Plani_Vizyon_2023.pdf Erişim Tarihi: 10.03.2019

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

SAYI : 128
KONU: Etik Kurul İzni

29.11.2018

Sayın; Oktay Alkan

Haliç Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu tarafından yapılmış olduğunuz başvuru incelenmiş olup, Dr. Öğr. Üye. İbrahim Turgay Turan'ın danışmanlığında planladığınız "Erzurum İli Uzundere İlçesinin Sportif Rekreasyon Potansiyelinin Belirlenmesi" isimli araştırmanız kurulumuzun 29.11.2018 tarihli toplantısında etik yönden uygun bulunmuştur.

Bilgilerinize sunarım.

Prof .Dr. Melek Güneş YAVUZER
Etik Kurul Başkanı

EK.Etik Kurul Kararı

Sütlüce Mah. İmrahor Cad. No:82 Beyoğlu- İSTANBUL
Tel: 0212 924 24 44/2704 Faks: 0212 343 08 78
etikkurul@halic.edu.tr Internet:www.halic.edu.tr

TC
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK
KURULU
KARARLAR

Yayın Tarihi :10.12.2015
Revizyon Tarihi :25.01.2016
Revizyon No : 01
Sayfa No : 1 / 1

Tarih:29 Kasım 2018

Karar No :24

Toplantı Sayısı:10

Oktay Alkan'ın Dr. Öğr. Üye. İbrahim Turgay Turan'ın danışmanlığında planladığı "Erzurum İli Uzundere İlçesinin Sportif Rekreasyon Potansiyelinin Belirlenmesi" konulu çalışması incelendi, yapılan inceleme sonucunda araştırmanın etik yönden uygun olduğuna karar verildi.

ÜYELER

Adı-Soyadı	Alanı	Kurumu	Araştırma ile ilişkisi	Toplantıya Katılma	İmza
Prof. Dr. Güneş YAVUZER (Başkan)	Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu	Var ☐ Yok ☐	Evet ☐ Hayır ☐	
Prof. Dr. Kut SARPYENER	Antrenörlük	Haliç Üniversitesi Beden Eğt. ve Spor Yük. Okulu	Var ☐ Yok ☐	Evet ☐ Hayır ☒	
Prof. Dr. Filiz AÇKURT	Beslenme ve Diyetetik	Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu	Var ☐ Yok ☐	Evet ☒ Hayır ☐	
Prof. Dr. Burcu IRMAK YAZICIOĞLU	Moleküler Biyoloji Genetik	Haliç Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi	Var ☐ Yok ☐	Evet ☐ Hayır ☐	
Dr. Öğr. Üye. Lemon KUTLU (Yürütücü Sekreter)	Ebelik	Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu	Var ☐ Yok ☐	Evet ☐ Hayır ☐	
Dr. Öğr. Üye. İhan ODABAŞ	Spor Yöneticiliği	Haliç Üniversitesi Beden Eğt. ve Spor Yük. Okulu	Var ☐ Yok ☐	Evet ☐ Hayır ☐	
Dr. Öğr. Üye. Atilla TEKİN	Psikoloji	Haliç Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi	Var ☐ Yok ☐	Evet ☐ Hayır ☐	
Dr. Öğr. Üye .Nevra ALKANLI	Biyofizik	Haliç Üniversitesi Tıp Fakültesi Temel Tıp Bilimleri	Var ☐ Yok ☐	Evet ☐ Hayır ☐	
Dr. Öğr. Üye . Berrak YIĞIT	Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu	Var ☐ Yok ☐	Evet ☐ Hayır ☐	
Dr. Öğr. Üye . Maral Törenli Çakıroğlu	Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler	Haliç Üniversitesi İşletme Fakültesi	Var ☐ Yok ☐	Evet ☐ Hayır ☐	

ETKU:10

ÖZ GEÇMİŞ

Oktay ALKAN yılında ili ilçesinde doğdu. Karadeniz Teknik Üniversite Beden Eğitimi Öğretmenli bölümünden mezun olmuştur.

Genç Yaşta Kano ve Rafting sporu yapmaya başlamıştır. Sporculuk ve Milli Takımlar da antrenörlük yapmıştır. Yusufeli İlçesinde turizm sektöründe çalışmaktadır.

